

V. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu

BİLDİRİLER KİTABI

3-4 Haziran 2023, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye

İstanbul Aydın Üniversitesi & İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi & İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye) & Belgrad Üniversitesi (Sırbistan) & Khmelnytskyi Milli Üniversitesi (Ukrayna) & Rostov Devlet Ekonomi Üniversitesi, A. P. Chekhov Enstitüsü (Rusya) & Avrasya Milli Üniversitesi (Kazakistan) & Komrat Devlet Üniversitesi (Moldova) & Moğolistan Devlet Üniversitesi (Moğolistan) & **RumeliDE** Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Türkiye

5. Rumeli

[DİL, EDEBİYAT VE ÇEVİRİ]
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER KİTABI

[LANGUAGE, LITERATURE AND TRANSLATION STUDIES] SYMPOSIUM

PAPERS BOOK

www.rumelise.com

ISBN: 978-625-99696-0-2

03-04 Haziran 2023 / June 03-04, 2023

RumeliYA
Yayıncılık & Publishing

Diller ve renkler...

اللغة السنة واللوان languages and colours

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاختلافُ اَللسِّنَتِمْ وَالْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

Göklerin ve yerin yaratılışı, **dillerinizin ve renklerinizin çeşitliliği** bilginlere sunulan delillerdendir.

And of His signs is the creation of the heavens and the earth, and **the difference of your languages and colours**. Lo! herein indeed are portents for men of knowledge.

(Allah: *Kur'ân*: 30. Rûm 22)

Editör / Editor

Prof. Dr. Yakup YILMAZ

Kitap adı / Book title

5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu
Bildiriler Kitabı

5th International Rumeli [Language, Literature and Translation Studies]
Symposium
Papers Book

Baskı sayısı / Print count: 1

ISBN

978-625-99696-0-2

Yayın tarihi / Date published: 2023

APA

Yılmaz, Y. (Ed.) (2021). *5. Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu **Bildiriler Kitabı***.
1. Baskı, İstanbul: RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing.

Adres / Address

RumeliYA Yayıncılık & Publishing
Karacaibrahim Mah. Nüzhet Somay Caddesi, No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye
Sertifika / Certificate No 48218

İrtibat / Contact

Osmanağa Mah. Mürver Çiçeği Sok. 14/8 Kadıköy, İstanbul, Türkiye
90 216 7730616 & 90 505 7958124
web: www.rumeliya.com
e-mail: editor@rumeliya.com

© Bu kitabın 1. baskısı için yayın hakkı

RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing'e aittir

© The copyright for the 5th edition of this book
belongs to **RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing**.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

EDİTÖRDEN / EDITOR'S NOTE	VI
1. Belgrad Türkolojisinin dünden bugüne gelişimi	1
2. Kazak Türkçesinde mental fiiller / Mental verbs in Kazakh Turkish	5
3. Safiye Erol'un <i>Kadıköyü'nün Romanı</i> adlı eserinde ilişki sözleri / Relationship words in Safiye Erol's <i>Kadıköyü'nün Romanı</i>	21
4. Müziğin Romanlarda Yerel ve Evrensel Mesajı "İlle de Roman Olsun" / Local and Universal Message of Music in Romanies "It Must be a Romany (İlle de Roman Olsun)"	32
5. How will sexual difference save the world? A look behind the symbolic ordering of cisness / Cinsel farklılık dünyayı nasıl kurtaracak? Cisness'in sembolik düzeninin ardında bir bakış	47
6. The Factors of Self-Motivation in, 'The Old Man and the Sea' and 'The Pearl' / 'Yaşlı Adam ve Deniz' ve 'İnci'de kendini motive etmenin faktörleri	59

EDİTÖRDEN

Kıymetli okuyucu,

5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı yazarlarımızın, hakemlerimizin, yayın kurumumuzun ve süreçte yer alan değerli araştırmacıların üstün gayretleriyle siz okurlarımızın istifadesine sunulmuştur.

Sempozyumda sınır tanımaksızın dünya dilleri ve edebiyatları, folkloru, dil eğitimi, çeviri bilimi üzerine yazılmış her akademik bildiri hakem sürecinde kabul gördükten sonra sunulur ve yayımlanır.

5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı'nın yayımlanmasını mümkün kılan herkese, özellikle de yazarlarımıza ve makalelerin değerlendirilmesi esnasında değerli katkıları asla inkar edilemez olan hakemlerimize teşekkür eder, kitapta yer alan yazıların faydalı olmasını dileriz.

Başarı ve mutluluk dileklerimizle...

RumeliSE Yayın Editörleri

EDITOR'S NOTE

Dear readers,

The Proceedings of the **5th International Rumeli [Language, Literature and Translation] Symposium** is presented to you, our readers, with the outstanding efforts of our authors, referees, editorial board and valuable researchers involved in the process.

In the symposium, every academic paper on world languages and literatures, folklore, language education, translation science is presented and published after being accepted in the referee process.

We would like to thank everyone who made it possible to publish the Proceedings of the **5th International Rumeli [Language, Literature and Translation] Symposium**, especially our authors, and our referees, whose valuable contributions can never be denied during the evaluation of the articles, and we hope that the articles in the book will be useful.

We wish you success and happiness.

RumeliSE General Editors

Adres RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelise.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	Address RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelise.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616
--	---

1. Belgrad Türkolojisinin dünden bugüne gelişimi

Ksenija AYKUT¹

APA: Aykut, K. (2023). Belgrad Türkolojisinin dünden bugüne gelişimi. 5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 1-4.

Değerli Rektörler,

Saygıdeğer Meslektaşlarım,

Sayın Katılımcılar,

İstanbul Medeniyet Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen (V. Uluslararası) Rumeli Dil, Edebiyat ve Çeviri Konulu bu sempozyuma katılmak benim için değerli. Özellikle öğretim üyesi olduğum Belgrad Üniversitesi ile Medeniyet Üniversitesi arasında 2022 yılında işbirliği protokolü imzalandıktan sonra gerçekleşen bu faaliyetin iki üniversite için faydalı olacağına inanıyorum.

Değerli meslektaşlarım, bu vesileyle sizlere Belgrad Türkolojisini, kuruluşuyla ve sürdürdüğü etkinliklerle tanıtmak isterim.

Türk halklarının filolojisi, edebiyatı, antropolojisi, kültürel miraslarını sistematik bir şekilde araştıran bilim dalı olan Türkolojinin Belgrad'daki başlangıcı bizi 1925 yılına götürmektedir. O yıl Türk dili dersleri, daha sonra eğitimi yapılacak Arapça, Çince, Japonca, Farsça, Korece, İbranice, Azerice gibi diğer önemli doğu dilleri arasında Belgrad Üniversitesi Felsefe Fakültesinde ilk okutulan doğu dili dersi olmuştur. O tarihten bu yana Türk dili ve filolojisi, bugünkü Filoloji Fakültesi Doğu Dilleri Bölümünde akademik dersler niteliğinde okutulmaktadır. 1926 yılında Balkanlarda ilk kurulan doğu dilleri bölümü olan Doğu Dilleri Semineri Belgrad Üniversitesi Felsefe Fakültesinde resmi olarak açılmıştır. Doğu Dilleri Bölümünde, Yugoslavya'da olduğu gibi, ülkenin dağılmasından sonra kurulan yeni devletlerde de önemli görevlerde bulunarak takdir kazanan çok sayıda saygın Türkolog ve Arabist yetişmiştir.

Coğrafyamızda beş asrı aşkın bir süre hüküm süren Osmanlı Devleti Balkanlardan çekilince ortak tarihimizin, kültürümüzün, Türkçenin ve Osmanlıca'nın, Türk edebiyatının ve İslam kültürünün akademik bir seviyede araştırılması gerekiyordu. Balkanlardaki somut ve somut olmayan kültürel mirasın büyük bir kısmı, yerli halkın Osmanlılarla asırlarca yanyana yaşamasından meydana gelmiştir. Osmanlı idaresi Balkanları terk ettikten çok sonra, 1925 yılında Yugoslavya Krallığı ile Türkiye arasında diplomatik ilişkiler kurulmuştur.

Yeni siyasi şartlarda Osmanlı Türkçesi yerini Türkçeye bırakırken Türkiye Türkçesi bilenlerin uzmanlaşması gerekiyordu. Bu amaçla 1925/26 eğitim- öğretim yılında yürürlüğe giren Felsefe Fakültesinin kararıyla Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü kurulmuştur.

Viyana'da mezun olan Doğu Dilleri uzmanı Dr. Fehim Bajraktarević Belgrad'a gelip Felsefe Fakültesinde Fars edebiyatı ve Türk dili derslerini vermeye başlamıştır. Yeni kurulan Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü

¹ Prof. Dr., Belgrad Üniversitesi, Filoloji Fakültesi (Belgrad, Türkiye), ksenija.aykut@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9775-0024 [Bölüm kayıt tarihi: 10.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

için müfredat hazırlayan Dr. Bajraktarević, Oryantal Filoloji eğitiminde ilk öğretim üyesi olup Belgrad Oryantalistiğinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Bir sonraki yılda Felsefe Fakültesinin 17 Temmuz 1926 tarihli kararı nezdinde Türk dili ve edebiyatının yanısıra Arap dili ve edebiyatı okutulan Balkanlarda ilk kurulan doğu dilleri bölümü olan Oryantal Filoloji Semineri (bugünkü Doğu Dilleri Bölümü) kurulmuştur.

1960 yılında Filoloji Fakültesi, Felsefe Fakültesinden ayrılarak bağımsız bir kuruluş olarak faaliyete başlamıştır. Artık Oryantal Filoloji öğrencileri ana dersi Türkçe olan kürsü ile Arap Dili ve Edebiyatı arasında tercih yapabiliyordu.

Profesör Bajraktarević, uzun süre ders kitabı olarak kullanılan *Türk Gramerinin Temelleri* adlı kitabı 1962 yılında yazmıştır.

Modern Oryantalistiğin II. Dünya Savaşı yıllarından sonra başlamış olduğu söylenebilir. 1945 yılında düzenli dersler, Marija Đukanović ve Dušana Bojanić (Lukač) olmak üzere kaydını yaptıran sadece iki öğrenciye verilmeye başlanmıştır. Her ikisi Yugoslav Türkolojisinde derin bir iz bırakmıştır.

Marija Đukanović, oryantalistik alanında „Varvari Ali Paşa'nın Kafiyeli Otobiyografisi“ adlı ilk doktora tezini savunmuştur. Türk Dili, Eski ve Yeni Türk Edebiyatı, Fars Edebiyatı, Oryantal Filolojiye Giriş derslerine girerek uzun süre Oryantalistik Bölümü başkanlığını yapmıştır.

Osmanlıca metinlerini okuma ve yorumlama alanında önemli bir tecrübeye sahip olan Ljubinka Rajković, 1955 yılında Osmanlı Türkçesi asistanı seçilerek kadroya dahil olmuştur. „Sırlarda ve Hırvatlarda Türk Öykücülerini“ adlı tezini savunarak doktor unvanını almıştır.

Bölümde görev alan ve öncelikle çağdaş Türk dili üzerinde çalışan üçüncü Türkolog, Slavoljub Đinđić idi. 1965 yılında „Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Eserlerinde Savaş ve Devrim Konuları“ adlı doktora tezini savunarak Marija Đukanović'ten çağdaş Türkçe derslerini devralmıştır. Şunu belirtmek gerekir ki 1970 yılına kadar Türkçe derslere Osmanlı Türkçesi ile başlanıyordu. Türkiye Türkçesi ise ikinci sınıftan başlayarak okutuluyordu. 1970/71 eğitim-öğretim yılında kaydını yaptıran öğrenciler, Türkçe derslerine çağdaş Türkçe okuyarak başlayan ilk nesildi. Profesörler Đukanović, Rajković ve Đinđić, Türkiye'den atanan birer okutmanla birlikte 1980 yılına kadar Türkolojide tüm eğitim-öğretim sürecini yönlendirmişlerdir.

Yeni kadroların açılıp Kürsünün gelişmesi beklenirken bilinmeyen nedenlerden dolayı Türk Dili Kürsüsünde Profesör Đinđić'in göreve başlamasından ancak yirmi yıl sonra, 1980 yılında Bölümümüzün duayeni olan Mirjana Teodosijević Türk dili ve edebiyatı asistanı olarak kadroya alınmıştır.

Öğrencilerin seçimine bakılırsa Oryantal Filoloji programında (Türkçe ve Arapça) okuyan öğrenci sayısı, sadece Türkçeyi veya sadece Arapçayı seçen öğrencilere göre çok daha fazlaydı. Sadece bir dil seçen öğrencilerin ders sayısının yarı yarıya az olduğunu ancak mezun olunca iş bulma imkânlarının da ona göre daha az olduğunu belirtmek gerekir. Altmışlı ile seksenli yıllar arasındaki dönemde öğrencilerin çoğu Oryantal Filolojiyi (Arapça ve Türkçe) seçerken sadece Türkçe okuyan öğrenci sayısı 5'i geçmiyordu. Bu durumda Türkçe okuyan toplam öğrenci sayısı 10 ile 20 arasında seyrediyordu. Türkçe, Oryantal Filolojide dört yıl, Arap Dili ve Edebiyatı Kürsüsünde iki yıl okutuluyordu.

1974 yılında Japon Dili ve Edebiyatı ve Çin Dili ve Edebiyatı kürsüleri açılınca Doğu Dilleri bölümünde dört akademik program uygulanmaya başlamıştır. Türkçe okuyan öğrenci sayısı yıldan yıla artıyordu. Sonraki yıllarda Türkçeye karşı ilgi oldukça artınca Türkolojideki kontenjan 40 kişilik olmuştur.

Plan ve programlar toplumun ihtiyacına göre değişip Fakültedeki diğer programlarla dengeleniyordu. Türkçe eğitim isteği her zaman bulunmasına rağmen Türk Dili Kürsüsü yıllarca farklı öğrenci kontenjanı alıyordu. Kontenjan konusunda uzman Türkologlar değil, tahmin edilen istek oranına göre Fakülte karar veriyordu.

Plan ve programlarda yapılan en büyük değişiklikler Bologna Deklarasyonuna uyularak yapılan akreditasyon sürecinde 2006/2007 eğitim-öğretim yılında olmuştur. Fakültemiz JKK (dil, edebiyat, kültür) programı olarak akredite olup çok sayıda yeni ders koymuştur. Yeni formata uygun olmayan Oryantal Filoloji programı kaldırılmış, yeni zorunlu derslerin yanı sıra bütün kürsülerde okuyan öğrenciler tarafından alınabilen lisans, lisans üstü ve doktora eğitim programına çok sayıda seçmeli ders eklenmiştir. Yeni programa göre iki yıllık seçmeli ders olarak Türkçe, Türkolojiye Giriş, Sırpçadaki Türkçe Alıntılara Giriş, Türk Folkloru ve lisans master eğitim seviyesinde Türkçede Özleştirme Süreci, Sırpçadaki Türkçe Alıntılar ve Geleneksel ve Çağdaş Türk Sanatı dersleri büyük ilgi görmüştür. Bunlardan bazılarının 100'den fazla öğrenci alınmakla beraber bazen 200'ü geçen talepleri karşılamak mümkün olmamaktadır.

Ana bilim dalı olarak Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Kürsüsü için 2017 yılına kadar öğrenci kontenjanı 40 iken 2018 yılından bu yana 60'ı geçmiştir.

Türkolojide halen dil ve kültür derslerinde bir profesör, bir yardımcı doçent ve üç araştırma görevlisi çalışmaktadır. Edebiyat ve Osmanlıca kolunda ise bir profesör, bir yardımcı doçent ve bir asistan vardır.

Daimi kadronun yanı sıra Türkolojide bir Türk okutman da derslere girmektedir. İki ülke arasında imzalanan Anlaşmaya göre Türkiye'den gönderilen ilk okutman 1965 yılında göreve başlamıştır. O zamandan beri Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Sırbistan'a uygulanan yaptırımlar ve bombardıman dönemi dışında bugüne kadar düzenli olarak okutman göndermektedir. Belirli bir süreyle yardım niteliğinde istihdam edilenlerle, atananlarla beraber şimdiye kadar 21 okutman görev yapmıştır.

Türkolojide gerçekleştirilen tek proje, Profesör Slavoljub Đinđić'in yönetiminde yazılan *Türkçe-Sırpça Sözlük'tü*. Sözlük çalışması bittiğinde Prof. Slavoljub Đinđić ve Dr. Mirjana Teodosijević 1988 yılında Türkiye ziyaretiyle ödüllendirilmişlerdir. Sözlük Türk Dil Kurumu tarafından 1997 yılında Ankara'da basılmıştır.

Türkoloji Kürsüsünde çalışıp araştırma yapan Türkologların doktora tezleri başlıklarına bakılırsa bölümde çeşitli dilbilgisi, edebiyat ve kültür konularının işlenmiş olduğu görülür. Onların bazıları şöyledir:

- "Türkçede Özleştirme Süreci ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Dil Devrimindeki Rolü" (Prof. Dr. Mirjana Teodosijević)
- "Türk Dilinde Son Çekim Edatları - Özellikleri ve Görevleri" (Prof. Dr. Ksenija Aykut)
- "Sırp Dili Coğrafyasında 1965-2000 Yıllarında Türk Edebiyatı" (Prof. Dr. Mirjana Marinković)
- "Çağdaş Türk Dilinde Bağlaçlar Sentaksı ve Semantiği" (Saša Bradatević)
- "Sırbistan'da Türkçe Kökenli Toponimler" (Tarik Duran)

"1841-1867 Yıllar Arasında Belgrad'daki Müslümanların Kültürel Kimlikleri" (Irena Kolaj Ristanović)

"Sözcük Yapımı, Semantik ve Pragmatik Açısından Türkçede Küçültme İncelemesi" (Smiljana Ristić Bojanić)

"Türkçede Argonun Fonetik ve Yapısal Özellikleri ile Alandaki Sözlük Çalışmaları" (Stefani Miljković)

"Dil Reformu ve Çağdaş Türk Dilindeki Alıntı Sözcüklere Karşı Tutum" (Aleksandra Vulović)

Bölümün yayın faaliyetlerinin nispeten yetersiz olmasına rağmen Oryantalistiğin, Türkoloji alanında yaklaşık 6.000 kitap ve 87 dergi başlığına sahip zengin kütüphanesi vardır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), 2016 yılında Doğu Dilleri Bölümünün kütüphanesini yenilemiştir. Bugün kütüphane, Filoloji Fakültesi'nin en modern kütüphanesidir.

Türkolojimiz öğrenci sayısı ve uzmanlarımızın gelişmesi bakımından her konuda gittikçe büyümektedir. Türkolojide böyle köklü ve başarılı bir eğitim verildiği bilinirse ileride daha nitelikli bir şekilde çalışıp daha da verimli olması için diğer doğu dilleri kürsülerinden ayrılarak bağımsız bir bölüm olarak kurulabilir. Böylece Belgrad Türkoloji daha çok gelişecektir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder Sempozyumun başarılı geçmesi dileğiyle hepinizi selamlarım.

2. Kazak Türkçesinde mental fiiller

Muhammed Ali İsmail FAKİRULLAHOĞLU¹

APA: Fakirullahoğlu, M. A. İ. (2023). Kazak Türkçesinde mental fiiller. 5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 1-16.

Öz

Dil; insanın zihinsel süreçlerini, algısını ve iç dünya bileşenlerini ifade etmesinde en temel araçlardan biridir. Birey, dış dünyadan gelen uyarıcıları duyu organlarıyla algılar. Algılanan durumlar, kavramlar ve olaylar, beyindeki karmaşık zihinsel süreçlerden geçerek dil vasıtasıyla anlamlandırılır. 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, dil sadece kendi yapısında değil aynı zamanda bilişsel kuramlar çerçevesinde de ele alınmaya başlanmıştır. Dilin bilişsel süreçlerle olan ilişkisi, psikoloji, felsefe, nörobilim gibi farklı disiplinlerin araştırma konusu olmakla beraber son yıllarda Türk dili üzerinde çalışan araştırmacıların da ilgi gösterdiği konular arasında yer alır. Dilin söz varlığında “düşünmek, algılamak, hatırlamak, hayal etmek, anlamak” gibi zihinsel süreç bildiren sözlüksel unsurlar bulunur. Söz konusu zihinsel süreçleri (algı, biliş, duygu) ifade eden bu sözlüksel unsurlar, literatürde mental fiil olarak adlandırılır. Mental fiiller, bilişsel duyuları, durumları ve soyut kavramları ifade eder. Bununla birlikte mental fiillerin devinimsel yapı özelliği göstermesi beklenemez. Mental fiil kavramı, Türkçe çalışmaların kaynakçasına yakın tarihte girmiş bir terimdir. Türkiye’de mental fiiller ve mental fiillerin alt türlerini konu alan pek çok çalışma yapılmasına rağmen, Kazak Türkçesinde mental fiiller müstakil biçimde ele alınmamıştır. Bu çalışmada, çağdaş Kıpçak lehçelerinden Kazak Türkçesindeki mental fiilleri üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında, Kazak Türkçesinde mental fiillerin söz varlığı, Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü adlı eserin taranmasıyla tespit edilmiştir. İncelemeye konu olan mental fiiller, algı fiilleri, biliş fiilleri ve duygu fiilleri olmak üzere üç başlıkta sınıflandırılmıştır. Çalışmanın amacı, Kazak Türkçesindeki mental fiillerin söz varlığını ortaya koymak ve bu fiillerin anlam özelliklerini betimleyen yeni bir sınıflama önerisi sunmaktır. Böylelikle, Türk dilinde mental söz varlığı ve fiil sınıflandırma çalışmalarına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Çağdaş Türk lehçeleri, Kazak Türkçesi, anlam bilim, mental fiiller, fiil sınıflandırması

Mental verbs in Kazakh Turkish

Abstract

Language is one of the most basic tools for human beings to express their mental processes, perception and inner world components. The individual perceives stimuli from the outside world through the sense organs. Perceived situations, concepts and events pass through complex mental processes in the brain and are given meaning through language. By the late 20th century, language began to be evaluated not only in its own structure but also in the context of cognitive theories. The relationship between language and cognitive processes is the subject of research in various disciplines such as psychology, philosophy and neuroscience, and it is also among the subjects of interest to researchers working on Turkish language in recent years. In the vocabulary of the language, there are

¹ Öğr. Gör. Dr., Yalova Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü (Yalova, Türkiye), m.fakirullahoglu@yalova.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6675-8207 [Bölüm kayıt tarihi: 10.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

lexical elements that report mental processes such as “thinking, perceiving, remembering, imagining, understanding”. These lexical elements expressing these mental processes (perception, cognition, emotion) are called mental verbs in the literature. Mental verbs refer to cognitive sensations, states and abstract concepts. In this respect, mental verbs cannot be expected to show characteristics of kinetic structure. The concept of mental verb is a term that has recently entered the bibliography of Turkish studies. Although there are many studies on mental verbs and subtypes of mental verbs in Turkey, mental verbs in Kazakh Turkish have not been dealt with independently. This study focuses on mental verbs in Kazakh Turkish, one of the contemporary Kipchak dialects. Within the scope of the study, the vocabulary of mental verbs in Kazakh Turkish was determined by scanning the Kazakh Turkish-Turkish Turkish Dictionary. The mental verbs that are the subject of the study are classified under three headings: sense verbs, cognition verbs, and emotion verbs. The aim of the study is to reveal the vocabulary of mental verbs in Kazakh Turkish and to present a new classification proposal describing the semantic features of these verbs. Thus, it aims to contribute to the studies on mental vocabulary and verb classification in Turkish language.

Keywords: Contemporary Turkish dialects, Kazakh Turkish, semantics, mental verbs, verb classification

1. Giriş

Son yarım yüzyılda, dil ve düşünce arasındaki ilişki, farklı disiplinlerle birlikte dil bilimcilerin de ilgi duyduğu araştırma ve tartışma konuları içinde yer almaktadır. Dil, düşüncelerin kalıplarını ve sınırlarını belirleyerek şekillenmesine ve ifade edilmesine yardımcı olmaktadır. Dil, düşünce ve insan üçlüsüne dikkat çeken Dohman (2021, s. 1236), bu kavramların birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunu, dili kullanan insan faktörünün öneminin kavranmasıyla dilin yalnızca kendi yapısında değil aynı zaman da bilişsel yaklaşımlar çerçevesinde de ele alındığını belirtmektedir. Bilişsel faaliyetlerin anlamlandırılması, ifade edilmesi, dilin imkânları dahilinde söz varlığında yer bulmaktadır.

Bilişsel dil bilim kaynaklarında, insanın mental durumu ifade eden, herhangi bir zihinsel süreç sonunda ortaya çıkan, insanın iç dünyasıyla ilgili soyut kavramları karşılayan ve anlamsal yapı bakımından devinim içermeyen fiiller için “mental fiiller” (mental verbs) terimi kullanılmaktadır (Fakirulloğlu, 2023a, s. 359). Şahin (2012, s. 45), mental fiilleri “*bir mental süreç sonucu ortaya çıkan idrak, algı, duyguyla ilgili fiiller (zihin fiili)*” şeklinde tanımlar. Hirik ve Çolak (2017, s. 262-263) ise mental fiillerin “*genellikle bir tetikleyici ile başladığını, düşüncenin kullanılmasıyla gerçekleştiğini, çoğunlukla üçüncü kişiler tarafından gözlemlenemediğini, doğrudan psikolojik ve duygusal etkenlere bağlı çeşitli anı-uslamlama bağlantılarıyla ilgili*” fiiller olduğunu dile getirir.

Mental fiiller, “düşünme, algılama, hatırlama, problem çözme, değerlendirme, karar verme, inanma, beğenme” gibi karmaşık zihinsel süreçleri ifade eden sözlüksel unsurlardır. Bu tür fiiller, zihinsel faaliyetlerin ve düşüncelerin ifadesinde kullanılır. İnsanların zihinsel durumlarını, düşüncelerini, inançlarını ve niyetlerini ifade etmek için sıkça kullanılan bu fiiller, dilin gücünü kullanarak zihinsel dünyayı aktarmamıza olanak tanır. Mental fiiller, farklı sınıflara ayrılmış birkaç farklı altı türü içermektedir. Yapılan çalışmalarda bu alt türler için farklı terimler kullanıldığı ve sınıflandırma önerilerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde mental fiillerin araştırmacılar tarafından genellikle üç alt grupta sınıflandırıldığı görülmektedir:

a) Algılama (duyu) fiilleri: Duyu organlarımız aracılığıyla çevremizdeki nesnelere veya olayları algılamamızı ifade eden *görmek, işitmek, tatmak, koklamak, hissetmek* gibi fiiller. b) İdrak (bilgi) fiilleri: Düşüncelerimizi ve zihinsel faaliyetlerimizi ifade etmemize olanak sağlayan *düşünmek, inanmak, anlamak, fark etmek, hatırlamak* gibi fiiller. c) Duygu (psikolojik faaliyet) Fiilleri: İçsel duygu durumlarımızı ifade eden *sevmek, korkmak, sevinmek, üzülme, kıskanmak* gibi fiiller. Aslında mental fiil kavramı, yabancı kaynaklı çalışmalardan uyarlanarak Türk dil bilimine kazandırılmıştır (bk. Erdem, 2004; Yaylagül 2005). Yabancı dilde yapılmış bu çalışmalarda, mental fiillerin söz dizimsel, biçim bilimsel ve anlamsal özelliklerine göre çeşitli sınıflama önerilerinin ortaya konulduğu görülür. Halliday, kişinin iç dünyası ile ilgili yaşantılarının dil bilimsel anlamda karşılığını mental süreçlerle (*mental process*) ilişkili olduğunu belirterek söz konusu fiilleri algılama (*sensing*) fiilleri şeklinde değerlendirir. Algılama sürecini dört alt başlığa şu şekilde ayırır: a) biliş b) algılama c) istek d) duygu. Halliday, mental fiillerin algılayan (*senser*) ve algılanan (*phenomenon*) olmak üzere iki farklı katılan rolü olduğunu ifade eder (2014, s. 245-311). Croft, mental fiiller için psikik fiiller (*psych verbs*) teriminin de kullanıldığına dikkat çekerek bu kategorideki fiilleri algı (*perception*), biliş (*cognition*) ve duygu (*emotion*) fiilleri şeklinde sınıflandırır (1993, s. 55-56). Viberg (1994, s. 204-215), mental fiillerin öznel şekilde deneyimlenebilen değişik psikolojik süreçleri karşıladığını ifade ederek “a) sözlü iletişim b) üst dil c) algı d) biliş e) istek f) diğer mental fiiller” şeklinde bir sınıflama önerisi ortaya koyar. Biber vd., (2007), fiilleri anlamsal olarak yedi gruba ayırır. Bu sınıflamada mental fiiller, bu alt gruplardan birini oluşturur. a) etkinlik (*activity*) fiilleri b) iletişim fiilleri (*communication verbs*) c) temel oluşum fiilleri (*verbs of simple occurrence*) d) nedensellik fiilleri (*causative verbs*) e) bilişsel fiiller (*mental verbs*) f) ortaya çıkarma veya ilişki fiilleri (*verbs of existence or relationship*) g) görünüş fiilleri (*aspectual verbs*).

Türkiye’de bilişsel dil bilim zemininde mental fiiller konusuyla ilgili yapılan ilk çalışma Erdem’e aittir. Erdem, *Türkmen Türkçesindeki Mental Fiillerin İsteme Göre Anlam Değişimleri* (2004) adlı makalesinde mental fiilleri; idrak (*cognition*), etki (*affection*), ve algılama (*perception*), fiilleri olmak üzere üç gruba ayırır. Algılama grubuna duyu organları vasıtasıyla ortaya çıkan *duy-, eşit, gör-* gibi fiilleri, etki grubuna duygu ve olayların insan üzerindeki etkilerini ifade eden *gork-, hala-, beğen-* gibi fiilleri, idrak fiillerine ise *düşün-, pikirlen-, oylan-, bil-, fikir et-* gibi zihinsel süreçleri tanımlayan fiilleri örnek olarak gösterir (Erdem, 2004, s. 939-947).

Türkçe mental fiillerle ilgili bir diğer önemli inceleme Yaylagül’ün *Türk Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller* (2005) başlıklı çalışmasıdır. Yaylagül, Eski Türkçe metinlerden hareketle mental fiilleri a) duyu fiilleri b) duygu fiilleri 3) anı ve uslamlama fiilleri b) açıklama fiilleri olmak üzere dört gruba ayırır (2005, s. 17-46). Türkiye’de mental fiillerle ilgili yapılan ilk kapsamlı çalışma ise Şahin’e aittir. Şahin, *Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller* (2012) adlı çalışmasında mental fiilleri; idrak fiilleri, duygu fiilleri ve algılama fiilleri olmak üzere üç ana grup altında inceler.

Yukarıda bahsi geçen çalışmalar dışında, son yıllarda tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri sahasında, mental fiil konusunu ele alan birçok ilmi çalışma yapılmıştır. Literatürde mental fiil konusuyla ilgili yapılan diğer önemli çalışmalardan bazıları şunlardır: Kalkan (2015) *Başkurt Türkçesinde Mental Fiiller*, Yıldız (2016) *Eski Uygurcada Mental Fiiller*, Hirik (2018) *Türkiye Türkçesinde Mental fiiller*, Özeren ve Alan (2018) *Kırgız Türkçesinde Mental Fiiller*, Seçkin (2019) *Eski Türkçede Mental Fiiller*, Bilgin Aksoy (2021) *Azerbaycan Türkçesinde Mental Fiiller*, Doğan ve Erdin (2021) *Gagauz Türkçesinde Mental Fiiller*.

Mental fiil üzerine yapılan çalışmalar oldukça zengin bir kaynak oluşturmasına rağmen Kazak Türkçesinde mental fiiller, müstakim biçimde ele alınmamıştır. Diğer yandan Kazak Türkçesi sahasında,

mental fiillerin alt bir alt kolu olan duygu fiilleri, idrak fiilleri ve duygu fiilleri üzerine yapılmış ayrı ayrı önemli çalışmalar bulunmaktadır. İdrak fiilleri, Biray'ın (2007) *Kazak şivesi ve Denizli Ağzında Kök Hâlindeki Benzer İdrak Fiillerinde Anlam Farklılaşmaları* adlı bildirisinde tematik yönden incelenmiştir. Bu çalışma dışında Fakirulloğlu (2023b), *Kazak Türkçesinde Biliş Fiillerinin Sınıflandırılması ve Yapı, Köken Bakımından İncelenmesi* başlıklı makalesinde Kazak Türkçesindeki biliş (idrak) fiillerini kapsamlı şekilde ele almıştır. Türkdil (2013), *Anlam Bilimi Açısından Kazak Türkçesinde Duygu Fiilleri* adlı çalışmasında, Kazak Türkçesindeki duygu fiillerini tespit ederek on duygu temelinde bir sınıflandırma yaparak incelemiştir. Mental fiillerin bir alt grubunu teşkil eden duygu fiilleri, Fakirulloğlu'nun (2022), *Kazak Türkçesinde Duygu Fiilleri* adlı çalışmasında, semantik, etimolojik ve morfolojik bakımdan ele alınmıştır.

Çağdaş Kıpçak Türk lehçelerinden biri olan Kazak Türkçesindeki mental fiillerin tespit edilmesi ve semantik olarak sınıflandırılması, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Tespit edilen mental fiiller, algı fiilleri, biliş fiilleri ve duygu fiilleri olmak üzere üç başlıkta sınıflandırılmıştır. Çalışmanın amacı, Kazak Türkçesindeki mental fiillerin söz varlığını ortaya koymak ve bu fiillerin anlam özelliklerini betimleyen yeni bir sınıflama önerisi sunmaktır.

1.1. Yöntem ve kapsam

Bu çalışmada, Kazak Türkçesi söz varlığındaki mental fiiller, K. Koç, A. Bayniyazov ve V. Başkapan'ın (2019) *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü*'nün taranmasıyla tespit edilmiştir. Mental fiillerin sınıflandırılması ve çeşitli alt türlerinin tespit edilmesinde Erdem (2004), Yaylagül (2005), Şahin (2012) ve Fakirulloğlu'nun (2022; 2023a; 2023b) çalışmaları esas alınmıştır. Söz konusu çalışmalarda bazı ölçütler (eylemin bilinçli şekilde yapılması, fiziksel eylem içermemesi, zihinsel etkinlik ifade etmesi vb.) temel alınarak sınıflama önerisi sunulmuştur.

2. Kazak Türkçesinde mental fiiller

Mental fiillerle ilgili sınıflandırmalarda bazı farklı görüşler belirtirse de genellikle bu fiiller; algı fiilleri, biliş fiilleri, duygu fiilleri şeklinde üç grupta değerlendirilmektedir. Bu çalışmada Kazak Türkçesindeki tespit edilen mental fiiller ve bu fiillerin tasnif edildiği başlıklar şu şekildedir:

2.1. Algı fiilleri (Verbs of perception)

2.1. Görsel algı fiilleri

adıray- (адырай-) “1. gözünü büyüterek sınırlı şekilde bakmak 2. bir şeyin birden göze çarpması” (KazTS, s. 19b), **ajıray-** (адырай-) “gözlerini fal taşı gibi açarak bakmak, gözlerini ayırmadan bakmak” (KazTS, s. 20b), **aqiylan-** (ақилан-) “1. gözlerini fal taşı gibi açmak; göz ucu ile bakmak 2. *mec.* sert tavırlar sergilemek, güç gösterisinde bulunmak ” (KazTS, s. 30a), **aqşiy-** (ақши-) “dik dik, öfkeli bakmak” (KazTS, s. 32a), **alaqta-** (алақта-) “ne yapacağımı bilemeden şaşkın şaşkın etrafa bakmak” (KazTS, s. 34a), **alañda-** (алаңда-) “1. şaşkın şaşkın etrafına bakmak 2. merak etmek; tedirgin olmak.” (KazTS, s. 34b), **alar-** (алар-) “1. gözleri yuvalarından fırlamak 2. *mec.* dik dik bakmak” (KazTS, s. 34b), **anıqta-** (анықта-) “1. belirlemek, açıklamak, tespit etmek 2. dikkatlice bakmak” (KazTS, s. 42a), **añdı-** (аңды-) “gözlemek, takip etmek, izlemek” (KazTS, s. 42a), **bağjiy-** (бағжи-) “gözlerini alamamak, bakakalmak” (KazTS, s. 69b), **baqıla-** (бақыла-) “1. İzlemek, dikkat etmek 2. Kontrol etmek, takip etmek” (KazTS, s. 74a), **baqşiy-** (бақши-) “1. gözlerini ayırmadan bakmak 2. (güneş) göz kamaştırmak” (KazTS, s. 74a), **barla-** (барла-) “1. etrafı kolaçan etmek 2. merakla bakmak” (KazTS, s. 78a), **bayqa-**

(байқа-) “gözlemek, fark etmek, dikkat etmek, kontrol etmek, bakmak” (KazTS, s. 71a), **eleñ-eleñ-** (елең-елең-) “ürkek bir şekilde etrafına bakınma” (KazTS, s. 142b), **eleste-** (елесте-) “hayal meyal görünmek, gözüne görünmek, göz önüne gelmek, canlanmak” (KazTS, s. 143a), **edirey-** (едирей-) “dik dik bakmak” (KazTS, s. 140b), **ejirey-** (ежірей-) “gözünü alamamak, gözünü ayıramamak, bakakalmak” (KazTS, s. 140b), **işip-je-** (ішіп-же-) “1. yüyüp içmek 2. yiyecek gibi bakmak, gözünü ayıramamak, bakakalmak” (KazTS, s. 707bb), **javtañda-** (жаутаңда-) “yalvaran ve uman gözlerle bakmak” (KazTS, s. 178b), **javdıra-** (жаудыра-) “masumca, bir şey umarcasına bakma” (KazTS, s. 178a), **jaltaqta-** (жалтақта-) “1. korka korka etrafına bakınmak 2. *tec.* endişelenmek, meraklanmak” (KazTS, s. 165b), **jurty-** (жырты-) “gözlerini kısarak bakmak” (KazTS, s. 206b), **kökşiy-** (көкши-) “birine, bir şeye istekle ve dik dik bakmak, gözüyle yemek” (KazTS, s. 261a), **kör- (III)** (көр-) “görmek” (KazTS, s. 266a), **körgište-** (көргіште-) “tekrar tekrar bakmak” (KazTS, s. 266b), **qada- (II)** (қада-) “5. bir noktaya bakakalmak, gözünü alamamak” (KazTS, s. 290a), **qadal-** (қадал-) “gözünü dikmek, gözlerini ayıramamak” (KazTS, s. 290a), **qara- (III)** (қара-) “bakmak, göz atmak” (KazTS, s. 313a), **qarağıšta-** (қарағышта-) “tekrar tekrar, sürekli bakmak” (KazTS, s. 313b), **qaraqta-** (қарақта-) “1. gözetlemek, takip etmek, izlemek 2. yağmalamak, talan etmek” (KazTS, s. 315a), **qarayla-** (қарайла-) “1. bakınmak, gözetlemek 2. beklemek, gözlemek” (KazTS, s. 314a), **qılqiy-** (қылқи-) “1. (bir şey) çok zayıf ve uzun gözükmek 2. gözünü alamamak” (KazTS, s. 370b), **qılqıñda-** (қылқыңда-) “boynunu uzatarak bakmak” (KazTS, s. 371a), **qoñırayıs-** (қоңырайыс-) “birbirine öfkeli, kırgın bakmak” (KazTS, s. 344b), **möliy-** (мөли-) “birisine medet uman gözlerle bakmak” (KazTS, s. 410a), **möltekte-** (мөлтекте-) “şaşkın şaşkın etrafına bakmak” (KazTS, s. 410a), **odıray-** (одырай-) “dik dik bakmak” (KazTS, s. 434a), **oñıray-** (оңырай-) “dik dik bakmak” (KazTS, s. 434b), **oqıray-** (оқырай-) “yandan, yan gözle bakmak, neyzen gibi bakmak” (KazTS, s. 439b), **oqşıray-** (оқшырай-) “yandan, yan gözle bakmak, neyzen gibi bakmak” (KazTS, s. 349a), **özevre-** (өзеуре-) “1. bir şeyi tekrar tekrar sormak 2. yiyecekmiş gibi bakmak 3. gözü gibi bakmak, üstüne düşmek” (KazTS, s. 452b), **sıgala-** (сығала-) “gözetlemek, gizlice bakmak, belli etmeden bakmak” (KazTS, s. 526a), **sıgarañda-** (сығараңда-) “gözlerini kısıp bakmak” (KazTS, s. 526a), **sıñıray-** (сығырай-) “1. gözlerini kısarak bakmak 2. *tec.* (ışık) sönükleşmek, cılızlaşmak” (KazTS, s. 526a), **sıqsıy-** (сықси-) “1. göz süzmek, gözlerini kısarak bakmak 2. (ışık) solmak, sönük duruma gelmek” (KazTS, s. 528a), **sıqsıray-** (сықсырай-) “gözlerini kısarak, süzerek bakmak” (KazTS, s. 528a), **sırğala-** (сырғала-) “gözetlemek, gözüyle takip etmek, izlemek” (KazTS, s. 532b), **sızdan-** (сыздан-) “1. böbürlenmek, kibirlenmek 2. öfkeyle bakmak” (KazTS, s. 526b), **sostiy-** (сости-) “şaşırmak, şaşkın şaşkın bakmak” (KazTS, s. 515a), **suğanaqtan-** (суғанақтан-) “1. oburlaşmak; aç gözlülük etmek 2. belli etmeden bakmak” (KazTS, s. 519b), **suqiy-** (сүқи-) “çok dikkatle, dört gözle bakmak” (KazTS, s. 520a), **suqtan-** (сүқтан-) “gözünü dikmek, yiyecekmiş gibi bakmak” (KazTS, s. 520a), **şadıray-** (шадырай-) “sert, öfkeli bir şekilde, dik dik bakmak” (KazTS, s. 654b), **şaqıray-** (шақырай-) “1. (güneş) ısıtmak 2. *tec.* dik dik bakmak, sert sert, öfkeyle bakmak” (KazTS, s. 657b), **şedirey-** (шедірей-) “1. kaşlarını çatıp bakmak 2. gözünü dikip dikkatlice bakmak” (KazTS, s. 670a), **şegirey-** (шегірей-) “gözünü dikip dikkatle bakmak” (KazTS, s. 670a), **şekirey-** (шекірей-) “küçümseyerek, burun kıvrarak bakmak” (KazTS, s. 671a), **şol-** (шол-) “1. bakmak, etrafı gözetlemek 2. göz gezdirmek, incelemek 3. geçmiş göz önüne getirmek, düşünmek” (KazTS, s. 677a), **şolğında-** (шолғында-) “1. etrafını incelemek, gözetlemek 2. göz gezdirmek, bakmak” (KazTS, s. 677a), **şuqşiy-** (шүқши-) “1. dikkatle, gözü ayırmadan bakmak 2. *tec.* birisini suçlamak için bahane aramak” (KazTS, s. 682b), **telmeñde-** (телмеңде-) “bir şey umarak yalvarıncasına bakmak” (KazTS, s. 562a), **telmir-** (телмір-) “1. gözünü ayıramamak, gözünü dikip bakmak 2. *tec.* bir şey umarcasına bakmak” (KazTS, s. 562a), **tesil- (II)** (тесіл-) “gözlerini ayırmadan bakmak” (KazTS, s. 566a), **tesirey-** (тесірей-) gözlerini kırpmadan dik dik bakmak (KazTS, s. 566b), **tiksiy-** (тіксі-) “dik dik, ters ters bakmak” (KazTS, s. 605b), **tikte-** (тікте-) “1. diklenmek, vücudunu dik duruma getirmek 2. bir şeye bakakalmak, gözlerini

alamamak” (KazTS, s. 605b), **tint-** (тінт-) “1. altını üstüne getirerek aramak, araştırmak 2. *mec.* etrafa dikkatle yiyecek gibi bakmak” (KazTS, s. 607b), **tori-** (II) (торы-) “takip etmek, gözetlemek” (KazTS, s. 576a), **toruvilda-** (торуылда-) “bir şeyi gözetlemek, takip etmek” (KazTS, s. 576a), **üñil-** (үңіл-) “dikkatle bakmak” (KazTS, s. 633b).

2.2. İşitsel algı fiilleri

esti- (II) (есті-) “1. İşitmek, duymak 2. anlamak, dinlemek 3. öğrenmek, haberdar olmak” (KazTS, s. 152a), **esit-** (есіт-) “duymak, işitmek” (KazTS, s. 152b), **esit-** (есіт-) “duymak, işitmek” (KazTS, s. 152b), **tıñda-** (тыңда-) “kulak vermek, dinlemek” (KazTS, s. 601b), **töse-** (төсе-) “1. döşemek, sermek 2. *mec.* kulağını dayayıp dinlemek” (KazTS, s. 580b).

2.3. Koklama algı fiilleri

añqı- (аңқы-) “(güzel koku) etrafa yayılmak” (KazTS, s. 43a), **at-** (III) (ат-) “3. çekmek, koklamak” (KazTS, s. 51b), **aymala-** (аймала-) “koklamak” (KazTS, s. 25a), **bazdan-** (баздан-) “kokmak, kokuşmak, bozulmak” (KazTS, s. 71a), **borsı-** (борсы-) “kokmak, bozulmak” (KazTS, s. 92b), **iyiske-** (ііске-) “koklamak” (KazTS, s. 227b), **iyiskele-** (ііскеле-) “tekrar tekrar koklamak” (KazTS, s. 227b), **iyisten-** (іістен-) “kokmak, pis kokmak, bozulmak” (KazTS, s. 227b), **jinik-** (жінік-) “kokmak, bozulmak” (KazTS, s. 208a), **jiydi-** (жиді-) “3. kokmak” (KazTS, s. 188a), **köñsi-** (көңсі-) “kötü kokmak” (KazTS, s. 264a), **küñsi-** (күңсі-) “kötü koku çıkarmak, nahoş koku yaymak” (KazTS, s. 277b), **qoñırsı-** (қоңырсы-) “yanık kokusu gelmek, yanık kokmak” (KazTS, s. 345a), **qoñırsıt-** (қоңырсыт-) “1. yanık kokmak 2. *mec.* fesat çıkarmak, ortalığı karıştırmak” (KazTS, s. 345a), **müñki-** (мүңкі-) “(kötü koku) etrafa yayılmak” (KazTS, s. 415b), **müñkit-** (мүңкіт-) “etrafı kötü şekilde kokutmak” (KazTS, s. 415b), **sası-** (сасы-) “1. bozulmak, kokmak 2. (ter, içki vb.) kötü kokmak” (KazTS, s. 498b).

2.4. Tatma algı fiilleri

aynı- (айны-) “tadı bozulmak” (KazTS, s. 25a), **aşı-** (ашы-) “(bir şeyin tadı) ekşimek, bozulmak” (KazTS, s. 57a), (KazTS, s. 57b), **dämsizden-** (дәмсізден-) “tatsızlaşmak, tadı bozulmak” (KazTS, s. 124a), **iri-** (II) (ірі-) “1. ekşimek, tadı bozulmak 2. eskimek, yıpranmak, aşınmak” (KazTS, s. 706a), **qışqıldan-** (қышқылдан-) “tadı ekşi hâle gelmek, ekşimek” (KazTS, s. 378a), **tat-** (II) (тат-) “1. tatmak, tadına bakmak 2. *mec.* hayatın acı ve tatlı günlerini yaşamak” (KazTS, s. 554b), **tatı-** (II) (таты-) “1. değişik tat kazanmak, tatlanmak, lezzetlenmek 2. ilk, asıl tadını kaybetmek, tadı kaçmak, bozulmak” (KazTS, s. 555a), **tamsan-** (тамсан-) “1. yemeğin veya meyvenin tadına bakmak 2. *mec.* ağzının suyu akmak, imrenmek, hayran kalmak” (KazTS, s. 546b).

2.5. Dokunma algı fiilleri

aymala- (аймала-) “okşamak, sevgi ile kucaklamak” (KazTS, s. 25a), **aynal-** (айнал-) “sevmek, okşamak, beğenmek” (KazTS, s. 25a), **aynalıp-tolğan-** (айналып-толған-) “üzerine titremek, sevip okşamak” (KazTS, s. 25a), **avırla-** (ауырла-) “1. yükü ağırlaşmak 2. kilo almak, semirmek” (KazTS, s. 56a), **aşı-** (ашы-) “acımak, rahatsızlık vermek, sızlamak” (KazTS, s. 57a), **bat-** (бат-) “1. batmak, dibe çökmek 2. ağrımak, acı vermek” (KazTS, s. 81a), **bürseñde-** (бүрсеңде-) “çok üşümek, titremek” (KazTS, s. 103a), **dızılда-** (дызылда-) “1. sızlamak 2. sabırsızlanmak, yerinde duramamak” (KazTS, s. 136a), **ısı-** (ысы-) “1. hava sıcaklığı artmak, ısınmak 2. vücut ısısı artmak, ateşi yükselmek, hararetlenmek” (KazTS, s. 701b), **ısıt-** (ысыт-) “ısıtmak, sıcak tutmak” (KazTS, s. 701b), **ıstıqta-** (ыстықта-) “terlemek, yanmak, ateş basmak, hararetlenmek” (KazTS, s. 701a), **javra-** (жаура-)

“üşüme, donmak” (KazTS, s. 178a), **jılı- (I)** (жылы-) “ısınmak, ılımak, ılınmak” (KazTS, s. 204b), **jılın-** (жылын-) “ısınmak” (KazTS, s. 204b), **jılmıqtan-** (жылмықтан-) “(kar) yavaşça erimek, (hava) ısınmaya başlamak” (KazTS, s. 204a), **kürtikten-** (күртiктен-) “(kar) uğılmak, sertleşmek, donmak” (KazTS, s. 279b), **qaqa-** (қақа-) “(hava) aşırı soğumak; (soğuk) sertleşmek” (KazTS, s. 298b), **qaltiy-** (қалти-) “donmak, kıvıldamamak” (KazTS, s. 303b), **qaltılda-** (қалтылда-) “1. titremek, sarsılmak 2. donmak, titremek, üşüme, 3. *mec.* korkudan titremek 4. *mec.* zar zor geçinmek” (KazTS, s. 303b), **qaltıra-** (қалтыра-) “1. titremek 2. donmak üşüme, 3. *mec.* korkudan titremek 4. *mec.* sinirden öfkeden titremek 5. *mec.* cimrilik yapmak” (KazTS, s. 304a), **qalşılda-** (қалшылда-) “1. tir tir titremek 2. soğuktan donmak üşüme” (KazTS, s. 304a), **qaqsa- (II)** (қақса-) “sızlamak, ağrımak, sancımak” (KazTS, s. 299b), **qapala-** (қапала-) “sıcağa dayanamamak, sıcaktan bunalmak” (KazTS, s. 310b), **qarlıq-** (қарлық-) “1. (soğuk) alınlığı, aşırı ve uzun konuşma sonucunda) ses kısılmak, (ses) çatal çıkmak. 2. (fazla ışıktan) gözleri kızarıp ağrımak.” (KazTS, s. 319a), **qasığıšta-** (қасығышта-) “kaşınmak” (KazTS, s. 323b), **qasın-** (қасын-) “kaşınmak” (KazTS, s. 323b), **qatıp-sem-** (қатып-сем-) “üşüme 2. zayıflamak, zayıf düşmek” (KazTS, s. 326b), **qatqıldan-** (қатқылдан-) “1. sertleşmek, katılaşmak 2. *mec.* sesini yükseltmek 3. *mec.* (hava) soğumak, (sıcaklık) düşmek” (KazTS, s. 325a), **qışı-** (қышы-) “kaşınmak” (KazTS, s. 378b), **qıdıқта-** (қыдықта-) “gıdıklamak” (KazTS, s. 367a), **qıtqılda-** (қытқылда-) “gıdıklamak” (KazTS, s. 377b), **qıtqılıқта-** (қытқылықта-) “gıdıklamak” (KazTS, s. 377b), **qıt-qıtta-** (қыт-қытта-) “1. gıdıklamak 2. *mec.* kıkırdamak” (KazTS, s. 377b), **qıtımırılan-** (қытымырлан-) “1. öfkelenmek, sinirlenmek 2. *mec.* soğumak, serinlemek” (KazTS, s. 377b), **qız- (II)** (қыз-) “ısınmak, kızmak” (KazTS, s. 367b), **qızın-** (қызын-) “1. ısınmak, güneşlenmek 2. *mec.* kendini kartırmak” (KazTS, s. 369b), **qoñırjaylan-** (қоңыржайлан-) “serinlemek” (KazTS, s. 345a), **qoñırла-** (қоңырла-) “3. (hava) serinlemek” (KazTS, s. 345a), **quris-** (құрыс-) “1. buz tutmak, donmak 2. *mec.* istememek” (KazTS, s. 365b), **qurısta-** (құрыста-) “(bel, sırt) uyuşmak, tutulmak, kaskatı kesilmek” (KazTS, s. 365b), **majıra-** (мажыра-) “1. (hava) ısınmaya başlamak 2. *mec.* neşelenmek, keyfi yerine gelmek” (KazTS, s. 385b), **muzda-** (мұзда-) “buz tutmak, donmak, soğumak” (KazTS, s. 411a), **muzdaqta-** (мұздақта-) “buz tutmak, donmak” (KazTS, s. 411a), **nuqı-** (нұқы-) “dokunmak, dürtmek” (KazTS, s. 429b), **pısma-** (пысына-) “sıcaktan bunalmak, çok terlemek” (KazTS, s. 676b), **salqında-** (салқында-) “1. soğumak, serinlemek 2. *mec.* samimiyeti azalmak, araya soğukluk girmek” (KazTS, s. 492a), **samalda-** (самалда-) “serinlemek, ferahlamak” (KazTS, s. 493b), **sayala-** (саяла-) “1. gölgeye çekilmek, serinlemek 2. *mec.* korunmak, sığınmak” (KazTS, s. 501a), **saqiy- (II)** (сақи-) “katılaşmak, sertleşmek, donmak” (KazTS, s. 490b), **sires-** (сіпес-) “1. donmak, katılaşmak” (KazTS, s. 535b), **sırqıra-** (сырқыра-) “sancımak, sızlamak” (KazTS, s. 533a), **sızda-** (сызда-) “1. sızlamak, zonklamak. 2. *mec.* kibirlenmek, böbürlenmek, büyükenmek.” (KazTS, s. 526b), **solqılda-** (солқылда-) “1. sallanmak, sarsılmak 2. zonklamak, sancımak 3. hıçırarak ağlamak 4. *mec.* kararsız olmak, tereddüt etmek.” (KazTS, s. 513a), **suvi-** (суы-) “1. soğumak 2. *mec.* dinlenmek, nefeslenmek 3. *mec.* araları açılmak, soğumak” (KazTS, s. 519a), **suviqta-** (суықта-) “1. üşüme, titremek 2. *mec.* araları açılmak, soğumak” (KazTS, s. 519a), **suvin-** (суын-) “soğumak” (KazTS, s. 519a), **suqqıla-** (суққыла-) “1. saplamak, batırmak. 2. *mec.* sancımak, zonklamak, acımak.” (KazTS, s. 520a), **süykeli-** (сүйкел-) “1. dokunmak, sürünmek, değmek 2. çalakalem yazmak” (KazTS, s. 523a), **şanıqtırlan-** (шанышқыла-) “(hava) soğumak, sertleşmek” (KazTS, s. 523a), **şanısqıla-** (шанышқыла-) “1. tekrar tekrar saplamak, batırmak. 2. *mec.* sancımak, ağrımak. 3. *mec.* dalga geçmek, alay etmek.” (KazTS, s. 662a), **şanşuvla-** (шаншула-) “soğuktan üşütmek sancılanmak” (KazTS, s. 662a), **şoyırlı-** (шойырыл-) “beli ağrımak” (KazTS, s. 676a), **tiy-** (ти-) “1. değmek, dokunmak, temas etmek 2. bir şeyi elde etmek, sahiplenmek 3. birisine bulaşmak, dil uzatmak 4. (kız) kocaya varmak, evlenmek” (KazTS, s. 566b), **tiygiz-** (тигіз-) “değdirmek, dokundurmak, temas ettirmek” (KazTS, s. 566b), **tiyis- (II)** (тиіс-) “dokunmak, takılmak, sataşmak” (KazTS, s. 567b), **tızılда-** (тызылда-) “1. vız vız etmek, vızıldamak. 2. sızlamak, acımak 3.

debelenmek, çırpınmak.” (KazTS, s. 599b), **tolğat-** (толғат-) “doğum arifesinde çok şiddetli sancı çekmek, doğum sancısı çekmek” (KazTS, s. 572b), **toñ-** (тоң-) “1. donmak, üşümek 2. (hava) soğumak” (KazTS, s. 574a), **toñazı-** (тоңазы-) “donmak, üşümek” (KazTS, s. 574a), **toñdan-** (тоңдан-) “(toprak) don tutmak, donmak” (KazTS, s. 574a), **tütik- (II)** (түтік-) “1. sıcaktan bunalmak, yorulmak 2. *mec.* sinirden öfkeden kudurmak” (KazTS, s. 598b), **tüyne-** (түйне-) “sancımak” (KazTS, s. 593a), **ürpiy-** (үрпий-) “1. (saç) dağınık, karışık olmak 2. *mec.* titremek, çok üşümek, 3. *mec.* korkmak, ürkemek” (KazTS, s. 634b), **üsi-** (үсі-) “üşümek, donmak” (KazTS, s. 635a), **üsinip-qabın-** (үсиніп-қабын-) “üşümek, donmak,” (KazTS, s. 635a).

3.1. Bilgi fiilleri (Verbs of cognition)

3.1.1. Anlama ve kavrama fiilleri

añda- / añla- (аңда-/аңла-) “anlamak, sezmek, dikkat etmek, fark etmek” (KazTS, s. 42b, 43a), **bil-** (біл-) “1. bilmek, anlamak, öğrenmek 2. tanımak” (KazTS, s. 105a), **esti- (II)** (есті-) “1. İşitmek, duymak 2. anlamak, dinlemek 3. öğrenmek” (KazTS, s. 152a), **qanıq-** (қанық-) “1. (bir şey) üst derecesine ulaşmak, olgunlaşmak 2. (bir şeyi) bütün ayrıntılarıyla bilmek; (bir şeye) vakıf olmak” (KazTS, s. 309a), **oñan-** (оған-) “1. uyanmak 2. *mec.* dirilmek, canlanmak 3. *mec.* gerçekleri anlar; kavrar duruma gelmek; bilinçlenmek” (KazTS, s. s. 450b), **täptište-** (тәптіште-) “konuya hâkim olmak, bir şeyi etraflıca, ayrıntılarıyla bilmek” (KazTS, s. s. 557b), **tüsin-** (түсін-) “kavramak, anlamak” (KazTS, s. 597b), **tüy-** (II) (түй-) “1. düşümlenmek 2. *mec.* kavramak, anlamak, bilmek” (KazTS, s. 592b), **tüysikten-** (түйсіктен-) “1. varlığı algılamak, kavramak, sezmek 2. *mec.* şüphelenmek, kuşkulananmak” (KazTS, s. 593b), **tüysin-** (түйсін-) “kavramak, sezinlemek, algılamak” (KazTS, s. 593b), **uq-** (ұқ-) “kavramak, anlamak, bellemek” (KazTS, s. 618a), **uğm-** (ұғын-) “kavramak anlamak” (KazTS, s. 615a).

3.1.2. Düşünme fiilleri

aqıl-da- (ақылда-) “iyice düşünerek, mütalaa ederek iş yapmak” (KazTS, s. 32b), **armanda-** (арманда-) “hayal etmek düşlemek” (KazTS, s. 47b), **bayımda-** (байымда-) “kavramak, düşünmek, mantıklı düşünmek” (KazTS, s. 72b), **ekşe-** (екше-) “1. seçmek, ayıklamak” 2. *mec.* muhakeme etmek, usa vurmak” (KazTS, s. 141b), **oñla-** (ойла-) “1. muhakeme etmek, düşünmek 2. kaygılanmak, tasalanmak” (KazTS, s. 435b), **oñlan-** (ойлан-) “1. düşünüp taşınmak 2. kaygılanmak, tasalanmak” (KazTS, s. 435b), **payımda-** (пайымда-) “anlamak, derin düşünmek, kavramak” (KazTS, s. 465b), **payla-** (пайла-) “ölçüp tartmak, bir şeyi yapmadan önce iyice düşünmek” (KazTS, s. 465b), **salmaqta-** (салмақта-) “1. ağırlığını ölçmek, tartmak 2. *mec.* düşünüp taşınmak” (KazTS, s. 493b), **sezin-** (сезін-) “1. hissetmek, sezmek, duymak 2. idrak etmek, bilincinde olmak” (KazTS, s. 504a), **şom-** (шом-) “1. batmak, suyun dibine dalmak 2. *mec.* düşünceye dalmak” (KazTS, s. 677b), **tolğa-** (толға-) “1. döndürmek, sallayarak çevirmek 2. şakılamak, söylemek 3. bir konuda derin düşüncelere dalmak” (KazTS, s. 572a), **tolğan-** (толған-) “derin düşüncelere dalmak, hayallere dalmak, etraflıca düşünmek” (KazTS, s. 572a).

3.1.3. Bellek fiilleri

esker- (ескер-) “dikkate almak, önemsemek, anmak” (KazTS, s. 151b), **tanı-** (таны-) “tanımak, teşhis etmek” (KazTS, s. 547b), **umit-** (ұмыт-) “unutmak” (KazTS, s. 620a), **zerdele-** (зерделе-) “akılda tutmak, bellemek” (KazTS, s. 213b).

3.1.4. Tahmin, öngörü fiilleri

bolja- (болжа-) “yorumlamak, tahmin yürütmek” (KazTS, s. 91b), **boljalda-** (болжалда-) “tahmin etmek, yorum yapmak” (KazTS, s. 91b), **dolbarla-** (долбарла-) “fikir yürütmek, tahmin etmek, yorumlamak” (KazTS, s. 131b), **ditte-** (дигте-) “hedeflemek, amaçlamak, istihdaf etmek, gaye edinmek” (KazTS, s. 137b), **joramalda-** (жорамалда-) “yorumlamak, tahmin etmek” (KazTS, s. 192b), **muğdarla-** (мұғдарла-) “tahmin etmek, kestirmek” (KazTS, s. 411a), **niyetten-** (ниеттен-) “niyetlenmek, niyet etmek, tasarlamak” (KazTS, s. 428b), **topşıla-** (топшыла-) “tahminde bulunmak, bir konu hakkında fikir yürütmek” (KazTS, s. 575a), **tuspalda-** (түспалда-) “1. tahminde bulunmak, yorum yapmak, tahmin etmek 2. üstü kapalı, imalı, dolaylı konuşmak” (KazTS, s. 589a), **şamala-** (шамала-) “tahmin etmek, yorum yapmak” (KazTS, s. 660b).

3.1.5. Dikkat fiilleri

abayla- (абайла-) “1. etrafa göz atmak, sağı solu gözlemek 2. dikkat etmek 3. farkına varmak, önem vermek” (KazTS, s. 13a), **añğar-** (II) (аңғар-) “1. dikkat etmek, fark etmek 2. kaygı duymak, şüphelenmek, işkillenmek” (KazTS, s. 42a), **ele-** (I) (еле-) “1. önem vermek, dikkate almak 2. iltifat etmek, değer vermek, saygı göstermek” (KazTS, s. 142b), **epte-** (епте-) “1. dikkatli hareket etmek, dikkat etmek 2. *mes.* uyanıklık etmek, idare etmek 3. tutumlu olmak, dikkatli kullanmak” (KazTS, s. 147a), **ıqtıyatta-** (ықтиятта-) “dikkatli olmak, ihtiyatlı olmak” (KazTS, s. 697a), **sanas-** (санас-) “danışmak, dikkate almak” (KazTS, s. 494a).

3.1.6. Öğrenme fiilleri

ğiybrattan- (ғибраттан-) “ders almak” (KazTS, s. 118a), **habarlan-** (хабарлан-) “haberi olmak, malumu olmak” (KazTS, s. 643a), **qan-** (II) (қан-) “1. susuzluğunu gidermek, kanmak 2. *mes.* yetinmek, kanaat etmek 3. olaya vâkıf olmak, bir şeyi detayları ile öğrenmek” (KazTS, s. s. 306b), **oqı-** (оқы-) “1. okumak 2. öğrenim görmek 3. büyülenmek, efsunlanmak” (KazTS, s. 439b), **tanıs-** (II) (таныс-) “1. bir şeyi öğrenmek, görmek 2. tanışmak 3. araştırmak, incelemek” (KazTS, s. 547b), **üyren-** (үйрен-) “1. öğrenmek 2. *mes.* alışmak” (KazTS, s. 629b).

3.1.7. İnceleme, araştırma fiilleri

aqıldas- (ақылдас-) “akıl danışmak, danışmak, istişare etmek” (KazTS, s. 32b), **amalda-** (амалда-) “1. çözüm, çare bulmak 2. *mes.* şöyle böyle idare etmek” (KazTS, s. 39b), **analizde-** (анализде-) “çözümlemek, analiz, tahlil etmek” (KazTS, s. 40b), **izde-** (изде-) “1. bulmaya çalışmak, aramak 2. ihtiyaç hissetmek, gereksinim duymak 3. incelemek, araştırmak, öğrenmeye çalışmak” (KazTS, s. 703a), **izdestir-** (издестір-) “aramak, araştırmak, tetkik etmek” (KazTS, s. 703a), **qara-** (III) (қара-) “1. bakmak göz atmak 2. aramak, incelemek, araştırmak, değerlendirmek 3. değerlendirmek, dikkate almak, 4. ilgilenmek, uğraşmak” (KazTS, s. 313a), **qarastır-** (қарастыр-) “1. aramak, araştırmak, bulmaya çalışmak 2. hazırlık yapmak 3. çözümlemek, değerlendirmek” (KazTS, s. 316b), **retsenziyala-** (рецензияла-) “bir eseri bilimsel yönden incelemek, tenkit etmek” (KazTS, s. 484a), **sana-** (II) (сана-) “saymak, hesaplamak” (KazTS, s. 494a), **sanamala-** (санамала-) “hesaplamak, hesap çıkarmak” (KazTS, s. 494a), **sarala-** (сарала-) “1. seçmek, irdelemek 2. tetkik etmek incelemek” (KazTS, s. 496a), **sarapta-** (сарпта-) “tetkik etmek, incelemek, değerlendirmek, yorumlamak” (KazTS, s. 496a), **sura-** (сұра-) “1. sormak, istemek, öğrenmek 2. istemek rica etmek” (KazTS, s. 521a), **talda-** (талда-) “1. dallara ayırmak 2. yorumlamak, tahlil etmek, çözümlemek, incelemek analiz etmek” (KazTS, s. 544b),

uğundur- (ұғындыр-) “anlamak, kavramak” (KazTS, s. 615b), **zertte-** (зертте-) “incelemek, araştırmak, tetkik etmek” (KazTS, s. 214a).

3.1.8. İfade fiilleri

anıqta- (анықта-) “1. belirlemek, açıklamak, tespit etmek” (KazTS, s. 42a), **ayqında-** (айқында-) “açıklamak, belirlemek” (KazTS, s. 24a), **mağlumda-** (мағлұмда-) “beyan etmek, açıklamak, izah etmek” (KazTS, s. 385a), **mälimde-** (мәлімде-) “izah etmek, açıklamak, bildirmek malumat vermek” (KazTS, s. 397b), **tüsindir-** (түсіндір-) “açıklamak, izah etmek anlatmak” (KazTS, s. 598a).

3.1.9. Ayırt etme, fark etme fiilleri

ajırat- (ажырат-) “1. (iki şeyi) birbirinden ayırmak aralamak 2. (iki şeyi) birbirinden ayrı olarak tanımak” (KazTS, s. 20b), **belgile-** (белгіле-) “1. belirlemek 2. nişan koymak, işaretlemek” (KazTS, s. 86b), **esepte-** (есепте-) “1. hesaplamak 2. dikkate almak, saymak, düşünmek” (KazTS, s. 151a), **jiynaqta-** (жинақта-) “1. toplamak, derlemek, uıǵmak 2. tasnif etmek, sınıflandırmak” (KazTS, s. 188a), **jikte-** (жікте-) “sınıflandırmak, bölmek” (KazTS, s. 208a), **parıqta-** (парықта-) “1. ayırt edebilmek, farkına varmak 2. kıymet bilmek, değer vermek” (KazTS, s. 468b), **salıstır-** (салыстыр-) “mukayese etmek, karşılaştırmak” (KazTS, s. 493a), **talğa-** (талға-) “tercih etmek, seçmek, seçici olmak” (KazTS, s. 544a), **tañda-** (таңда-) “seçmek, tercih etmek, seçip almak” (KazTS, s. 548a), **taravla-** (тараула-) “tasnif etmek, bölümlere ayırmak” (KazTS, s. 550b), **toptastır-** (топтастыр-) “1. bir araya getirmek, biriktirmek 2. tasnif etmek, gruplara ayırmak, sınıflandırmak” (KazTS, s. 575a), **şeş-** (шеш-) “1. (dügüm) açmak, çözmek 2. (elbise) çıkarmak, soyunmak 3. *mec.* (mesele) çözmek, karara bağlamak” (KazTS, s. 673b), **irikte-** (ірікте-) “ayıklamak, seçmek, tercih etmek, seçip almak” (KazTS, s. 706a).

3.1.10. Değerlendirme, çözümlenme ve karar verme fiilleri

aqıyqatta- (ақиқатта-) “teyit etmek, bir şeyin doğru olduğunu ortaya koymak, desteklemek” (KazTS, s. 29b), **ayǵakta-** (айғақта-) “kanıtlamak, delillendirmek, ispatlamak” (KazTS, s. 23a), **dälelde-** (дәлелде-) “ispat etmek, kanıtlamak” (KazTS, s. 123b), **oylas-** (ойлас-) “danışmak, istişare etmek” (KazTS, s. 435b), **pikirles-** (пікірлес-) “istişare etmek, fikir alışverişinde bulunmak” (KazTS, s. 477a), **say-** (III) (сай-) “karara varmak, bir sonuca ulaşmak” (KazTS, s. 489a), **talqıla-** (талқыла-) “1. kuruyup büzülmüş deriyi yumuşatmak, işlemek 2. bir işi, bir konuyu değerlendirmek” (KazTS, s. 544b), **toqta-** (тоқта-) “1. duraklamak, durmak 2. bir yerde kalmak 3. *mec.* bir şeyin üzerinde durmak, izah etmek 4. *mec.* karara varmak” (KazTS, s. 571a), **tanıqta-** (танықта-) “kanıtlamak, açıklığa kavuşturmak” (KazTS, s. 547b), **tarazıla-** (таразыла-) “1. teraziyle tartmak, ölçmek 2. *mec.* değer biçmek, değerlendirmek, not vermek” (KazTS, s. 550a), **törele-** (төреле-) “karar vermek, hüküm vermek, kural koymak” (KazTS, s. 580a), **uyǵar-** (ұйғар-) 1. bir neticeye ulaşmak, karara varmak 2. öngörmek, uygun görmek” (KazTS, s. 616b).

4.1. Duygu fiilleri (Verbs of emotion)

4.1.1. Sevinç, mutluluk fiilleri

jadıra- (жадыра-) “1. şenlenmek, neşelenmek, keyiflenmek 2. (hava) açmak, açılmak” (KazTS, s. 157a), **könilden-** (көңілден-) “neşelenmek, sevinmek” (KazTS, s. 264b), **quvan-** (куан-) “sevinmek, mutlu olmak, memnun olmak” (KazTS, s. 351a), **masayra-** (масайра-) “şad olmak, çok sevinmek, kıvanmak” (KazTS, s. 394a), **süyin-** (сүйін-) “sevinmek, memnun olmak, hayran olmak”, **şattan-** (шаттан-) “şad

olmak, çok sevinmek” (KazTS, s.667a), **zavıqtan-** (зауықтан-) “keyiflenmek, heveslenmek” (KazTS, s. 211b).

4.1.2. Gurur, kibir, coşku, güven fiilleri

ardaқта- (ардақта-) “saygı göstermek, hürmet etmek, ulu saymak” (KazTS, s. 46b), **asqaқта-** (асқақта-) “mağrurlanmak, gururlanmak, büyüklenmek” (KazTS, s. 50a), **batıldan-** (батылдан-) “cesaretlenmek, cesaret etmek, yüreklilik göstermek” (KazTS, s. 81b), **batılsın-** (батылсын-) “kendini kahraman gibi görmek, kendini kahraman zannetmek, cesaretlenmek” (KazTS, s. 81b), **danasın-** (данасын-) “kendini akıllı, dâhi saymak; bilgiçlik taslamak” (KazTS, s. 120b), **dandaysı-** (дандайсы-) “kendini beğenmek, kendini yüksek saymak, kibirlenmek” (KazTS, s. 121a), **elevre-** (елеуре-) “coşmak, kendinden geçmek, galeyana gelmek” (KazTS, s. 143a), **erkeksi-** (еркексі-) “1. erkeklik taslamak 2. (erkek çocuk) büyüklere özenmek” (KazTS, s. 148a), **erkinde-** (еркінде-) “kendi istediği gibi olmak, kendinden emin olmak, kendini özgür hissetmek” (KazTS, s. 148b), **jigerlen-** (жігерлен-) “gayretlenmek, güçlenmek, cesaretlenmek” (KazTS, s. 207b), **ilyan-** (илан-) “inanmak, güvenmek, itimat etmek” (KazTS, s. 221a), **ıyrıan-** (ыңыран-) “1. inlemek, sızlanmak 2. Kibirlenmek, böbürlenmek” (KazTS, s. 699a), **kejirey-** (кежірей-) “1. aksileşmek, inatlaşmak, ayak diremek 2. kibirlenmek, burnu havada olmak, böbürlenmek” (KazTS, s. 236b), **kekiy-/kekşiy-/keykiy-** (кеки-/кекши-/кейки-) “kibirlenmek, böbürlenmek, büyüklük taslamak” (KazTS, s. 238a, 239a, 239b), **kisimsi-** (кішімсі-) “kibirlenmek, böbürlenmek, kendini önemli biri görmek” (KazTS, s. 285a), **qayrattan-** (қайраттан-) “1. kuvvetlenmek 2. cesaretlenmek, güç bulmak” (KazTS, s. 296a), **qudaysı-** (құдайсы-) “kendini herkesten üstün görmek, övünmek” (KazTS, s. 355a), **maqtan- (II)** (мақтан-) “övünmek, kendini övmek, temeddüh etmek” (KazTS, s. 244), **mağzadan-** (мағзадан-) “kibirlenmek, gururlanmak” (KazTS, s. 392b), **menmensi-** (менменсі-) “kibirlenmek, kendini büyük görmek, büyüklenmek” (KazTS, s. 402b), **nan- (II)** (нан-) “inanmak” (KazTS, s. 423a), **pañdan-** (паңдан-) “mağrurlanmak, kendini beğenmek” (KazTS, s. 466b), **ruhtan-** (рұхтан-) “coşmak, ilham almak, cesaretlenmek” (KazTS, s. 485a), **sen- (II)** (сен-) “inanmak, güvenmek, kanmak” (KazTS, s. 506b), **tayınba-** (тайынба-) “çekinmemek, korkmamak, ürkmemek, gözünü budaktan sakınmamak” (KazTS, 541a), **täkapparlan-** (тәкаппарлан-) “mağrurlanmak, kibirlenmek” (KazTS, s. 556b).

4.1.3. Korku, endişe, kaygı fiilleri

elegiz- (елегіз-) “1. merak etmek, korkmak, telaşlanmak 2. endişeye düşmek” (KazTS, s. 142b), **jasqan-** (жасқан-) “korkmak, çekinmek, cesaret edememek” (KazTS, s. 175b), **jasqanşaqta-** (жасқаншақта-) “1. çekinmek, korkmak 2. utanmak, sıkılmak” (KazTS, s. 175b), **jüreksizden-** (жүрексізден-) “korkmak, cesaret edememek” (KazTS, s. 202a), **iymen-** (имен-) “korkmak, çekinmek 2. utanmak, sıkılmak” (KazTS, s. 22a), **irkil-** (іркіл-) “tereddüt etmek, duraksamak, irkilmek” (KazTS, s. 705b), **qayğılan-** (қайғылан) “kaygılanmak, evhamlanmak” (KazTS, s. 294b), **qayğır-** (қайғыр-) “kaygılanmak, üzülme, gamlanmak, kederlenmek” (KazTS, s. 294b), **qavipsin-** (қауіпсін-) “tehlikeli bulmak, korkmak” (KazTS, s. 329a), **qavipten-** (қауіптєн-) “korkmak, tehlike hissetmek, şüphelenmek” (KazTS, s. 329a), **qorıq- (II)** (қорық-) “korkmak, ürkmek, dehşete kapılmak” (KazTS, s. 348a), **qorın-** (қорын-) “1. korunmak, sakınmak 2. korkmak, çekinmek” (KazTS, s. 348a), **ögeysi-** (өгейсі-) “1. yabancı görmek, yadırgamak 2. hasret çekmek, özlemek” (KazTS, s. 451a), **sesken-** (сєскєн-) “çekinmek, korkmak” (KazTS, s. 508b), **şoşı-** (шошы-) “1. ödü korkmak, dehşete kapılmak, çok korkmak 2. ürkmek, korkuyla uyanmak” (KazTS, s. 679a), **tolqı-** (толқы-) “1. (rüzgârın etkisiyle) dalgalanmak 2. *mec.* heyecanlanmak; duygulanmak 3. *mec.* huzuru kaçmak tedirgin olmak” (KazTS, s. 572b), **üreylen-** (үрейлен-) “korkmak, ürpermek, paniğe kapılmak” (KazTS, s. 634a), **ürk-** (үрк-)

“ürkmek, korkmak” (KazTS, s. 634a), **ürük-** (үрік-) “1. ürkmek 2. *mec.* korkmak, ödü kopmak” (KazTS, s. 634b), **vayymda-** (уайымда-) “endişe etmek, kaygılanmak, evhamlanmak” (KazTS, s. 611a).

4.1.4. Şaşırma, heyecan, merak filleri

abdıra- (II) (абдыра-) “şaşkına dönmek, şaşıp kalmak, sendelemek, telaşlanmak, şaşırarak” (KazTS, s. 13b), **alañda-** (алаңда-) “1. şaşkın şaşkın etrafına bakmak 2. merak etmek, tedirgin olmak” (KazTS, s. 34b), **ävesten-** (алаңда-) “heves etmek, heveslenmek, meraklanmak” (KazTS, s. 67a), **balasın-** (баласын-) “çocuk gibi görmek, çocuk muamelesi yapmak” (KazTS, s. 75b), **ğajaptan-** (ғажаптан-) “hayrete düşmek, hayret etmek, şaşırarak” (KazTS, s. 117a), **qumarlan-** (құмарлан-) “heveslenmek, merak salmak, meraklanmak” (KazTS, s. 359b), **sas-** (сас-) “şaşırmak, şaşmak” (KazTS, s. 498b), **sasqalaqta-** (сасқалақта-) “şaşırmak, şaşakalmak” (KazTS, s. 498b), **tañdan-** (таңдан-) “şaşmak, hayrete düşmek” (KazTS, s. 548b), **tañırka-** (таңырқа-) “şaşırmak, hayret etmek” (KazTS, s. 548b), **tebiren-** (тебірен-) “heyecanlanmak, çoşmak” (KazTS, s. 559b).

4.1.5. Kızgınlık, öfke filleri

aşın- (ашын-) “sinirlenmek, öfkelenmek, kızmak” (KazTS, s. 57b), **doldan-** (долдан-) “sinirlenmek, kıyameti koparmak, hiddetlenmek, öfkelenmek” (KazTS, s. 131b), **ekilen-** (екілен-) “1. kızmak, hiddetlenmek 2. *mec.* şiddetlenmek” (KazTS, s. 142a), **ızalan-** (ызалан-) “öfkelenmek, sinirlenmek” (KazTS, s. 696a), **jından-** (жындан-) “1. delirmek, çıldırmak, kudurmak 2. *mec.* öfkelenmek, sinirlenmek” (KazTS, s. 205b), **kijin-** (кіжин-) “kızmak, öfkelenmek” (KazTS, s. 281a), **qatuvlan-** (қатулан-) “sertleşmek, asabileşmek” (KazTS, s. 326a), **qaharlan-** (қаһарлан-) “öfkelenmek, sinirlenmek” (KazTS, s. 329b), **qorlan- (I)** (қорлан-) “öfkelenmek, aşırı derecede sinirlenmek, gururu kırılmak, horlanmak” (KazTS, s. 347a), **ökpele-** (өкпеле-) “1. küsmek, incinmek, kırılmak 2. somurtmak, surat asmak” (KazTS, s. 453b), **renji-** (ренжі-) “küsmek, incinmek, gücenmek, rencide olmak” (KazTS, s. 482b), **tisten-** (тістен-) “1. ağzını açmamak, konuşmamak 2. *mec.* sinirlenmek, kızmak” (KazTS, s. 609a).

4.1.6. İğrenme, kıskanma, nefret filleri

bez- (II) (без-) “1. kaçmak, uzaklaşmak, firar etmek 2. nefret etmek, terk etmek 3. yaklaşmamak, uzak durmak” (KazTS, s. 84a), **jeri- (I)** (жері-) “1. (hayvan) yavrularını emzirmekten kaçmak 2. *mec.* iğrenmek, tiksilmek” (KazTS, s. 186a), **jerken-** (жеркен-) “1. iğrenmek, tiksilmek 2. *mec.* uzak durmak” (KazTS, s. 185b), **jiyren- (I)** (жирен-) “iğrenmek, tiksilmek, ikrah etmek” (KazTS, s. 188b), **jiyirken-** (жиіркен-) “iğrenmek, tiksilmek” (KazTS, s. 189b), **kekten-** (кектен-) “kin beslemek, kin tutmak” (KazTS, s. 239b), **künde- (I)** (күнде-) “kıskanmak, haset etmek, çekememek” (KazTS, s. 276b), **qomsın-** (қомсын-) “beğenmemek, içine sinmemek” (KazTS, s. 343a), **qızğan-** (қызған-) “1. kıskanmak, haset etmek 2. esirgemek, kıyamamak” (KazTS, s. 368a).

4.1.7. Utanma, çekinme, kuşku filleri

arlan- (II) (арлан-) “utanmak, arlanmak, ar saymak” (KazTS, s. 47b), **ıñğaysızdan-** (ыңғайсыздан-) “mahcup olmak, utanmak” (KazTS, s. 698b), **küdikten-** (күдіктен-) “şüphelenmek, şüphe etmek, kuşkulananmak” (KazTS, s. 271a), **qaymıq-** (қаймық-) “çekinmek, cesaret edememek, tereddüt etmek” (KazTS, s. 295b), **qılıpılda- (II)** (қылпылда-) “şüphelenmek, kuşkulananmak” (KazTS, s. 371a), **qımsın-** (қымсын-) “sıkılmak, utanıp sıkılmak” (KazTS, s. 372b), **qısil-** (қысыл-) “1. sıkışmak, kısılmak 2. *mec.* utanmak, mahcup olmak, sıkılmak 3. zorlanmak, şaşırarak” (KazTS, s. 377a), **namıstan-** (намыстан-)

“namusuna dokunmak, arlanmak, utanmak” (KazTS, s. 423a), **salğırttan-** (салғырттан-) “isteksiz, gönülsüz, hevesiz olmak” (KazTS, s. 491b), **sezikten-** (сезіктен-) “şüphelenmek” (KazTS, s. 504a), **sekemden-** (секемден-) “şüphelenmek, kuşkulanmak” (KazTS, s. 504b), **şübālan-** (шүбәлан-) “şüphelenmek, kuşkulanmak” (KazTS, s. 683a), **taysaqta-** (тайсақта-) “çekinmek, korkmak, cesaret edememek, gözü kesmemek” (KazTS, s. 541a), **tüytkilde-** (түйткілде-) “kuşkulanmak, şüphelenmek, endişe etmek” (KazTS, s. 593b), **uyal-** (ұял-) “utanmak, çekinmek, sıkılmak” (KazTS, s. 625a).

4.1.8. Üzüntü, keder, pişmanlık fiilleri

aldan- (алдан-) “aldanmak, kanmak” (KazTS, s. 36a), **alatur-** (аласур-) “1. tedirgin olmak, huzursuz olmak 2. (hasta) can çekişmek, çırpınmak 3. *mec.* var gücüyle gayret göstermek” (KazTS, s. 35a), **aranda-** (аранда-) “başı belaya girmek” (KazTS, s. 45b), **azaptan-** (азаптан-) “zorlanmak, sıkıntı çekmek, kahrolmak” (KazTS, s. 21a), **jabıq-/jabırqa-** (жабық-/жабырқа-) “kendini mutsuz hissetmek, kaygılanmak, üzülme” (KazTS, s. 155a, 155b), **jäbirilen-** (жәбірлен-) “zulüm görmek, cefa çekmek, eziyet görmek” (KazTS, s. 179a), **jüde-** (жүде-) “1. zayıflamak, cılızlaşmak 2. *mec.* hasret, ıstırap çekmek” (KazTS, s. 200a), **köñilsizden-** (көңілісіден-) “isteksiz olmak, keyfi yerinde olmamak” (KazTS, s. 265a), **küyin-** (күйін-) “üzülme, üzüntü duymak, müteessir olmak” (KazTS, s. 273b), **qamıq-** (қамық-) “hüzünlenmek, kederlenmek, dertlenmek” (KazTS, s. 306a), **qapalan-** (қапалан-) “üzülme, kederlenmek” (KazTS, s. 311a), **qayavlan-** (қаяулан-) “kederlenmek, kaygılanmak, dertlenmek” (KazTS, s. 330b), **qiynal-** (қинал-) “1. ızdırap çekmek 2. *mec.* zorlanmak, zorluk çekmek” (KazTS, s. 332a), **qiypaqta-** (қийпақта-) “1. keyfi kaçmak, rahatsız olmak 2. bocalamak” (KazTS, s. 332a), **qiyra-** (қира-) “1. dağılmak, kırılmak, paramparça olmak 2. *mec.* yıkılmak, mahvolmak” (KazTS, s. 332a), **qmjil-** (қынжыл-) “alınmak, gönül koymak, kırılmak, üzülme” (KazTS, s. 373a), **qusalan-** (құсалан-) “iç sıkıntısı çekmek, efkârlanmak” (KazTS, s. 365b), **mazasızdan-** (мазасыздан-) “keyfi kaçmak, huzuru kaçmak, rahatı bozulmak, tedirgin olmak” (KazTS, s. 386a), **muḡay-** (мұңай-) “kederlenmek, efkârlanmak” (KazTS, s. 412b), **nah-** (налы-) “dertlenmek, kederlenmek” (KazTS, s. 422b), **opıq- (II)** (опық-) “fırsatı kaçırmak, pişman olmak” (KazTS, s. 443b), **ökin-** (өкін-) “pişman olmak, nedamet duymak” (KazTS, s. 454b), **şamdan-** (шамдан-) “1. onuru incinmek, gururu kırılmak 2. *mec.* inat etmek” (KazTS, s. 661a), **tuldān-** (түлдан-) “1. (kadın) ölen kocası için yas tutmak. 2. *mec.* (kadın) dul kalmak, (çocuk) yetim kalmak 3. *mec.* aşırı derecede bağırp çağırarak, kıyameti koparmak” (KazTS, s. 585b), **tmışsızdan-** (тынышсыздан-) “rahatsız, huzursuz olmak, sabırsızlanmak” (KazTS, s. 601b), **zorlan-** (зорлан-) “1. zorlanmak, sıkıntı çekmek 2. *mec.* tecavüze uğramak” (KazTS, s. 215a).

4.1.9. Umut, özlem, arzu fiilleri

aḡsa- (аңса-) “özlemek, çok arzulamak” (KazTS, s. 43a), **dämet-** (дәмет-) “ümitlenmek, ummak, umut beslemek” (KazTS, s. 124a), **sabırsızdan-** (сабырсыздан-) “sabırsızlanmak, sabrı tükenmek” (KazTS, s. 488a), **saḡın-** (сағын-) “özlemek, göreceği gelmek, göresi gelmek” (KazTS, s. 488b), **töz-** (төз-) “dayanmak, direnmek, sabretmek” (KazTS, s. 578a), **ümitten-** (үміттен-) “ümitlenmek, umutlanmak” (KazTS, s. 632b), **zarıq-** (зарық-) “1. özlemek, hasret çekmek 2. yokluğunu, sıkıntısını çekmek” (KazTS, s. 211a).

4.1.10. Şefkat, merhamet, acıma fiilleri

aya- (I) (ая-) “1. acımak, korumak, esirgemek, merhamet etmek 2. kıyamamak, cimrilik etmek” (KazTS, s. 58a), **äserlen-** (әсерлен-) “duygulanmak, etkilenmek” (KazTS, s. 66a), **elḡire-** (елжіре-) “1.

duygulanmak, şefkat göstermek 2. *mec.* bingıldamak” (KazTS, s. 143a), **esirke-** (есірке-) “merhamet etmek, acımak, esirgemek” (KazTS, s. 152b), **obalsı-** (обалсы-) “acımak, üzölmek” (KazTS, s. 433a).

4.1.11. Beğenme, hoşlanma, tatmin fiilleri

jaqtır- (жақтыр-) “beğenmek, hoşlanmak” (KazTS, s. 161b), **jaqınsı-** (жақынысы-) “kendine yakın tutmak, yakın saymak” (KazTS, s. 162a), **jarat-** (жарат-) “1. beğenmek, sevmek, hoşlanmak 2. yararlanmak, harcamak, kullanmak 3. (atı) yarışa hazırlamak, çalıştırmak” (KazTS, s. 172a), **qadirle-** (қадірле-) “hürmet etmek, saygı göstermek, değer vermek, ihtiram etmek” (KazTS, s. 291a), **qustarlan-** (құштарлан-) “heveslenmek, tutulmak, müptela olmak” (KazTS, s. 366b), **qızıq- (II)** (қызық-) “ilgilenmek, ilgi duymak” (KazTS, s. 368b), **süy-** (сүй-) “1. öpmek 2. âşık olmak, sevmek 3. beğenmek, hoşlanmak” (KazTS, s. 522b), (KazTS, s. 523b), **süysin-** (сүйсін-) “imrenmek, hayran olmak, haz duymak” (KazTS, s. 523b), **una-** (ұна-) “hoşa gitmek, beğenmek” (KazTS, s. 620a), **unat-** (ұнат-) “1. beğenmek, hoşlanmak 2. kabul etmek, uygun görmek, desteklemek” (KazTS, s. 620a).

5. Sonuç

Bu çalışmada, çağdaş Kıpçak Türk lehçelerinden Kazak Türkçesinin söz varlığındaki mental fiiller üzerinde durulmuştur. Çalışma neticesinde, K. Koç, A. Bayniyazov ve V. Başkapan’ın (2019) hazırladığı *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü*’nün taranmasıyla **(422)** mental fiil tespit edilmiştir. İncelemeye konu olan fiiller, semantik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu çalışmada ortaya konulan sınıflandırma ve mental fiillerle ilgili sayısal veriler aşağıda gösterilmiştir:

I. Algı fiilleri: 1. görsel algı fiilleri (71) fiil; 2. işitsel algı fiilleri (5) fiil; 3. koklama algı fiilleri (17) fiil; 4. tatma algı fiilleri (8) fiil; 5. dokunma algı fiilleri (75) fiil olmak üzere toplam **(176)** algı fiili, beş başlık altında sınıflandırılmıştır.

II. Biliş fiilleri: 1. Anlama ve kavrama fiilleri (13) fiil; 2. Düşünme fiilleri: (13) fiil; 3. Bellek fiilleri (4) fiil; 4. Tahmin, öngörü fiilleri (10) fiil; 5. Dikkat fiilleri altı (6) fiil; 6. Öğrenme fiilleri (6) fiil; 7. İnceleme, araştırma fiilleri (16) fiil; 8. İfade fiilleri (5) fiil; 9. Ayırt etme, fark etme fiilleri (13) fiil; 10. Değerlendirme, çözümleme ve karar verme fiilleri (12) fiil olmak üzere toplam **(98)** biliş fiili, on başlık altında sınıflandırılmıştır.

III. Duygu fiilleri: 1. Sevinç, mutluluk fiilleri (7) fiil; 2. Gurur, kibir, coşku, güven fiilleri (26) fiil; 3. Korku, endişe, kaygı fiilleri (20) fiil; 4. Şaşırma, heyecan, merak fiilleri (11) fiil; 5. Kızgınlık, öfke fiilleri (12) fiil; 6. İğrenme, kıskanma, nefret fiilleri (9) fiil; 7. Utanma, çekinme, kuşku fiilleri (15) fiil; 8. Üzüntü, keder, pişmanlık fiilleri (26) fiil; 9. Umut, özlem, arzu fiilleri (7) fiil; 10. Şefkat, merhamet, acıma fiilleri (5) fiil; 11. Beğenme, hoşlanma, tatmin fiilleri (10) fiil olmak üzere toplam **(148)** duygu fiili on bir başlık altında sınıflandırılmıştır.

Tablo 1. Kazak Türkçesinde mental fiillerin dağılımı

Mental Fiil Sınıfı	Fiillerin Veri Sayısı	Fiillerin Veri Yüzdesi
<i>Algı Fiilleri</i>	176	% 41,70
<i>Biliş Fiilleri</i>	98	% 23,22
<i>Duygu Fiilleri</i>	148	% 35,07
<i>Toplam</i>	422	% 100

Kazak Türkçesinde tespit edilen mental fiil sayısı, Kazak Türklerinin fikir ve tasavvur düşüncesini, soyut kavramların dile yansımaları ve bu dili kullananların duygu dünyasının zenginliğini gözler önüne sermektedir. Çalışmada incelemeye konu olan söz konusu fiiller, mental fiil kavramının genel fiil listesinin ve çerçevesinin belirlenmesi, konunun ana hatlarının anlaşılması açısından örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte mental fiillerin öncelikle kendine özgü özellikleri açıkça belirten, genel-geçer ve çeşitli ölçütleri temel alan tanım sorununun olduğu görülmektedir. Diğer yandan zihinsel süreç aşamalarının hangi mental fiiller tarafından karşılanması gerekliliği, çok anlamlı mental fiillerin anlamsal sınıflama problemi, alt sınıflarla ilgili terim tutarlılığının sağlanılmaması gibi hususlar da çözüme kavuşturulmalıdır. Türkiye’de bilişsel dil bilim temelinde ele alınan bu yeni kavramlara, dil bilgisi kaynaklarında ve dil bilimi terimleri sözlüklerinde yer verilmesi, bu anlamda ayrıca önem teşkil etmektedir. Son olarak Türk dilinin tarihî dönemlerinden günümüze uzanan mental süreçleri içeren dil malzemesinin diğer çağdaş Türk lehçelerinde de farklı açılardan incelenmesi, bu alana önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Alan, İ., Özeren M. (2018). Kırgız Türkçesinde Mental Fiiller. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (61), 203-224.
- Bilgin Aksoy, G. (2021). *Azerbaycan Türkçesinde Mental Fiiller*. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Biray, N. (2007). Kazak Şivesi ve Denizli Ağzında Kök Hâldeki Benzer İdrak Fiillerinde Anlam Farklılaşmaları. *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu (6-7-8- Eylül 2006) Bildiriler II*, Denizli, 307-314.
- Biber, d. vd. (2007). *Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman.
- Croft, W. (1993). Case Marking and The Semantics of Mental Verbs. *Semantics and The Lexicon*, Ed. J. Pustejovsky, Dordrecht: Kluwer Academic Publisher, 55-72.
- Doğan, L., Erdin, C. (2021). Gagauz Türkçesinde Mental Fiiller. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 191-221.
- Dohman, Ü. (2022). Kuramsal Yönleriyle Bilişsel Dilbilim. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (43), 1235-1259.
- Erdem, M. (2004). Türkmen Türkçesinde Mental Fiillerin İsteme Göre Anlam Değişimleri, V. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I (20-26 Eylül 2004)*, Ankara: TDK Yayınları, 939-949.
- Fakirulloğlu, M. A. İ. (2022). Kazak Türkçesinde Duygu Fiilleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(3), 991-1016.
- Fakirulloğlu, M. A. İ. (2023a). Tarihî Kıpçak Türkçesinde biliş fiilleri üzerine inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 358-383.
- Fakirulloğlu, M. A. İ. (2023b). Kazak Türkçesinde Biliş Fiillerinin Sınıflandırılması ve Yapı, Köken Bakımından İncelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 742-763.
- Halliday, M. A. K. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*, London and NewYork: Routledge.
- Hirik, E. ve Çolak, T. (2017). Türkçe Mental Fiillerde Çok Katmanlılık. *IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Nisan 2017-Niğde) Bildiri Kitabı*, C. 1, 261-268.
- Hirik, E. (2018). *Türkiye Türkçesinde Mental Fiiller*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

- Kalkan, N. (2015). Başkurt Türkçesinde Mental Fiiller. *Actual problems of Turkic studies Dedicated to the 180th anniversary of the Department of Turkic Philology at the St. Petersburg State University* (pp.177-186). ST. PETERSBURG, Russia.
- Koç, K. vd. (2003). *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları. (KazTS)
- Seçkin, K. (2019). *Eski Türkçede Mental Fiiller*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Şahin, S. (2012a). *Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Türkdil, Y. (2013). *Anlam Bilimi Açısından Kazak Türkçesinde Duyu Fiilleri*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Viberg, Å. (1994). Differentiation and Polysemy in the Swedish Verbal Lexicon, *Euralex*, Amsterdam, 204-215.
- Yaylagül, Ö. (2005). Türk Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 17-51.
- Yıldız, H. (2016), *Eski Uygurcada mental fiiller*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

3. Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* adlı eserinde ilişki sözleri

Yasin AYDIN¹

APA: Aydın, Y. (2023). Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* adlı eserinde ilişki sözleri. 5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 17-27.

Öz

İnsan, sosyal bir varlıktır. Bu sebeple oluşturduğu toplumda bireyler ile sürekli iletişim hâlinindedir. Bu iletişim ise anadili sayesinde meydana gelmektedir. İletişime geçen birey, öncelikle anadilindeki “ilişki ifade eden” sözcüklere ve söz kalıplarına müracaat etmek zorundadır. Burada ise karşımıza “ilişki sözleri” kavramı çıkmaktadır. Doğan Aksan'a göre söz varlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki kullanılması âdet olan birtakım sözlerdir. Dilimiz bugün, “ilişki sözleri” açısından oldukça zengindir. İnsan ilişkilerinin farklı durumlarında doğrudan doğruya Türkçeye özgü kalıp sözler kullanılmakta ve bunlar Türk kültürünün birçok yönüne ışık tutmaktadır. Sabahleyin karşılaşıldığında söylenen günaydın sözünden başlayarak bir toplumda değişik durumlarda söylenmesi gerekli hâle gelmiş olan afiyet olsun, affedersiniz, güle güle gibi hatta Türklere yeni bir ev alan ya da yeni bir eve taşınan kimselere söylenen güle güle oturun gibi kalıp sözler bir toplumun kültürünün ayrılmaz bir parçası kabul edilmektedir. Tüm bu bilgiler eşliğinde bu bildiride Cumhuriyet dönemi kadın yazarlarından olan Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* adlı eserinde yer alan “ilişki sözleri” ele alınacak ve kategorize edilerek sunumu yapılacaktır. Toplamda dört romanı olan yazarın ilk romanı *Kadıköyü'nün Romanı* adlı eserdir ve bu eser yazarın ilk romanı olması açısından önemlidir. Yazar bu romanı için; “Benim gençlik eserim, kalem tecrübemdir.” ifadesini kullanır. *Kadıköyü'nün Romanı*, 1930'ların başında gurup arkadaşı olan yedi gencin hayatındaki bir devreyi anlatır. Bu havâilik dönemi ile hayat yollarını deneme, ciddi seçimler yapma ve dünyadaki gerçek yerini alma arasında geçen dönemdir. Kahramanların gurupla beraber olma, guruptan yalnız biriyle ilgilenme ve kendi başlarına olma vakıası estetik bir düzen içinde sunulur.

Anahtar kelimeler: İlişki sözleri, söz varlığı, iletişim, dilbilim

Relationship words in Safiye Erol's *Kadıköyü'nün Romanı*

Abstract

Human is a social entity. For this reason, it is in constant communication with individuals in the society it creates. This communication occurs thanks to his mother tongue. The individual who communicates must first apply to words and words that express the relationship in his mother tongue. Here we come across the concept of relationship words (Speech Acts). According to Doğan Aksan, these elements in the vocabulary are a number of words that are custom to use among the individuals of a society. Today, our language is very rich in terms of relationship words (Speech Acts). In different situations of human relations, directly specific to Turkish is used and they shed light on many aspects of Turkish culture. In the morning, starting from the promise of good morning to be said in a society in different situations, which has become necessary to be said, forgive, even if the Turks, even a new house in the Turks or a new home to the people who are told to sit as well as sitting as a part of the culture of a society is an integral part of the culture is. With all this information, this

¹ Dr Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı (Kocaeli, Türkiye), yasinaydin@live.com, ORCID ID: 0009-0005-5306-8724 [Bölüm kayıt tarihi: 21.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

statement will be discussed and categorized and presented by categorizing Safiye Erol, one of the female writers of the Republican era, *Kadıköyü'nün Romanı*. The first novel of the author, who has four novels in total, is the novel of *Kadıköyü'nün Romanı* and this work is important in terms of being the first novel of the author. For this novel; "My youth work, my pencil experience." uses the expression. *Kadıköyü'nün Romanı* describes a circuit in the life of seven young people who were friends in the early 1930s. This is the period between this era and the real place of life in the world. Heroes are presented in an aesthetic order of being with the group, taking care of only one of the group and being on their own.

Keywords: Speech Acts, vocabulary, communication, linguistics

İlişki Sözlere Nedir?

Türk Dil Kurumunca yayımlanan 2021 basımı Güncel Türkçe Sözlüğüne baktığımızda *ilişki* sözcüğü için ilk anlam olarak; "İki şey arasındaki karşılıklı ilgi, bağ, münasebet, temas.", ikinci anlam olarak ise "bağlantı, temas" tanımları yer almaktadır (Türk Dil Kurumu, 2021). Her iki tanım da anlamların birbirine yakın olduğunu görüyoruz. İlişki sözlere, günlük hayatta kurduğumuz ilişkilerden dolayı ortaya çıkan sözlere, söz öbekleri ya da cümlelerdir. Her toplumda insanlar birbirleriyle sürekli iletişim hâlinde dirler. Dolayısıyla iletişim kavramı günlük hayatımızın olmazsa olmazıdır. Hayatımız boyunca tanıdığımız ya da tanımadığımız kişilerde sürekli iletişim hâlinde olacağımız için ilişki sözlere de hayatımız boyunca var olmaya devam edecektir.

Dil ile kültür birbirini tamamlayan iki önemli unsurdur. İnsanlar yaşadıkları toplumun kültürünü, kullandıkları dil vasıtası ile gösterirler. Her toplumun günlük hayatta, iletişim kurarken, bazı olay ve durumlar karşısında kullanmış oldukları birtakım sözlere vardır. Bu sözlere bazı kaynaklarda "kalıp sözlere" diye geçse de genel olarak "ilişki sözlere" şeklinde tanımlanır. Doğan Aksan bu kavramı tanımlarken "ilişki sözlere" ifadesini kullanmıştır. (Aksan, 1996) Emin Özdemir "ilişki sözlere" yerine "kalıp sözlere" ifadesini tercih etmiştir (Özdemir, 2000). Onur Bilge Kula ise bu kavramı "kültür birim" olarak tanımlamıştır (Kula, 1996)

Gülten Küçükbasmacı, ilişki sözlereinin kültürle olan ilişkine değinerek bu durumu bağlam ile de ilişkilendirir. Dolayısıyla ilişki sözlereinin varlığında bağlamın önemli ölçüde belirleyici olduğunu altını çizer. Bu anlamda kullanacağımız ilişki sözlereinin ne zaman ya da hangi durumlarda nasıl olması gerektiğinin belirleyicisi de şüphesiz kültür ve bağlam olacaktır. Örnek vermek gerekirse sabah denk geldiğimiz bir kişiye verilen selam ile akşam vakti denk geldiğimiz bir kişiye verdiğimiz selam şekli aynı olmayacaktır elbette. Bazen de bir yakını vefat eden kişi ile diyaloga girdiğimizde kullanacağımız ilişki sözlereinin standart olduğu ve bunların yerine başka bir ilişki sözünün kullanımının uygun olmadığı da unutulmamalıdır (Küçükbasmacı, 2017).

İstisnasız her dilde karşımıza çıkan ilişki sözlereinin ortaya çıkışında pek çok faktör etkili olmuştur. Bu faktörlerin başında şüphesiz dinî yaşantı ve inanışlar, âdâb-ı muâşeret kuralları, sosyal yaşam gelir. Sözelimi, bizim toplumumuzda oldukça yaygın şekilde kullanılan "Tanrı'ya şükür" ya da "Allah'a şükür" gibi sözlere; Fransız toplumunda "Grâce à Dieu" şeklinde, Alman toplumunda "Gott sei Dank", İngiliz toplumunda ise "Thank God" şeklinde kendine karşılık bulur (Bulut, 2012).

Her dilde kendini gösteren ilişki sözlereini dilimiz açısından ele alırsak, Türk dilinin ilişki sözlere açısından oldukça zengin olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak ise Türk toplum yapısında kişiler

arası iletişim ve ilişkilerin oldukça samimi ve sıkı oluşu önemli etkenlerin başında gelmektedir. Türk toplum yapısı ve ilişkileri göz önüne alındığında, dilimizde ilişki sözleri kavramının bu denli zengin oluşu aslında bu durumun doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Safiye Erol ve ilk eseri *Kadıköyü'nün Romanı*

Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamış olan kadın yazarımız Safiye Erol, günümüzde pek tanınmasa da yaşadığı dönemde önemli ve entelektüel biri olarak bilinmektedir.

Zeynep Tek, Safiye Erol ile ilgili düşüncelerini dile getirirken Türk edebiyatının kendisine pek vefa göstermediğini özellikle belirtir. Tek; Safiye Erol'un aldığı eğitimin yazın hayatına etkilerinin olduğunu, ele aldığı konuları kendine özgü bir tarzla Türk edebiyatına aktardığını ve onun edebi anlamda çok üst düzey bir yazar olduğunu ifade eder (Tek, 2019).

Çocukluk dönemi İstanbul'da geçen Safiye Erol, 1902'de Uzunköprü'de dünyaya gelmiştir. İlköğretim için İstanbul'da eğitim alan yazarımız, 1917'de Türk – Alman Derneği aracılığı ile Almanya'da bulunan Lübeck şehrine gider ve eğitim hayatına bu şehirde devam eder. 1926'da Almanya'da eğitim hayatını doktora ile tamamlayarak Doktor unvanı ile İstanbul'a döner (Tek, 2019).

“Safiye Erol'un edebiyata ilgisi henüz çocuk denecek yaşlarda başlamıştır. Kendisiyle yapılan bir röportajda henüz on yaşında olmasına rağmen gelecekte büyük bir yazar, romancı olacağını hissettiğini dile getirir. Eğitim hayatına Almanya'da devam ederken yazılarını oluşturmaya başlayan Erol, katıldığı kompozisyon yarışmalarında önemli dereceler elde eder. Eğitim aldığı okuldaki Alman profesörlerden biri ona ilerde iyi bir yazar olacağını hatta kendisine ‘Türklerin Selma Lagerlöf’ü’ olacağını söyler. Erol, Almanya'da henüz birinci sınıftayken yazdığı ilk eserlerini Almanya'daki bir dergide yayımlar. Ancak eğitimine ağırlık vermesi gerektiği için yazı yazmaya kısa bir süre ara verir. İstanbul'a döndükten sonra ise ‘Safiye Sâmî’ ve ‘Dilârâ’ imzaları ile Türkçe olarak yazdığı ilk eserlerini yayımlar ve çeşitli tercüme yapılmaya başlar” (Kandemir, 1949).

Safiye Erol, eserlerinde kadınlara özellikle yer vermiştir ve kadınları belli bir sınıflandırmaya da tabi tutmuştur. Bu eserlere baktığımızda genel anlamda kadınların acı çektiğine şahit oluruz. Bu kadınlar sıklıkla iyi eğitim almış, dikkat çekici kadınlardan oluşur. Bu durumun sebebi ise bu şekilde eğitim alıp kendini geliştirmiş kadınların aldatılmaları durumunda dahi kendi kendilerine yetebilecek güçte olmaları ve hayata karşı dik duruş sergileyebilmeleridir. Belirttiğimiz bu eğitilmiş, kendini geliştirmiş kadınların karşısında ise tam tersi olan eğitimsiz ya da yeterince eğitimi olmayan ve çirkin kadınlar yer alır. Kendini geliştiren kadınların, yaşamlarında mutsuz oluşuna şahit olurken, eğitimsiz ve çirkin kadınların da aksine oldukça mutlu ve bir aile yaşantısına sahip olduğunu görürüz. Bu kadınlar hayatlarını idame ettirebilmek için başka insanlara muhtaç durumdadır. Bu yüzden donanımlı ve eğitilmiş kadınlar terk edilse dahi kendi ayaklarının üzerinde durabilirken, bahsettiğimiz diğer kadınlar terk edildikleri takdirde bununla başa çıkamayacakları için terk edilmemektedirler” (Ayyıldız & Baytok, 2017).

“Erol'un romanlarındaki sosyal hayatı inceleyecek olursak mekân olarak karşımıza daha ziyade eğlencenin ve sohbetlerin yapıldığı yerler çıkar. Eserlerdeki kadın karakterler bu mekânlarda tanıştıkları kişilerle yakınlaşır ve ilişki yaşarlar. Bu ilişkilerde ise kadının devamlı acı çektiğine şahit oluruz, ancak yaşanan bu olumsuz deneyimler kadını daha güçlü yapar. Kadınların ilişkiler konusunda yaşadıkları olumsuzlukların çıkış noktası da budur aslında. Romanlarda kadın karakterlerin giyim konusuna

değinecek olursak, kadınlar o döneme uygun tarzda ve modayı takip eder şekilde giyinirler. Eserlerde kadınların özgür, gece geç saatlere kadar gezebilen, ikili ilişkiler konusunda serbest, modern bir yapıya sahip olduğunu görürüz” (Ayyıldız & Baytok, 2017).

Safiye'nin evlendikten sonra kullanmaya başladığı “Safiye Erol” imzasının yer aldığı ilk kitap, aynı zamanda yazarın ilk romanı olan *Kadıköyü'nün Romanı*'dır. O zamanlar bu semt doğru şekilde telaffuz edilmektedir. Yani “Kadıköyü”dür. Safiye Erol, evlendikten sonra yazmaya başladığı ve üç dört yıl üst üstünde çalıştığı *Kadıköyü'nün Romanı*'nda Bursa'ya yaptığı geziden de bahseder. Yazar, roman kahramanlarından Gazeteci Necdet'in gözüyle Bursa seyahat izlenimlerini, Bursa Bahçeleri'ndeki mekân ve insanları anlatır (Yardım, 2010)

Eserde Geçen İlişki Sözleri

Eserin tamamında 120 adet ilişki sözününün 289 kez kullanıldığı tespit edilmiştir.

- Adam sen de (66. 145. s.)
- Âdet yerini bulsun (93. s.)
- Aferin (108. 217. s.)
- Affedersiniz (23. s.)
- Affedin (29. s.)
- Affediniz (186. s.)
- Affet (210. 256. s.)
- Ahdimiz olsun (195. s.)
- Alimallah (168. 187. 196. s.)
- Allah (korku) (188. s.)
- Allah Allah (şaşıрма) (115. 121. 141. 244. s.)
- Allah aşkına (83. 89. 105. 123. 158. 173. 196. 249. s.)
- Allah bağışlasın (174. s.)
- Allah başka keder vermesin (206. s.)
- Allah belasını versin (219. s.)
- Allah kolaylık versin (63. s.)
- Allah razı olsun (221. s.)
- Allah sana kara gün göstermesin (170. s.)
- Allah seni iki cihanda aziz etsin (76. s.)
- Allah'a ısmarladık (149. s.)
- Allah'im onu ebediyyen benim karşıma çıkarma (257. s.)
- Allah'tan belanı mı istiyorsun? (251. s.)
- Allright (217. s.)
- Aman Yârabbi (169. s.)
- Baş üstüne (55. s.)
- Beni affediniz (63.s.)
- Bereket (versin) (195. s.)
- Billâhi (193. s.)
- Bir şey değil (30. s.)

- Bonsuar (262. s.)
Buyursunlar (116. s.)
Buyurun (53. 91. 132. 190. 254. s.)
Daha neler (24. s.)
Darısı başımıza (109. s.)
Dinini seversen (bırak) (89. s.)
Elbet (29. 101. 163. 171. 176. 208. 213. 218. 226. 245. s.)
Elbette (184. 208. s.)
Elhamdülillah (227. s.)
Elveda (29. s.)
Evet (16. 17. 19. 25. 34/2. 39/2. 45. 69. 81/2. 85. 88. 92. 117. 119. 122. 132. 144. 152. 156/4. 165. 171. 174. 178. 181. 184. 188. 202. 205. 206. 212. 216. 221. 223. 226. 232. 233. 234. 238. 245. 250. 251. 252. 255. 259. 261. s.)
Eyvah (60. 124. 137. 152. 258. s.)
Good night (19/2. s.)
Hak getire (168. s.)
Hakkı da var (29. s.)
Hakkın var (30. s.)
Hakkınız var (167. s.)
Hâşâ (183. s.)
Hay hay (185.s.)
Hayır (31. 34/2. 50. 56/2. 77. 99. 100. 101. 123. 131. 141. 147. 148. 151. 173. 174. 176. 191. 197. 215/2. 229. 239. 249. 257/2. s.)
Hayret (17. 62. 195. 225. s.)
Hayrını gör (192. s.)
Hayrola (96. s.)
Hey gidi (79. 224. s.)
Hey gidi hey (179. s.)
Heyhat (181. 227. s.)
Hoş geldi (185. s.)
İllallah (38. 89. s.)
İnşallah (208. s.)
İyisi can sağlığı (109. s.)
Kurbanınız olayım (15. s.)
Kusura bakmayın (18. s.)
Lâhavle (47. 111. s.)
Lütfedin (15. s.)
Lütfedersin (216. s.)
Lütfen (59/2. s.)
Mâşallah (73. 190. s.)
Maşallah kırk bir kere (48. s.)
Mazur görüle (233. s.)

Merhaba (89. s.)
Mersi (175. s.)
Müsâade eder misiniz? (132. s.)
Müsâadenizle (148. s.)
Nasılsın? (83. s.)
Nasılsınız? (52. s.)
Ne âlemde? (235. s.)
Ne iyi yapmış (166. s.)
Ne mutlu (151. s.)
Ne mümkün? (141. 180. s.)
Ne oldun? (123. s.)
Nen var? (123. s.)
Of! (40. 60. 84. 253. s.)
Oh! (şaşırma) (260. s.)
Olabilir (30. 98. 144. s.)
Olamaz (189/9. s.)
Olmaz (166. s.)
Olur (149. s.)
Öyle olsun (163. s.)
Pardon (64. s.)
Pekâlâ (107. 149. 163. s.)
Peki (61. 84/2. 178. 249/2. s.)
Rica edeceğim (97. s.)
Rica ederim (146. s.)
Rica ediyorum (167. s.)
Rica ettim (230. s.)
Safâ geldi (185. s.)
Safâ geldiniz (129. s.)
Selam ederim (113/2. s.)
Selametle (149. s.)
Sizlere ömür (250. s.)
Sözüm yabana (162. s.)
Şükür (182. s.)
Tamam (88. s.)
Teşekkür ederim (55. 113/2. 115. 160. 167. s.)
Tövbeler olsun (197. 244. s.)
Uğur ola (253. s.)
Uzun etmeyelim (169. s.)
Vah! (üzülme) (263. s.)
Vallaha (15. s.)

Adres
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelise.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelise.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Vallah (40. s.)
Vallahi (104, 105/2, 147, 160, 167. s.)
Vay (27, 41. s.)
Vebali boynuna (104. s.)
Yâ (şaşırma) (103. s.)
Yahu insaf (40. s.)
Yallah (142. s.)
Yârabbi (150. 258. s.)
Yaşa (108/2. s.)
Yazık (119/2. 122. 144. 155. 160. 166. 212. 225. 251/2. s.)
Yemin ediyorum (179. s.)
Yok (“Hayır” anlamında) (131. 156. 167.s.)

Eserde Geçen İlişki Sözlerinin Sınıflandırılması

Selamlaşma İlişki Sözleri

Bonsuar
Buyursunlar
Buyurun
Hoş geldi
Merhaba
Nasılsın?
Nasılsınız?
Ne âlemde?
Nen var?
Safâ geldi
Safâ geldiniz
Selam ederim

Alkış İlişki Sözleri

Allah bağışlasın
Allah başka keder vermesin
Allah kolaylık versin
Allah razı olsun
Allah sana kara gün göstermesin
Allah seni iki cihanda aziz etsin
Bereket (versin)
Darısı başımıza
Hayrını gör
İnşallah
İyisi can sağlığı

Adres
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelise.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelise.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Mâşallah
Maşallah kırk bir kere
Ne iyi yapmış!
Ne mutlu!
Sizlere ömür
Uğur ola
Yaşa

Kargış İlişki Sözleri

Allah belasını versin
Allah'tan belanı mı istiyorsun?
Tövbeler olsun
Vebali boynuna
Allah'ım onu ebediyyen benim karşıma çıkarma

Kabul Etme İlişki Sözleri

Ahdimiz olsun
Alimallah
Allright
Baş üstüne
Elbet
Elbette
Evet
Hakkı da var
Hakkın var
Hakkınız var
Hay hay
Olabilir
Olur
Öyle olsun
Pekâlâ
Peki
Tamam

Reddetme İlişki Sözleri

Daha neler
Dinini seversen (bırak)
Hâşâ
Hayır
Ne mümkün?

Olamaz
Olmaz
Yahu insaf
Yok (“Hayır” anlamında)

Rica Etme İlişki Sözleri

Allah aşkına
Bir şey değil
Kurbanınız olayım
Lütfedin
Lütfedersin
Lütfen
Müsâade eder misiniz?
Müsâadenizle
Rica edeceğim
Rica ederim
Rica ediyorum
Rica ettim
Uzun etmeyelim

Şaşırma İlişki Sözleri

Allah Allah!
Aman Yârabbi!
Hayret!
Hayrola!
Oh!
Ya!
Yârabbi!
Vay!

Özür Dileme İlişki Sözleri

Affedersiniz
Affedin
Affediniz
Affet
Kusura bakmayın
Mazur görüle
Pardon

Kızgınlık Bildiren İlişki Sözleri

Adam sen de!

Adres
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelise.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliSE Congress & Symposium
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelise.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Hak getire!
İllallah!
Lâhavle!
Yahu insaf!
Of!

Vedalaşma İlişki Sözleri

Elveda!
Good night!
Allah'a ismarladık
Selametle!
Yallah!

Söz Verme İlişki Sözleri

Billâhi
Vallaha
Vallah
Vallahi
Yemin ediyorum

Üzüntü Bildiren İlişki Sözleri

Heyhat!
Yazık!
Vah!
Hey gidi!
Hey gidi hey!

Teşekkür Etme/Şükür İlişki Sözleri

Mersi
Şükür
Teşekkür ederim
Elhamdülillah

Korku Bildiren İlişki Sözleri

Allah!
Eyvah!

EVET	HAYIR	YAZIK	ELBET	OLAMAZ
51 kez	28 kez	11 kez	10 kez	9 kez

Şekil 1: Eserde En Sık Kullanılan İlişki Sözleri

Sonuç

Adres RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelise.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	Address RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelise.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616
--	---

Her gün istisnasız şekilde kullandığımız ilişki sözleri, iletişimin olmazsa olmaz unsurudur. İnsanlar ilişki sözleri sayesinde kendini daha iyi ifade edebilir ve iletişimin devamını sağlayabilir. Türk dilinde ilişki sözleri incelendiğinde İslamiyet'in bu anlamda oldukça etkili oluşu dikkat çekmektedir. Türklerin özellikle İslamiyet'i kabul ettikten sonra kullandıkları ifadelerin büyük bir kısmı İslamiyet etkisinde kendini dil ve edebiyatta da göstermiştir. Günümüzde de etkisini devam ettiren İslâmiyet inancı, toplumsal hayatın dil üzerindeki en belirgin etkenlerinden biri konumundadır. Bu bildiri ilişki sözleri kavramı, Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* isimli eseri üzerinden incelemeye tabi tutulmuştur. Eserdeki ilişki sözleri ve bunların kullanım sıklığı tespit edilerek sınıflandırılmıştır. Bu sayede ilişki sözlerinin önemi vurgulanmış ve iletişimin vazgeçilmez unsuru olduğunun altı çizilmiştir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ayyıldız, M., & Baytok, R. (2017). Safiye Erol Romanlarında Kadın Olgusu. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 224.
- Ballı, F. (2019). Safiye Erol'un Eserlerinde Tasavvufi Terimler. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Bulut, S. (2012). Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri. *Turkish Studies*, 1117-1155.
- Canbulat, M., & Dilekçi, A. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri. *Turkish Studies*, 217-232.
- Kandemir, F. (1949). *Edebiyat Alemi Mecmuası*.
- Kula, O. B. (1996). Dilin Kültüreliliği ya da Kültürün Dilselliği. *Bilim ve Ütopya*, 46-47.
- Küçükbasmacı, G. (2017). Manas Destanında İlişki Sözleri. *Akademik Bakış Dergisi*(60), 546-566.
- Özdemir, E. (2000). *Erdemin Başlı Dil*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tek, Z. (2019). "Zor Vâsıl Olunan Bir Seviyenin İnsanı": Safiye Erol ve Eserleri. *Yarın*, 63.
- Türk Dil Kurumu*. (2021). www.sozluk.gov.tr. adresinden alındı
- Yardım, M. N. (2010). *Safiye Erol*. İstanbul: Ananım Yayıncılık

4. Müziğin Romanlarda Yerel ve Evrensel Mesajı “İlle de Roman Olsun”

Fatma ŞENCAN¹

APA: Şencan, F. (2023). Müziğin Romanlarda Yerel ve Evrensel Mesajı “İlle de Roman Olsun”. 5. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 28-42.

Öz

Müzik, insan sesinin doğayla uyumlu formlarının, estetik bir yaklaşım ve amaca dönük emekle yorumlanarak özgün eserler oluşturma çabası olarak görülebilir. Diğer canlıların sesleri müziğin işlevselliği bakımından benzerlik gösterse de insan sesinin fonetik yapısının müziğe dönüşmesinde bilimsel bilginin birden fazla tasarımı söz konusudur. Müziğin üretim kaynakları arasında toplumsal ve kültürel unsurların bulunması, müziğin evrenselliğini kısıtlıyor gibi görünse de müziğin hissettirdiği duygular tüm insanlar için ortaktır. Müzik sosyolojisi bağlamında müziğin birey ve toplum yaşamındaki derin etkilerine örnek olarak bu çalışmada müzik sanatının seçilmesinin sebebi, müziğin Roman topluluğunun yerel kültürünü, sosyal yaşantısını ve kimliklerini yansıtan olgulardan biri olmasıdır. Müzik, Romanların gelenek ve örflerini sürdürme ile yeni kuşakları Roman kimliğiyle yetiştirmenin de bir parçasıdır. Mesleki açıdan da müzikle yakından ilgilenen Romanlar, müziğe olan doğal eğilimlerini hareketli dans ve enstrümanlarıyla daha cazip hale getirmektedirler. Ayrıca Romanlar göçle geldikleri bölgelerde kendilerine verilen isimlerden biri olan “Çingene” kelimesine yüklenen etiketleyici imgelerin onlar üzerinde yarattığı asırlar süren stresi taşımaktadırlar. Bu isimlendirme ve beraberinde gelen etiketleyici imgeleri Roman adıyla değiştirme isteklerini Romanlar müzik aracılığıyla ifade etmektedirler. Başka bir deyişle, isteklerini “İlle de Roman Olsun” şarkısıyla kendilerinden olmayan “gaci”lere, sanatın etkili dilini kullanarak anlatmaya çalıştıkları da söylenebilir. Bu çalışmada, topluluğun konuyla ilgili deneyim ve görüşleri nitel araştırma teknikleri kullanılarak elde edilmiş ve elde edilen veriler söylem analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Roman katılımcıların söylemlerinden, ele alınan şarkının öncelikli iki hedef kitlesinin olduğu anlaşılmaktadır. Birincisi, etnik kimlik ve kültürünü koruyabilmek için yeni kuşaklara aktarmak isteyen Roman topluluğu; diğeri ise şarkıyla verilen evrensel mesajın muhatabı olan Romanlar dışındaki herkestir. Bu yönüyle müzik ve dansın, Romanlarda sadece yaşamın vazgeçilmez bir parçası değil, aynı zamanda kendilerini sanatla ifade edebilme yöntemlerinden biri olduğu ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Anahtar kelimeler: Roman, Müzik, Kültür, Kimlik, Dans

Local and Universal Message of Music in Romanies “It Must be a Romany (İlle de Roman Olsun)”

Abstract

Music can be seen as the effort to create original works by interpreting the harmonious forms of the human voice with nature, with an aesthetic approach and purposeful labor. Even though the sounds of other creatures show similarity in terms of music's functionality, multiple designs of scientific knowledge are involved in the transformation of the phonetic structure of the human voice into music. The fact that social and cultural elements exist among the sources of music production may

1 Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü (İstanbul, Türkiye), sencanfatma@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1203-9511 [Bölüm kayıt tarihi: 21.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

<p>Adres RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelise.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616</p>	<p>Address RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelise.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616</p>
--	---

seem to limit the universality of music, but the emotions music evokes are common to all humans. In the context of the sociology of music, the reason for choosing the art of music as an example of the deep impacts of music on individual and social life in this study is because music is one of the phenomena that reflect the local culture, social life, and identities of the Romany community. Music is also part of the effort of the Romany to maintain their traditions and customs and to raise new generations with Romany identity. The Romanies who are closely involved in music professionally are making it more attractive with their lively dance and instruments, thanks to their natural inclination towards music. In addition, the Romanies carry the stress of the stigmatizing images loaded onto the term "Gypsy," one of the names given to them in the regions they migrated to, for centuries. They express their desire to change these naming and accompanying stigmatizing images with the name Romany through music. In other words, they can be said to try to explain their demands to the "non-Romany" or "gacis," using the effective language of art, with the song "İlle de Roman Olsun" (Let it be Romany). In this study, the experiences and opinions of the community on the subject were obtained using qualitative research techniques and the data obtained were evaluated using discourse analysis technique. In this context, it is understood from the discourses of Romany participants that there are two primary target audiences of the song in question. The first is the Romany community, who wants to pass their ethnic identity and culture to the new generations to preserve it; the other is everyone else outside the Romanies, who are the recipients of the universal message given by the song. Thus, one of the conclusions reached is that music and dance are not only an indispensable part of life for the Romanies, but also one of their methods of expressing themselves through art.

Keywords: Romany, Music, Culture, Identity, Dance

Giriş

Romanlarda müzik ve dansın birden fazla anlam barındıran bir metafor olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Nietzsche'nin (1997: vii) "Müziksiz bir hayat hatadır." ifadesinin karşılık bulduğu topluluklardan biri olan Romanlar, müzik ve dansa olan doğal eğilimleri bakımından öne çıkmaktadır. Doğayla bağlarını koparmadan yüzyıllarca göçebe bir yaşam süren Romanlar, doğanın insan bedeni ve ruhunda hissettirdiği duyguları müzik yoluyla yeniden üreterek özgün yaşantılarının bir parçası haline getirmişlerdir. Romanların müziğe olan bu tutkusunun dünyanın neresinde olursa olsun değişmediğine değinen Sal (2009), geleneklerle iç içe geçmiş Roman müzik ve danslarının dünya kültür mozağine katkısı ve özgünlüğüne vurgu yapmaktadır (Sal, 2009: 72). Bu bağlamda müzik ve dansın, Romanlarda eğlenceden geçimlerini sağlamaya kadar pek çok toplumsal işleve sahip sosyal bir olgu olduğu görülmektedir.

Roman kimlik ve kültürünün sürdürülmesi ve yeni kuşaklara aktarılmasında müzik çok boyutlu sosyal bir argümandır. Göç tarihleri boyunca özgün kültürlerini korumaya çalışan Romanlar, gelenek ve örflerini günümüze kadar devam ettirebilmiş nadir topluluklardandır (Achim, 2004 & Weyrauch, 2001). Bu durumun ortaya çıkmasında Romanların birlikte yaşadıkları toplumlarda hem mekânsal hem de sosyal olarak başkaları tarafından soyutlanmalarının veya kendilerini soyutlamalarının etkisi de söz konusu olabilir. Karşılıklı korunan bu sosyal mesafe örgütlü bir topluluk yapısına sahip olmayan Romanların günlük yaşantılarını olumsuz etkilemiştir. Bu sebeple temel gereksinimleri için ata mesleklerini yakın dönemlere kadar devam ettiren Romanlar, gözlem ve deneyime dayalı edinimlerini müzikte olduğu gibi diğer alanlarda da sürdürmektedirler (Kömürcü, 2022 & Seeman, 2022). Bu durum Roman müziğinin yeniden üretilmesi ve popülerleşmesini geciktiren etkenler arasındadır.

Çocuk yaştan itibaren müzik ve dansla yakından ilgilenen Romanlar, müziği meslek olarak da yapmaktadırlar. Düzenli bir geliri olmayan ve refah seviyesi yaşadıkları toplumların altında olan Romanlar aynı zamanda eğlence ortamlarının aranan ses sanatçısı ve müzisyenleridir. Herhangi bir müzik eğitimi almadan usta-çırak ilişkisiyle müzikal enstrümanları ustalıklı çalabilen Romanlar ata geleneği olan mesleklerini günümüzde de sürdürmektedirler. Roman çocuklarının küçük yaşlardan itibaren ev aletleriyle başladıkları ilk ritim deneyimleri, aynı zamanda ilgi ve yeteneklerine uygun müzik aletlerini çalmaları ve kızların da bu ritimle uyumlu olarak dans etmeleri ileriye dönük ilk mesleki edinimleridir. Ayrıca müzikle uğraşanların kendilerini özellikle “Roman” olarak tanımlaması topluluğun hiyerarşik yapılanmasının da bir göstergesidir (Kılınçer ve Dönmez, 2013: 22-25).

Araştırmanın kavramsal çerçevesi

Bireye üyesi olduğu toplum veya toplulukla uyumlu bir sosyalleşme sağlayan, yine grup içinde davranımların anlaşılması ve yorumlanmasını da kolaylaştıran normatif uygulamalar aidiyet gelişimini de destekleyen unsurlardandır. Aynı zamanda bireyin sosyal kimliğini kurgulamasına da yardımcı olabilen bu toplumsal betimlemeler, benzer davranım biçimlerinin anlaşılması ve yorumlanması hususunda kişiye rehberlik edebilir. Kişinin toplum içindeki konumunu belirlemesine yardımcı olan Tajfel ve Turner (2004) tarafından ortaya konulan teorik yaklaşım bireyin üyesi olduğu grup veya topluluğa ait olma algısına odaklanan sosyal bir psikoloji teorisidir. Bu kuram bağlamında bireyler sosyal kimliklerini kişisel ve bağlı oldukları grubun değerleri üzerinden inşa etmektedir. Bu konu Romanlar açısından ele alınacak olursa, bireysel kimlikler toplumsal bağlar yoluyla oluşturulmaktadır. Dolayısıyla üretilen şarkılar Romanların bireysel kimliğinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Tajfel ve Turner, 2004: 276-293).

Araştırmanın deseni

Romanların sosyal yaşantılarının ayrılmaz bir parçası haline gelen ve topluluk kimliği olarak kuşaktan kuşağa aktarılan müzik ve dansların yine topluluktaki anlam ve içeriğini belirleyebilmek amacıyla sahada gönüllü katılımcılarla gerçekleştirilen araştırmada nitel yöntem ve tekniklerden yararlanılmıştır. Örneklem olarak İstanbul’un farklı Roman mahallelerinde (Selami Ali, Yenisahra, Fikirtepe vb.) ikamet eden, amatör veya profesyonel olarak müzikle ilgilenen Romanlar seçilmiştir. Ayrıca aynı mahallelerde yaşayan müziğe ilgi duyan iki gözlemci de katılımcılar arasındadır. Romanlar, geleneksel anlayışlarında kadınların müzik ve dansla ilgilenmesine genel olarak karşı oldukları için kadın katılımcılar amatör olarak müzik ve dansla ilgilenenler arasından seçilmiştir.

Çalışma Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan alınan izin doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup araştırmanın saha bölümü farklı mahallelerde yürütüldüğü için, aralarındaki sorumlu kişilerle önceden iletişime geçilmiş ve onlara araştırmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Bu sorumluların belirlediği, çalışmanın kriterlerine uygun kişilerle yine mahalle ortamında ve yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında, katılımcıların eğitim, kültür ve demografik özellikleri dikkate alınarak “İlle de Roman Olsun” şarkısının sözlerinden oluşan yarı yapılandırılmış soru metni kullanılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak dahil olan katılımcıların rızası alınarak görüşmelerin ses kaydı alınmış ve bu ses kayıtları deşifre edildikten sonra “MAXQDA 2020” nitel veri analiz programına yüklenip ana temalar ve alt temalar saptanmıştır. Daha sonra 14 katılımcıyla yapılan görüşmelerin deşifreleri “Çingene mi Roman mı?” teması ile “Dışlama”, “Romanlarda sosyal kimlik” ve “müziğin evrensel dili” ana temalarının alt temalarından oluşan toplam 17 başlık altında kodlanarak

toplam 692 kodlama yapılmıştır. Kodlanan bu veriler nitel yöntemle analiz edilmiştir. Nitel analiz sonuçları biçimsel ve betimsel olmak üzere iki ana kategori altında bulgular bölümünde sunulmuştur.

Katılımcılar, örneklem olarak seçilen mahallelerin sosyal ve kültürel özelliklerini ortalama olarak yansıtmaktadırlar. Çalışmaya 8'i kadın 6'sı erkek olmak üzere toplam 14 katılımcı dahil edilmiştir. Bunlardan en küçüğü 18 yaşında en büyüğü ise 56 yaşında olup diğer katılımcıların yaşları bu aralıkta değişmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında, genel olarak katılımcıların eğitim düzeyleri ilköğretim veya ilköğretim terktir. 2 erkek katılımcı lise, bir tanesi de ön lisans mezunudur. Kadın katılımcılardan yine ikisi lise, biri de üniversite mezunudur. Erkeklerde 4 kişi müzisyen olup, 1 kişi serbest meslekle meşgul iken sağlık sebebi ile çalışmayı bıraktığını ifade etmiştir, diğerleri de kamuda işçi olarak çalışmaktadır. Kadınlardan ise 2 kişi market çalışanı, 1 kişi çiçekçi, diğerleri ise ev hanımıdır.

Bulgular

Müzik ve dansın birbiriyle olan ritmik uyumu kültürlerin öznel değerleriyle yeniden yorumlanarak farklı anlamlar kazanabilmektedir. Müzik ve danslarıyla bilinmekten onur duyan Romanlar, ata mesleği olarak kabul ettikleri müzisyenliği günümüzde de devam ettiriyor olmaktan da ayrıca mutluluk duymaktadır. Genel olarak Roman alt kültürünü iyi anlattığını düşündükleri "İlle de Roman Olsun" şarkısının kişisel yaşantılarındaki veya topluluktaki anlam ve işlevlerine dair içerik analizi yöntemiyle elde edilen bulgulara bu bölümde genişçe yer verilmiştir.

İçerik analizi

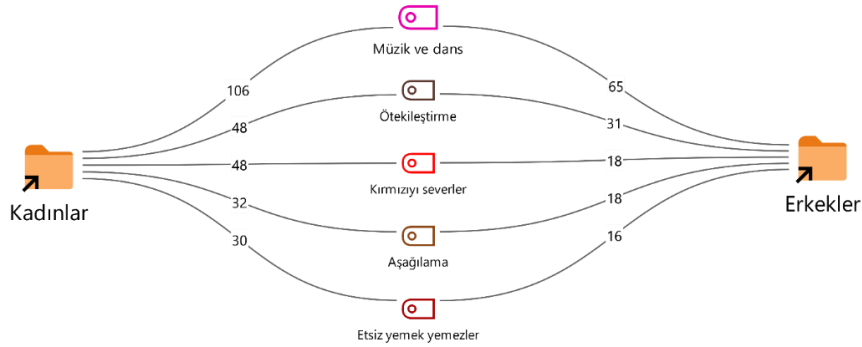
Mülakatlar esnasında katılımcıların gönüllü rızasıyla alınan ses kayıtları, deşifre edildikten sonra "MAXQDA 2020" nitel veri analiz programına yüklenip temalar belirlenip kodlamalar yapılmıştır. Böylece "İlle de Roman Olsun" ana temasıyla yapılan araştırmada kavramsal çerçeve belirlenmiştir.

Biçimsel kodlamalara ilişkin bulgular

Bu kategoride çalışmaya dahil olan katılımcıların kendilerine sorulan sorulara verdikleri yanıtlar "Dışlama, Müziğin Evrensel Dili, Çingene mi Roman mı?, Romanlarda Sosyal Kimlik" başlıklı 4 ana tema altında kodlanarak analiz edilmiştir. Çalışmaya ait temalar, alt temalar ve kodlanma sayıları ile çalışmaya dahil olan katılımcıların ifadelerinin bu temalar bağlamında hangi sıklıkta kodlandığı Şekil 1'de gösterilmiştir. Şekil 1'de sunulan kod matrisinde çalışmaya dahil olan 14 katılımcı rastgele 1'den 14'e kadar sıralanmış olup kadın katılımcılar için sıra numarasının yanına K, erkek katılımcılar için ise E harfi (1_E, 8_K gibi) eklenmiştir. Kod matrisi incelendiğinde "müzik ve dans" alt temasında en fazla kodlama yapıldığı, "ötekileştirme" alt teması ile ilgili ifadelerin ise en çok kadın katılımcılar tarafından kullanıldığı görülmektedir. Erkek katılımcılar arasında ise müzisyenlik mesleğini icra edenlerin ifadelerinde ötekileştirme teması müzisyen olmayanların ifadelerine göre oldukça az kodlanmıştır. Buna göre erkek katılımcıların, çoğunluğunun müzisyenlik mesleğini icra etmekte oldukları, meslekleri sayesinde Roman olmayanlar ile daha sık bir araya geldikleri ve yaptıkları müzik sayesinde toplumda kendilerine bir yer bulabildikleri için ötekileştirme duygusunu; genellikle eğitim seviyesi düşük ve mesleği ev hanımlığı olan kadın katılımcılara göre daha az hissettikleri düşünülmüştür.

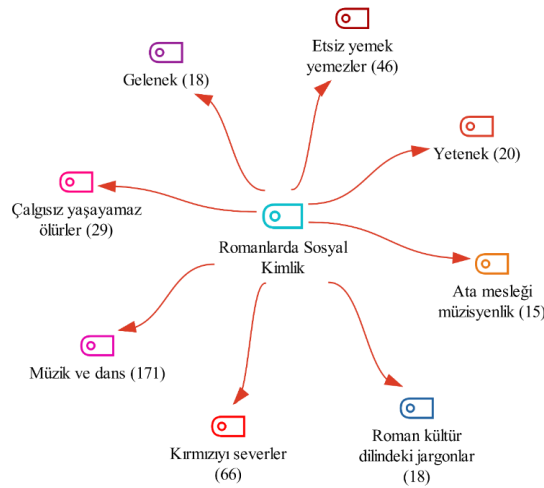
Kod Sistemi	1_E	2_E	3_E	4_E	5_K	6_K	7_K	8_K	9_K	10_K	11_E	12_K	13_K	14_K	TOPLAM
Dişlama															0
Aşğılama															50
Ötekileştirme															79
Nefret söylemi															4
Müziğin Evrensel Dili															0
Kültür aktarımı															29
Doğaçlama müzik ve dans															31
Müzikle verilen mesaj															45
Romanlarda sosyal kazanımlar															17
Ötekileştirmeye karşı sanat															10
Çingene mi Roman mı?															45
Romanlarda Sosyal Kimlik															0
Gelenek															18
Yetenek															19
Müzik ve dans															171
Roman kültür dilindeki jargonlar															18
Ata mesleği müzisyenlik															15
Çalgısız yaşayamaz ölürler															29
Etsiz yemek yemezler															46
Kırmızıyı severler															66
TOPLAM	43	78	30	36	49	31	68	58	45	55	52	53	43	51	692

Şekil 1: Alt temaların katılımcıların ifadelerinde hangi sıklıkta yer aldığını gösteren kod matrisi

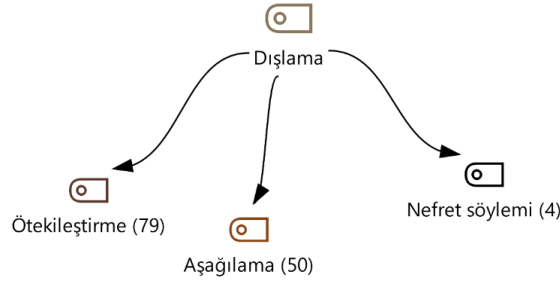

Şekil 2: Kadın ve erkek katılımcıların en sık kullandıkları ifadelerin iki-vaka modeli ile gösterimi

Şekil 2’de de katılımcıların verdikleri yanıtlar tema ve alt temalar bağlamında kodlandıktan sonra iki – vaka modeli ile kadın – erkek kümelemesi yapılarak karşılaştırılmıştır. Model üzerinde sayısal olarak yer verilen kodlama sıklıklarından da görüleceği üzere ötekileştirme teması kadın katılımcıların ifadelerinde 48 kez kodlanırken erkek katılımcıların ifadelerinde 31 kez kodlanmıştır. Bu sonuç, yukarıda bahsedildiği gibi Roman kadınların ötekileştirme sorunu ile Roman erkeklere göre daha çok karşılaştığını ya da bu sorunun Roman kadınların hayatlarında daha büyük bir yer teşkil ettiğini düşündürmektedir.

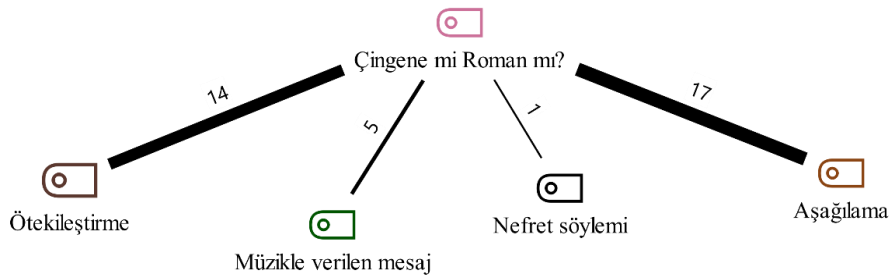

Şekil 3: Romanlarda sosyal kimlik teması ve bunun alt temalarını gösteren hiyerarşik kod – alt kod modeli

Şekil 4: Dışlama teması ve bunun alt temalarını gösteren hiyerarşik kod – alt kod modeli

İçerik analizi neticesinde elde edilen, Romanlarda sosyal kimlik ve dışlama temalarına ait alt temaların hangi sıklıklarda kodlandığı Şekil 3 ve 4'te gösterilmiştir. Bunlara göre, en fazla kodlama müzik ve dans alt temasında yapılmış olup ikinci sırada ötekileştirme teması yer almaktadır. Ayrıca ötekileştirme alt temasında yapılan kodlamaların, “İlle de Roman Olsun” şarkısının sözlerinde bulunan ve mülakat sorularında da yer alan çalgısız yaşayamaz ölümler, etsiz yemek yemezler ve kırmızıyı severler alt temalarında yapılan kodlamalardan dahi fazla olması da dikkat çekicidir.

Şekil 5: Çingene mi Roman mı teması ile çakışan alt temaları gösteren çakışan kodlar modeli

Romanlar müzik ve danslarıyla diğer topluluklar arasında öne çıkmaktan onur duymaktadırlar. Bunu yaparken de müzik ve dans eşliğinde hem eğlenmekten hem de insanları eğlendirmekten büyük bir haz aldıklarını ifade eden katılımcı (2_E), genel olarak Romanların müziğe olan sevgisini “Tabiri caizse aç kalırlar ama müziksiz duramazlar, o kadar ki ruhlarına işlemiş. Eğlenmenin de tabiri caizse dibini görürüz yani.” şeklinde tanımlamaktadır. Diğer bir katılımcı (1_E) da “hayatın kendisi bir ritim” benzetmesiyle Romanların ritmik seslere olan ilgisinin kaynağına değinmektedir. Danslarını da bu ritme uygun şekilde “doğaçlama” olarak yaptıklarını söyleyen katılımcılar, danslarının Roman olmayanlar tarafından oynanmasının zorluğuna değinmektedirler.

Müzik sosyolojisi bağlamında kimlik ve kültürlerinin daha görünür olmasını sağlayan Roman müziklerini bir katılımcı “Her toplumun kendini ifade ediş şekli vardır. Biz ahenkli insanlarız. Dolayısıyla doğduğumuzdan vefat edene kadar bir ahengin içerisindeyiz. Müzik bizim ruhumuzun gıdası.” (1_E) şeklinde yorumlarken, bir diğer katılımcı (2_E) da topluluğun temsili açısından müziklerinin önemini “Bizi böyle benimsemişler. Bizi sevenler de zaten danslarımızla, oyunlarımızla ve müziklerimizle daha çok seviyorlar. Roman olmayanlar bile bu şarkılarımızı çok severek dinliyorlar.” sözleriyle vurgulamaktadır.

Roman müzik ve danslarının icra edildiği mekân ve eğlence yerlerinin yoğun ilgi gördüğünü söyleyen katılımcı (2_E) sözlerinin devamında aynı zamanda bu durumun kendileri için bir sosyalleşme ortamı sağladığına da işaret etmektedir. Örneğin düğünlerinin dışarıdan çok rağbet gördüğünü ve Roman olmayanların “ayrı bir kalabalık” oluşturduğunu gözlemlerine dayanarak belirtmektedir. Ancak kendilerine yönelik olumsuz algıları pekiştirdiği için sinema ve dizilerdeki “Darbukatör Bayram profili, Gırgıriye filmi” gibi bazı Roman temsillerine karşı olduğunu söyleyen (1_E), reyting kaygısıyla üretilen bazı prototiplerin fazla abartılı olduğunu, bu durumun da Romanlar hakkında algı yanlışmasına ve ön yargılı tutumlara yol açtığını düşünmektedir.

Roman kadınları müziğe düşkün olmasına rağmen topluluğun normlarıyla ters düştüğü için, geleneksel “gelin hamamları” dışında enstrüman çalma veya şarkı söyleme konusunda kadınların erkekler kadar özgür olamadıkları katılımcıların ifadelerinde yer almaktadır. Bu durumun sebebinin müzisyen katılımcılardan biri (4_E) kendi görüşlerinden hareketle şöyle açıklamaktadır: “Bizim mahallemizde enstrüman çalan bayan yok ama güzel sesi olan, şarkı söyleyen bayanlar var. Düğünlerde eşleri izin vermez genelde. Benim eşim söylese ben de izin vermem kıskanırım. Başka erkekler eşimin sesini neden duysun?” Son dönemlerde bazı kadınların sanat camiasında belli bir kariyer edinmesiyle birlikte bir kırılma görülse de henüz yaygınlaşmadığı için genç Roman kadınları kendi aralarındaki eğlencelerde şarkı söylemekte ve dans edebilmektedirler.

Romanların kendilerini ve kültürlerini ifade etmesi

Toplumlar yerel kültürlerini inşa ederken aynı zamanda evrensel değerlerle harmanladıkları ortak bir dünya kültür mirası da oluşturmuşlardır. Bu kültür mozağının en renkli ve canlı topluluğu olarak, göreceli olmakla birlikte, genel Romanlar diğerlerine göre öne çıkmaktadırlar. “Her folklorik kültürün bir yansıması var. Romanların da bu noktadaki doğal dans becerileri ve oyun kabiliyetleri...” ile öne çıkmasının kendilerini rahatsız etmediğini söyleyen bir katılımcı (1_E), hatta böyle tanınıyor olmaktan gurur duyduklarını ifade etmektedir.

“Romanlar böyledir” diye başlayan şarkı sözlerinin içeriğinde hem kendi kültürlerinin “en”lerini tanıtan hem de dünya kültür mirasına katkılarından bahseden Romanların aslında “güzel insanlar, sevecen

insanlar” olduğunu söyleyen katılımcı (1_E), yine konuşmasının devamında şarkının kırmızıya olan düşkünlüklerini belirten dizesinde tüm Romanların genellikle canlı ve parlak renkleri tercih ettiğini ama kırmızıyı özellikle Romanların “tabiri caizse şatafatı” çok sevdiğini ifade etmektedirler. Erkek ve kadın katılımcılara göre kırmızıya olan bu düşkünlük değişkenlik gösterebilmektedir. Erkek katılımcılardan biri (1_E), bu durumu “kırmızıyı severiz çünkü vatan severiz” diye ifade ederken, kadınlar ise evlerinin dekorundan ruj rengine kadar kullandıkları her şeyi kırmızı seçme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bir kadın katılımcı (12_K) konuyla ilgili düşüncesini şu sözlerle açıklamaktadır: “Kırmızı gösterişli bir renk, en gösterişli renklerden biri. Kırmızı olsun 3 kuruş fazla olsun.”

Şarkıdaki Romanların yemek kültürü ve damak zevkine değinilen bölümle ilgili olarak bir katılımcı (1_E) “Balkan mutfağının, Osmanlı saray mutfağının bir yansıması. Bütün bunları harmanladığımızda etle bir hemhâllik var. Hiçbir Romanın evinde sebze yemeği dahi olsa kıymasız, etsiz yemek yemezler. Ete düşkünüz açıkçası.” ifadelerini kullanmıştır. Diğer katılımcı (2_E) da konuyla ilgili şunları söylemektedir: “Romanların ete karşı inanılmaz bir düşkünlüğü var. Bununla alakalı herkes der ki, ben et yemeden karnım doymaz. Genelde sabah kahvaltısında bile mesela tavuk kızartıp yediğimiz çoktur.”

Etle beslenme kültürünün çok eski dönemlere dayandığını söyleyen aynı katılımcı (2_E): “Çadırlarla kaldıkları yerde hayvanlar olurdu. Küçükbaş, büyükbaş ve kümes hayvanları beslerlerdi.” Kadın katılımcılar da benzer ifadelerle bunu doğrulamaktadırlar: “Etsiz hiçbir soframız kalkmaz. Eğer bir gün yemedik, olmadı da alamadık ya, öbür gün... O gün açızdır zaten.” (8_K). Etsiz yemek yemenin toplulukta yoksunluk olarak algılandığını belirten bir diğer katılımcı (14_E), bu geleneksel anlayışı şöyle ifade etmektedir: “Büyüklerden biliyorum iki gün et yemesinler, ‘Gözüm görmüyor’, işte ‘kör oldum, et alın da gelin!’ der.”

Romanların yine bilinen bir diğer özelliği de eğlenceye olan düşkünlükleridir. Roman çocuk ve gençlerinin de sosyal öğrenme yoluyla bu özellikleri kolayca edindiklerini söyleyen kadın katılımcı (8_K), bu tutku derecesindeki eğlence için “Bir bahanemiz vardır bizim mutlaka, eğlenmek için. Doğum günü varsa doğum günü yaparız, her şey yani bizim için. Hiçbir şey yoksa çocuklar çalarlar yine oynarız.” demiştir. Bu durumun eğlence amacıyla olmasa da mahallede cenaze olduğunda bile değişmediği, yine katılımcının devam eden konuşmasından anlaşılmaktadır: “Biz burada ağlarken bugün diyelim ki cenazemiz var. Cenazemiz gömüldü etti ama olması gereken de bir düğünümüz vardı değil mi? Onu mecburiyetten yapmak zorundayız. Çünkü bizde düğünümüz varsa cenazede olduğunda derler ki, ‘O cenaze ama o da orada canlı cenaze!’ derler, olması gerekiyor. Orada biz ne kadar yakınımız da olsa üzülsek de o düğünde çıkar oynarız yine de.”

Roman kimlik ve kültürünün sonraki kuşaklara aktarılmasında bu şarkı önemli bir işleve sahiptir. Roman alt kültür kodlarını “milli marşımız” diye tanımladıkları ve şarkıda geçen “Romanlar böyledirler” tanımlamasıyla öne çıkan özellikler üzerinden aktarmaktadırlar. Nitekim katılımcılardan biri (1_E) bu şarkının topluluğun kendi kültür ve değerlerini ifade ettiğini düşünmekte ve bunu şu ifadelerle dile getirmektedir: “Roman müziği kendi kendine aslına bakarsanız, toplumun içerisindeki yaşayıştan, yaşantıdan besleniyor. Yani bu Roman müziğindeki söz ve besteler sizin bizim hepimizin yaşadığı mahalle kültüründen oluşan bir kavram.”

Roman kimliğinin inşasında kültürel kodların aktarımı

Şarkının dizeleri arasında yer alan “O da Allah kuludur, her kim olursa olsun” ifadesinin Roman alt kültüründe insanın fiziksel ve nitel vasıflarında herhangi bir ayırım yapılmaksızın insan sevgisine vurgu

yapıldığını belirten katılımcılar, kendilerinden olmayanlara da hoşgörülü davrandıklarını ifade etmişlerdir.

Farklılıkların insana kattığı zenginliğe değinen bir katılımcı (1_E), kendilerine yönelik ayrımcılığı da benimsemediklerini her fırsatta diğer katılımcılarda da olduğu gibi ifade etmektedir. Konuyla ilgili kişisel görüşlerini genel bir yaklaşımla şu şekilde belirtmiştir: “Biz insanî manada; her yaratılanı yaratandan ötürü hoş gördüğümüzü belirtiyoruz. İster Kürt ister Laz ister Çerkes ister Alevi... Kim olursa olsun hepsine eşit gözle bakıyoruz. Bizim hiçbirinden bir farklılığımız yok.” Şarkıda geçen “ille de Roman olsun” vurgusunun gerekçesini ise “Tamamen kültürel manada, yoksa bizim ne soyumuzda ne sopumuzda ne de ırkımızda asla ve asla üstünlük söz konusu olamaz.” şeklinde ifade etmektedir. Özellikle de kendilerine yönelik ayrımcılığı yaşamış bir topluluk olarak “hazreti insan noktasındaki vurgu”larını şarkılarında bile dile getirdiklerini düşünmektedir.

Romanlar üzerine yapılan çalışmada, Trakya bölgesinde yerleşik hayata geçenlerin literatürde de “Roman” olarak adlandırıldığı ve onların mesleki olarak kendilerinden daha düşük seviyedekiler için Çingene adını kullandıkları belirtilmektedir (Özmen, 2015: 23). Topluluğun kendi içindeki bu hiyerarşik yapı, Kuzey Hindistan’dan geldiği varsayılan Romanların oradakine benzer bir sınıfsal uygulamayı geldikleri bölgelerde sürdürdükleri algısını destekler yöndedir.

Romanlar, müziğin ritmine göre doğaçlama dans ettiklerini, 9/8 danslarının ortamdaki müziğe göre şekillendiğini belirtmektedirler. Bir kadın katılımcı (8_K), konuyla ilgili gözlem ve deneyimlerini, “Hangi hava çalarsa onun ritmine göre kendimizi uydurmasını biliriz. Çalınan oyun havasına göre ayak hareketlerimizi, bütün ritimlerimizi yapabiliriz. [Müziğe göre] Göbek atma, el şıklatma dahil. Herkes yapamaz bunu... [örnek vermektedir] Biz buna ‘pıtık’ deriz.” şeklinde paylaşmaktadır. Aynı katılımcı, Roman danslarının orijin olarak çok eskilere dayandığını ve bazı figürler bakımından Hint danslarına benzediğini düşünmektedir: “Hintlileri biraz daha biz kendimize yakın gördüğümüz için genelde onlardan da çalmışızdır biraz. Hint dansları da yaparlar ya zaten kıvraklardır. Kıvrak olmayanlarımız da var. Göbek atmayı çok seviyoruz. En iyi Romanlar yapar, bizden sonra Brezilyalılar...”

Müziyenlik mesleğinin sürdürülebilirliği

Romanlar değişen ve hızla dönüşen koşullara uyum sağlamaya çalışırken birçok ata mesleği de geçerliliğini yitirmiştir. Günümüz istihdam kriterleriyle rekabet edecek donanıma sahip olmayan Romanlar bu süreçten kötü etkilenmiştir. Bu durum onların mevcut durumlarının giderek daha da kötüleşmesine sebep olmaktadır.

Romanlar müziğe olan eğilimlerinin doğuştan olduğuna inandıklarından müzisyen bir katılımcının (4_E) da “Rabbim biz müzisyen Romanlara böyle bir ses güzelliği ve yetenek vermiş müzik konusunda” ifadeleriyle belirttiği üzere müzik ve dans eğitimine gerek olmadığını düşünmektedirler. Hatta bir diğer katılımcı (5_K) bu konuyla ilgili görüşünü “Bizim genetiğimizde olan bir şey.” şeklinde ifade etmektedir. Romanların müzik ve danslarıyla öne çıkması hakkında da “gurur duyuyoruz, mutlu oluyoruz” şeklinde konuşmasının devamını getirmektedir.

Bu sürecin kuşaklar boyu nasıl devam ettiğini bir katılımcı (2_E) şöyle açıklamaktadır: “Müzisyenler büyüklerinden, babalarından, abilerinden ve amcalarından gördükleri enstrümanları, küçük yaşta ufak ufak üfleye üfleye ya da vura vura geliştiriyorlar kendilerini. Tamamen notaya bağlı olmadan kulaktan dolma şekilde öğreniyorlar. Çok da güzel beceriyorlar.” Kendi deneyimi üzerinden müzisyen olma

sürecini anlatan bir katılımcı (3_E) da sekiz yaşında müziğe olan ilgisini fark ettiğini ve o dönemlerde bu konuda nasıl bir yol izlendiğini “Çocukken de hep giderdik, mahallelerde oyun falan oynardım. Dedğim gibi ya bizim dedelerimiz, büyüklerimiz bize çöp tenekesi, bidon falan verirdiler, oynardık. Sonra darbukaya başladık sonra diğer...” cümleleriyle ifade etmiştir. Halen müzisyenliğe devam eden katılımcı mesleğini çocuğuna da öğretmeyi düşünmektedir.

Gözlem ve deneyime dayalı bu sosyal öğrenme sürecini bir başka müzisyen katılımcı (4_E) şu sözleriyle belirtmiştir: “İlk ritim darbukayla başlar. İlk ritmi öğrenmesi lazım, ritimden sonra hangi müzik aletine yatkınsa eli onunla devam eder. Çocuk kendisinde işte 8-9 yaşlarında, 10 yaşlarında kendini kemanla dener, bağlamayla dener... Klarnet, keman ağırlıklı olarak onlarla devam eder. Sonrasında çok çalışarak kendini geliştirmeye başlar. Kendisinin rol model olarak. Büyüklerimden gördüğüm mesela dayım saz çalıyordu, işte babam da müzisyen, dedem de müzisyendi. Aileden geliyor yani. Çok çalıştım ama şöyle kasetlerden dinleyerek, eğitim almadım.”

“İlle de Roman Olsun” eserini bir Roman sanatçıdan dinlemeyi daha çok tercih ettiklerini belirten müzisyen katılımcı (3_E) “Çalarken kendimizden geçiyoruz.” diyerek hislerini paylaşırken diğer bir katılımcı (9_K) da Romanların müziğe ve dansa olan ilgisini “Allah’ın verdiği bir lütuf” olarak görmekte ve sonraki süreci de “Çocuklarımız düğünlere gitmeye yani küçüklükten başlar. Bizim çocuklarımız kundakta bile düğüne gider.” şeklinde özetlemektedir.

Romanlara özgü geleneksel mesleklerin birçoğu günümüzde önemini yitirdiği için yok olmaya başlamıştır. Bilinen meslekler arasında demircilik, maşa yapımı, kalaycılık, sepetçilik gibi meslekler günümüzde yok denecek kadar azalmıştır. Günümüzde müzisyenlik olarak adlandırılan çalgıcılık Romanların ata meslekleri arasındadır. Buldukları bölgelerin üst düzey yöneticilerinin eğlence ortamlarında çaldıkları ve insanları eğlendirdikleri yine geçmiş dönemlere ait kayıtlarda rastlanan bir durumdur. Bu amaçla İran Şahı Behram Gur’un ülkeye çalgıcılar getirttiği bilinmektedir (Kenrick, 2006: 28). Çalgıcılık geleneğini günümüzde de devam ettiren Romanlar bunu “Meslek olarak da yapıyorlar. Yani erkeklerimiz enstrüman çalıyorlar. Şarkı söyleyenleri de var, Romanlar içinde çok böyle sanatçılar var.” (8_K).

Farklı kültürlerle özgü müzik aletlerini de nota eğitimi almadan rahatlıkla çalabildiklerini bunun sebebinin de müziğe olan ilgi ve yeteneklerinden kaynaklandığını düşünmektedirler. Her enstrümanı ustalıklı çalabilen Romanlar kültürlerine özgü Roman enstrümanlarını da “Valla bizim tabirimizle gırnata dediğimiz klarnet, davul, darbuka ve keman var. Bunlar önceden yoktu, saksafon son zamanlarda bayağı meşhur oldu. Önceden cümbüş vardı. Cümbüş genelde sanat müziğinde kullanılan yuvarlak şeklinde sazın bir değişik, kalın ses çıkararı ama şu an kalmadı bir tek org ve saksafon ya da klarnetle devam ediyorlar.” (2_E) şeklinde tanımlamaktadır. Müzikte ne kadar yetenekli olduklarını bir başka katılımcı (9_K) şu sözlerle ifade etmektedir: “Mesela bizim müzisyenlerimiz olmasa o kadar güzel müzikler çıkar mıydı ortaya sizce?”

Roman çocuklarından yetenekli olduğunu düşündüklerinin hayat deneyiminin artması ve çocuk çalgıcılara daha fazla ilgi olması nedeniyle, çocukların sokakta çalmaları Romanlar arasında normal karşılanmaktadır. Ancak genç nesiller bu konuda biraz daha farklı düşünmekte olup katılımcılardan biri (7_K) çocukların güvenliği ve ötekileştirilmesi sorununu göz önünde bulundurarak şu ifadelerle yer vermiştir: “...Daha düzgün, daha makul bir işte çalışabilir. Yani şimdi dışarıya dönük olduğunda evet insanlar dışarıda çok eğlenebiliyorlar onları gördüklerinde, ama yine bir kınama, kınayıcı bir şekilde bakıyorlar... Normal güzel, aslında güzel bir şey yapıyorlar. Gelenek göreneklerimiz devam ettiriyorlar.

Ama ben kendi çocuklarımı öyle şahsen bir şey istemem.” Bunun akabinde çocukların sokakta çalışmasını riskli bulduğunu da eklemiştir.

Geleneksel normların devam ettiği Roman topluluğunda kadınların şarkı söylemesi ve dans etmesi uygun karşılanmamaktadır. Kadınların, kendi aralarında ya da düğün ve nişan gibi eğlencelerde şarkı söylemesine veya dans etmesine müsaade edildiğini söyleyen bir kadın katılımcı (8_K) yine de “damarlarımızda akıyormuş gibi, oyun havası duyunca hiçbir türlü” sözleriyle müziğe karşı koyamadıklarını, müzik duyunca dayanamadıklarını belirtmektedir.

Katılımcılar bu şarkıyı, genelde Roman olsun ya da olmasın hangi şarkıcıdan dinlediklerinin fark etmediğini düşünse de bir Roman sanatçıdan dinlemeyi daha çok tercih ettiklerini söylemişlerdir. Bu durumun sebebini bir katılımcı (2_E), “Roman olmayan söyleyemez, o ruhu veremez hani içten söyleyemez.” diye açıklarken, diğer bir müzisyen katılımcı ise (4_E) de “Roman milletini anlatıyor.” diyerek kendilerinden bir sanatçının içinden gelerek bu şarkıyı seslendireceğini düşündüklerini vurgulamıştır.

Romanlara yönelik ayrımcılığa sanatın diliyle karşı duruş

Romanlar göç tarihleri boyunca karşı karşıya kaldıkları sistematik ayrımcılık ve ön yargılı tutumlarla baş edebilme, bunlara karşı kendilerini koruyabilme veya yaşama tutunabilme amacıyla bazı savunma yöntemleri geliştirmeye çalışmışlardır. Romanların sadece etnik kimlikleri dolayısıyla değil, her alanda ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirten Şallı (2023:103) bu yaklaşımın da Romanları kırılğan ve daha hassas bir hale getirdiğini belirtmektedir. Katılımcılar da konuşmalarında sıkça rastlanan bu duruma kendi deneyimleri üzerinden bir örnekle açıklık getirmektedir. O örneklerden birinde katılımcı (14_E) şu örneği vermektedir: “İşte Romanlar, Çingeneler, göçebeler diye geçiyor bizim insanımız. İşte bunlar ölülerini yiyor, diyorlar. Şu şekilde yiyorlar dedim, söyleyeyim. Bizi dedim hoca yıkıyor, kefenliyor, kabre koyuyor. Kabirde böcekler bizi yiyor dedim. Biz yemiyoruz ama...” Sözlerinin devamında “gebenler” olarak ifade ettiği ve kendilerinden olmayan yabancıları ima ettiği anlaşılan katılımcı kendilerine yönelik ön yargılara başka bir örnek olarak “Çocuklar doğduğunda soğuk suya basıp, işte sarımsakla yıkıyormuşsunuz çocuğu...” gibi söylemlerle karşı karşıya kaldıklarını anlatmıştır.

Yüz yüze geldikleri ayrımcılıkları kendi deneyimi üzerinden paylaşan katılımcı (2_E) şu örneği vermektedir: “Kadın çocuğunu korkutmak için ‘Bak yaramazlık yaparsan seni bak şuradaki çiçekçilere, Çingenelere veririm!’ diyor. Çocuk o anda yaramazlığı ya da ağlamasını kesiyor. Yani Çingene kelimesiyle çocuklarını nasıl bir şey anlatmışlarsa ve Çingeneleri bir canavar gibi göstermişlerse çocuklar Çingene kelimesini duyunca anında yaramazlığı kesiyordu. Hiç kimse, bak seni işte şu Romana veririm, diye çocuklarını korkutmuyor da hep Çingenelere veririm diye. Hatta bazı pazarlıklarda bile ‘Çingene pazarlığı yapma’ diye tabirler kullanıyorlardı ticaretlerinde. Bu gerçekten itici, utanç verici bir kelime.”

Kamusal alanda bunun gibi birden fazla ötekileştirici tutumla karşı karşıya kalan bir diğer katılımcı (8_K) “Dışarı çıktıklarında kendilerini mesela Roman olduklarını belli etmemek için elinden geleni yaparlar ama...” sözleriyle etnik kökenlerini saklamak için uğraştıklarını ifade ederken, bir diğer katılımcı (9_K) da maruz kaldıkları ayrımcılıklara şöyle bir örnek vermektedir: “Oğlum yanmıştı, bu yüzden hastanedeydik. Bizlerden biri geldi ve biz ikimiz onunla göz teması ettik, ‘Ay!’ dedi yanımdaki hasta ‘Bak gördün mü? Çingeneler geldi, çantaları saklayalım.’ Ben de kızın dilinden konuşunca ‘Sen onun dilinden nasıl anlıyorsun?’ ‘Çünkü ben de bir Çingeneyim.’ deyince oradaki ayrımcılığı gördüm.”

Söz konusu katılımcı yaşadığı bu olayda biraz şaşırıldığını ama ayrımcı tutumun hastanede kaldıkları süre boyunca devam ettiğini olumsuz bir deneyim olarak paylaşmaktadır.

Kamusal ve sosyal alanda Romanların dilleri, fiziksel özellikleri, giyim tarzları gibi dışarıdan kolaylıkla fark edilen kültüre has özellikler, ayrımcılığı görünür yapan unsurlar arasında sayılabilir. Oysa kendilerine özgü kültürleriyle yaşamak istediklerini belirten Roman katılımcı (9_K) bunu “Mesela eğer elbiseniz de çok renkliyse ve farklı giydiğiniz zaman, biliyorsunuz genelimiz terlik çok sever ama, herkes bir anda böyle uzaklaşıyor ve ne oluyor bu sefer insanın ister istemez modu düşüyor.” sözleriyle dile getiriyor ve “Çingene yakıştırmalarıyla kimsenin bize hitap etmesini istemiyoruz. Yani biz de saygı görmek istiyoruz her şeyden önce. Elbiselerimiz neyse, giyimimiz neyse, tarzımız neyse öyle sevilme istiyoruz.” derken de tüm Romanlar adına saygı görmek istedikleri hususundaki görüşlerini ifade etmektedir.

Çingene mi Roman mı ikileminde Roman diliyle verilen cevap

Romanlar, kendilerine ait bir vatanlarının olmaması ve konargöçer bir yaşam tarzını benimsemeleri sebebiyle diğer toplumların gölgesinde varlıklarını sürdürmek zorunda kalmışlardır. Sürekli değişen koşullara uyum sağlamak zorunda kalan Romanlar ayrımcılık, ötekileştirme ve sürgün gibi ağır insan hakları ihlaline maruz kalmışlardır (Fraser, 1997: 118-150). Bu durum onları sanatın estetik dili ile duygu, düşünce ve isteklerini anlatmaya yöneltmiştir. Katılımcılardan biri (1_E) kendilerine Çingene olarak hitap edildiğinde hissettikleri rahatsızlığı “Aslında kelimenin kendisinde bir iticilik yok ama toplumun bizi Çingene olarak nitelendirilmesinden rahatsızız. Hatta dil sürçmelerinden bile içerisinde herhangi bir kasıt olmasa dahi almıyoruz.” diye belirtirken bir diğer katılımcı da (2_E) “Bize ayrımcılığı hep zaten buradan yaptılar.” şeklinde tepkisel bir yaklaşımla görüşlerini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların genelinde bunlara benzer birden fazla deneyim ve gözlemin söz konusu olması Çingene adına neden mesafeli yaklaştıklarını ve bunu kabul etmediklerini açıklamaktadır. Katılımcılar kişisel görüşlerinin yanında topluluğun genel reflekslerini yansıtacak ifadeler yer vermeye özen göstermektedirler. Yine katılımcılardan biri (8_K) Romanların nasıl aşağılandığına örnek olarak şu gözlemini paylaşmaktadır: “Hakaret! Öyle hakaret ki bir kavgada bile, yani normalde işte bizim bak düğününüzün bitmediği kadar mahallede kavgamızda bitmez. ‘Aaa! İnsanlar kavga ediyor’, demek başka, ‘Çingeneler kavga ediyorlar.’ demek başka.” “Hepimiz 9 ay 15 günlüğüz.” diyen bir diğer katılımcı (4_E) da biyolojik olarak kimsenin kimseden üstünlüğü olmadığını ifade etmektedir.

Romanlar kendilerine yönelik her türlü ayrımcılığı ve yine kendilerini aşağılayan söylemleri nefretle kınamaktadırlar. Yüzyıllardır göçle geldikleri bölgelerde mekânsal ve sosyal olarak kendilerini ötekileştiren toplumlarla sınırlı ilişkiler kurabilen Romanların bu durumunun onlarda sebep olduğu stresi katılımcılardan biri (2_E) şu sözlerle açıklamaktadır: “Bazı Roman olmayanların Romanlara karşı bir ön yargıları var. Maalesef bu da oldukça yüksek bir sayıda. Biz bunu aslında onlara karşı söylenmiş bir söz olarak düşünüyoruz. Biz Romanız, İlle de Roman Olsun, bizi böyle kabul edin, kültürümüzle ya da yaşantımızla bizi böyle kabul edin. Ön yargılı yaklaşmayın. Bize ikinci sınıf insan muamelesi yapmayın. Aslında burada [şarkıda] bahsedilmesi istenilen şey bu.” Bu şarkıda geçen “ille de Roman olsun” vurgusunun sanatın ince diliyle insanlara yönelik evrensel bir mesaj olduğu yine katılımcıların ifadelerinin söylem analizinden anlaşılmaktadır.

Katılımcıların söylemleri holistik bir yaklaşımla değerlendirildiğinde “Çingene mi Roman mı?” ikileminde topluluğun kendilerine Roman olarak hitap edilmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Bu şarkı da onların hem kendi kültürlerini hem de bu isteklerini dünyaya duyurmada etkin bir araç olarak

görülmektedir. Şarkının dizeleri arasında geçen “ister çamurdan olsun, o da Allah kuludur” ifadesinde kendilerine yönelik ayrımcılık yapmayan Allah’ın, kutsal iradesine saygı duyulmasını isteyen katılımcılardan biri (8_K) “Hepimiz topraktan gelen insanlarız ve hepimiz de Allah’ın kuluyuz. Bunun ırk ayrımı olamaz yani.” diye konuyla ilgili görüşünü belirtmektedir. Çok kültürlü toplulukların bir arada yaşama gerekliliklerinden birisi de farklılıklara saygı duymaktır. Son dönemlerde “Roman açılımı” olarak başlatılan yeni sürecin başarısı açısından “Roman” kelimesine yüklenecek anlamlar da önem arz etmektedir. Bu sürecin ilk aşaması olarak Türkiye’de yaşayan topluluğun genelinin bu adla anılması olumlu bir başlangıç olarak görülebilir.

Sonuç

Geleneklerine sıkı sıkıya bağlılıklarını günümüzde de devam ettiren Romanlar, kendilerine yönelik olumsuz imgeler içeren “Çingene” adıyla anılmak istememektedirler. Bu durumun ardındaki sebebin Romanların bu adlandırmayı bir nefret söylemi olarak algılaması olduğu söylenebilir. Nitekim böyle olduğu Romanların gözlem ve deneyimlerinden anlaşılmaktadır. Her bir katılımcının olumsuz bir veya birden fazla deneyime sahip olması, maruz kaldıkları travmatik durumların boyutunu göstermektedir. Bazı katılımcılar, kendilerine Çingene veya Roman olarak hitap edilmesinin etnik bir farklılık olarak söylendiğinde, bu durumun kendileri açısından çok fark etmediğini ancak bu kelimelere yüklenen olumsuz anlam ve bu anlamlara uygun tutumların kendileri için daha önemli olduğunu düşünmektedir. Etno-kültürel kimlikleri üzerine yapılan çalışmalar da “Çingene mi Roman mı?” ikileminde topluluğun benzer gerekçelerle kendilerinin Roman olarak adlandırılmayı tercih ettikleri, Çingene kelimesine yüklenen olumsuz imgelerden rahatsız oldukları ve bu durumun sosyo-kültürel yakınlaşmayı sekteye uğrattığı yönündedir (Kolukırık, 2009: 63).

“İlle de Roman Olsun” şarkısı hem Romanların belirgin özelliklerini hem de kendilerinin “Roman” olarak adlandırılmaları hakkındaki isteklerini anlatmaktadır. Romanlara yönelik alan araştırmaları da “Roman” olarak isimlendirilmeyi (Aksu,2006:38) tercih ettiklerini göstermektedir. Ayrıca Romanların müzik ve dansları hakkında farklı bir terminolojinin geliştirilmesi de kendilerine yönelik ayrımcılığı görünür yapan bir diğer etkidir. Oysa çok kültürlü toplumların karşı karşıya kaldığı benzer problemleri aşabilmelerinde sanat ve müziğin evrensel boyutu iyi bir seçenek olarak görülebilir. Romanların müziğe olan ilgi ve eğilimleri kültürel özelliklerine uygun projelerle desteklenirse sanata olan katkıları daha da arttırılabilir.

Bütün bunların yanında müzik ve dans Romanlar için ayrıca bir meslek ve geçim kaynağıdır. Ancak bu alanda istihdam koşullarının, kendilerine yönelik ayrımcı tutumların sosyal ve ekonomik hak ihlallerine sebep olduğu katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Erken dönemde enstrüman çalmaya başlayan çocukların ailelerine maddi açıdan destek olabilmek için sokaklarda çalıp-söylemeleri veya “sinyale” çıkmaları hem düzenli bir eğitim ortamından uzaklaşmalarına hem de sokaktaki her türlü riske açık hale gelmelerine sebep olduğu katılımcıların söylem ve gözlemleri arasında yer almaktadır. Literatürde çocuk işçiliği olarak ifade edilen bu durum Romanlar için yaşam deneyimi olarak görülmektedir. Bu anlayış sebebiyle mağdur olan çocuklar için gerekli önlemlerin alınması, çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun alanlara yönlendirilmesi için kurumsal ve gönüllü kuruluşların aktive edilmesi gerekmektedir.

Her toplum veya topluluğun kendi değerlerini yansıtan isim ve simgelerle diğer toplumlar arasında temsil edilme hakkı söz konusudur. Çingene adı etimolojik olarak da “fakir, yoksul” gibi anlamlar içerdiği için hem kültürel hem de sosyal yaşantıdaki ayrımcı yaklaşımları destekler niteliktedir. Zamanla

bu yapının üzerine inşa edilen ve kullanıldığında onlar hakkında olumsuz imgeler çağrıştıran “Çingene” adı yerine “Roman” isminin kullanılması toplumsal uzlaşma bakımından daha uygun görünmektedir.

Kaynakça

- Achim, V. (2004). *The Roma in Romanian History*. Central European University Press.
- Ådahl, K., & Benninghaus, R. (2006). *Gypsies and the problem of identities: Contextual, constructed and contested (Vol. 17)*. Swedish Research Institute in Istanbul.
- Altınöz, İ. (2013). *Osmanlı Toplumunda Çingener*, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Balkız, Ö. İ. & Göktepe, T. (2014). Romanlar ve Sosyo-Ekonomik Yaşam Koşulları: Aydın İli Örneğinde Bir Alan Araştırması. *Sosyoloji Dergisi*, (30), 1-39.
- Fraser, A. (2005). *Çingener (İ. İnanc, Çev.)* İstanbul: Homer Kitabevi.
- Hancock, I. (2002). *We are the Romani people (Ame sam e Rromane dzene)*. University of Hertfordshire Press.
- Kenrick, D. (2006). *Çingener Ganj'dan Thames'e (B. Tırnakçı, Çev.)* İstanbul: Homer Kitabevi.
- Kılınçer, Z. & Dönmez, B. M. (2013). 'Kültürel Kimlik' Ve 'Kültürel Adaptasyon' Kavramları Çerçevesinde Malatya Romanlarının Müzik Pratikleri. *Folklor/Edebiyat*, 19(74), 9-45.
- Kolukırcık, S. (2009). *Dünden Bugüne Çingener: Kimlik-Dil-Tarih*, İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Kömürcü İ (2022). Roman Müzisyenlerin Gözüyle Türkiye'de Yaşayan Romanların Sosyal İçerme Süreçlerinde Müziğin Rolü. *Art vision (Online)*, 28(48), 1-11.
- Nietzsche, F. (1997). *Twilight of the Idols*. (Translated by R. Pold.). Cambridge: Hackett Publishing Company. (First Pub. in 1889).
- Önder, A. T., *Türkiye'nin Etnik Yapısı: Haklımızın Kökenleri ve Gerçekler*, Genişletilmiş 17. baskı, Ankara, Fark Yayınları, 2007, s. 4-9.
- Özmen, N. (2015). *Edirne Romanlarında Geçiş ritüelleri ve Din*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Sal, A. (2009). *Türkiye'de Yaşayan Çingenerin Sanatsal Olarak Ele Alınışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Seeman, S. T. (2002). "You're Roman!": Music and identity in Turkish Roman communities. University of California, Los Angeles.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. In *Political psychology* (pp. 276-293). Psychology Press.
- Yanıkdağ, T. (2021). Türkiye'de Romanlar ve Alt Kimlik Grupları: Etno-Dilsel Farklılıkların Kimliğe Yansımaları. *Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. Cilt 2 Sayı 1 (57-76).
- Weyrauch, W. O. (Ed.). (2001). *Gypsy law: Romani legal traditions and culture*. Univ of California Press.

5. How will sexual difference save the world? A look behind the symbolic ordering of cisness

Barbara DELL'ABATE ÇELEBİ¹

APA: Dell'Abate Çelebi, B. (2023). How will sexual difference save the world? A look behind the symbolic ordering of cisness. 5. *Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 43-53.

Abstract

My paper intends to reflect on sexual difference and on the ideological construct at the basis of the hierarchized social categories imposed on biological bodies. Following the most recent scholarship on gender and sexuality, this study aims to disarticulate sexual difference from cisness and think about sexual difference in a more fulsome way than in terms of just men and women. Sexual difference is the social organization of a supposedly biologically derived sex binary which is ranged into a hierarchy of persons and qualities. Cisness is the biologizing ideology that the social roles produced by sexual difference naturally adhere to sex based on the appearance of genitals before birth. However, sexual difference is also an ideological structure with a material basis. The terms of this difference have been established over the past five hundred years in relation to money and the value form. The category female and feminine is the social expression of the valuelessness of reproductive labor so as cooking, cleaning, caring for children and elders, gestation and lactation, emotional care, etc. Within this ideological frame the act of feminization, of feminizing a body, is a practice of disempowerment. To make someone feminine is to make them inferior, to recognize their powerlessness. This act, however, is not biological but historical. Disarticulating the feminized from the female body allows us to investigate patriarchal power not only as a prerogative of gender but as a wider, historically changing phenomenon.

Keywords: Sexual difference, cisness, feminism, gender

Cinsel farklılık dünyayı nasıl kurtaracak? Cisness'in sembolik düzeninin ardında bir bakış

Öz

Makalem, biyolojik bedenlere dayatılan hiyerarşik sosyal kategoriler temelinde cinsel farklılık ve ideolojik inşa üzerine düşünmeyi amaçlıyor. Toplumsal cinsiyet ve cinsellik üzerine en son araştırmayı takiben, bu çalışma cinsel farklılığı cisness'ten ayırmayı ve cinsel farklılığı sadece erkekler ve kadınlar açısından olduğundan daha ayrıntılı bir şekilde düşünmeyi amaçlıyor. Cinsel farklılık, kişiler ve nitelikler hiyerarşisi içinde sıralanan, sözde biyolojik olarak türetilmiş bir cinsiyet ikilisinin toplumsal organizasyonudur. Cisness, cinsel farklılığın ürettiği toplumsal rollerin, cinsel organların doğumdan önceki görünümüne dayalı olarak doğal cinsiyete bağlı kaldığı biyolojik eştirici ideolojidir. Ancak cinsel farklılık aynı zamanda maddi temeli olan ideolojik bir yapıdır. Bu farklılığın koşulları, para ve değer biçimiyle ilgili olarak son beş yüz yılda oluşturulmuştur. Dişi ve dişil kategorisi; yemek pişirme, temizlik, çocuklara ve yaşlılara bakma, gebelik ve emzirme, duygusal bakım gibi yeniden üretim emeğinin değersizliğinin toplumsal ifadesidir. Bu ideolojik çerçeve içinde dişileştirme eylemi,

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü (İstanbul, Türkiye), barbara.celebi@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2222-2099 [Bölüm kayıt tarihi: 21.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

bir bedeni kadınlştırma hareketi, onları toplum içinde güçsüzleştirme pratiğini ortaya koyar. Birini kadınsı yapmak, onun güçsüzlüğünü kabul etmek adına o insanları aşağılamak anlamına gelmektedir. Ancak bu eylem biyolojik değil, tarihseldir. Rahmin annelik ve bakımla ilişkisi, geçmişte olan ideolojik bir bağlantıdır. Feminin eşitilmiş olanı kadın bedeninden ayırmak, ataerki gücü yalnızca toplumsal cinsiyetin bir ayrıcalığı olarak değil, daha geniş, tarihsel olarak değişen bir fenomen olarak incelememize olanak tanır.

Anahtar kelimeler: Cinsel farklılık, cisness, feminizm, cinsiyet

Introduction

My paper intends to reflect on the concept of sexual difference and on the ideological construct at the basis of the hierarchized social categories imposed on biological bodies. Following the most recent scholarship on gender and sexuality, this study aims to disarticulate sexual difference from cisness and think about sexual difference in a more fulsome way than in terms of just men and women.

By cisness, we mean the automatic identification and social recognition of male and female identities at birth. Sexual difference is the social organization of the supposedly biologically derived sex binary into a hierarchy of persons and qualities. The arrangement of people into masculine and male, the category that is associated with being active, cerebral, spiritual, and agential over the feminine and the female, the social category that is associated with passivity, emotion, and the material world as opposed to the spiritual or transcendental world and dependence. So, sexual difference is this ideological partitioning of people, and these two categories are ranged now hierarchically.

Sexual difference is also an ideological structure with a material basis. The terms of this difference have been established over the past five hundred years in relation to money and the value form. The category female and feminine is the social expression of the valuelessness of reproductive labor so as cooking, cleaning, carrying for children and elders of gestation and lactation of emotional care of all the sorts of socially necessary activities that keep people families, and communities alive and thriving but that are not monetized and are therefore seen as valueless. All these activities are associated with wage-ness even though increasingly in recent decades and in recent centuries they have been waged. Caring work is sometimes waged, as is cooking but there are still seen as less valuable forms of labor.

The analytic of sexual difference allows us to think of this valuelessness as adhering in a more ideated configuration to forms of submission so the idea that the feminine qualities or people associated with the feminine are devalued materially sets up an ontological devaluation whose symbolic representation is 'sexual penetrability'. The idea that feminized people are available for degraded or degrading sexual penetration establishes this mutually reinforcing equation among penetrability, submission, and degradation.

This act of penetration, however, should not be thought of purely as a physical act but as a historical construction, in the same way as the association of the uterus with mothering and care is an ideological connection that has a history. The maternalistic activities do not spring from any particular configuration of somatic traits but from the activity of those who do the work of mothering. Disarticulating the 'feminized' from the 'female' body allows us to investigate patriarchal power not only as a prerogative of gender but as a wider, historically changing phenomenon. By disarticulating sexual difference from cisness, this article aims to show the potential for a de-essentialized and historically

constructed interpretation of 'femininity' whose symbolical deconstruction may open the way to a new web of alliances and solidarities.

This paper is divided into three main sections: in the first section, I will provide a brief presentation of theories related to sexual difference – psychoanalytic, political, and race theories. In the second, the concept of cisness will be introduced and the ideological construct of both sexual difference and cisness will be discussed together with the theory of sexual difference without cisness by Emma Heaney. In the third and last part, I will try to understand how sexual difference can save the world, or better said, make the world a more equal place.

1. Literature review

1.1. Psychoanalytic theory: Luce Irigaray

Luce Irigaray is the most prominent of the theorists who think about sexual difference in psychoanalytic terms. Hers is probably one of the first and best-known basic theoretical articulations of sexual difference.

In the book *Speculum de l'autre femme* (1974), translated in English as *Speculum of the other woman* (1985), she proceeds to draw the foundations of a theory of sexual difference through a deconstructionist critical analysis of psychoanalysis first (Freudian and Lacanian), and then of the entire Western philosophical tradition, from Plato to Hegel. *Speculum* is considered a text of fundamental importance in opening a new way of thinking about being a woman in our world tradition of thought. With *Speculum*, Irigaray gives voice to a particularly lively period for philosophy, psychoanalysis, and the women's movement. *Speculum* can be read also as an act of war, of symbolic war, waged by Irigaray with a masterful use of discourse, theory, and its mechanisms.

She thinks about sexual difference as the historical production of the subject as the agential individual, as a masculinist construction that has emerged historically in counter distinction to a feminine that is seen as what she calls "internally different as chaotic and uncontained and foreign to reason and not a proper subject as sort of pure difference" (Irigaray, 1985: 134). Irigaray talks about sexual difference in terms of the sort of constitution of the male subject through the particularization of the feminine as non-subject as non-being and she traces this through the philosophical tradition from Plato to Hegel. As affirmed by Toril Moi: "Irigaray claims that patriarchal discourse situates woman outside representation: she is absence, negativity, the dark continent, or at best a lesser man." (Moi, 1985: 134-35).

Irigaray criticizes the wise women, those who think they can enter the order of established knowledge. They should banish these illusions, she says, as in theory, a woman, the woman, has no place, or rather has a predefined place, the one that the man and his speech reserves them.

And it is to this work of disillusionment that *Speculum* is above all dedicated. Nor Freud, the great discoverer of the unconscious, nor the various philosophers are capable of creating a space of thought in which a woman can freely express her experience, give it a form. Indeed, and hence the title, the feminine, in all the figures which woman assumes - the castrated woman, the phallic mother, the formless matter, the gratuitous nature, the excluded, etc. - is the mirror, support, ground so that the male subject can find himself, can recognize himself as different from her so affirming his own being. The 'Speculum' of the title refers to the concave mirror with which in gynecology the doctor looks inside

the female body, and is opposed to Lacan's mirror (whose famous essay *Stadium of the mirror* was written in 1937, revised in 1949, and made known to the general public in 1966) and recalls an image of Virginia Woolf, who criticized the idea of women as a 'mirror' in which men see their own enlarged reflections.

For Irigaray, sexual difference is the field of a war between a woman who seeks a space for discourse and order, and the masculine or phallogocentric, who denies it to her. It is a matter of symbolic life and death. The woman is always in the position of the 'Other' in respect to the 'One', to the male subject who always and only seeks himself, his own value, and she becomes the reverse of the medal, of a single medal.

Next to this psychoanalytic and symbolic reading, sexual difference has been analyzed also from other perspectives. I will refer briefly below to its developments in political and race theories.

1.2. Political Theory: Carol Pateman

Within political theory, one of the most prominent theorists of sexual difference is the feminist political scholar Carol Pateman who in her seminal text *The Sexual Contract* (1988), republished in its 30th-year edition in 2018, discusses the political concept of the social contract. She reckons the social contract with a sort of alibi that the citizens articulate through patriarchal power and give themselves as liberal citizens, as a liberal political project aimed at the proliferation of rights-bearing citizens. Instead, she affirms, the sexual contract is a structure of domination and subordination of women with the masculinist citizen being land-owning, colonial, white, etc., and the subject of the story that liberal democracy tells about itself.

Pateman affirms that beneath the social contract, which is part of our political understanding of life, there is a hidden contract that she calls the "sexual contract" which, she adds, is often not talked about or dismissed as apolitical or irrelevant. However, she affirms, we can't understand how society and patriarchy are formed in the modern world unless we understand the relationship between the civil, which is public life, and the private life. Pateman asserts that in the transition from the old world to the modern world, between the 17th and 18th centuries, the fraternity of men, having disposed of the authority of the father, maintained sovereignty over themselves as individuals born equal and free. While men became individuals with full authority over themselves, women did not. And the reason given by Pateman is that men retained the ownership of women given to them by marriage transforming this act in an agreed contractual form. By maintaining the institution of marriage and the sex rights that are linked to it, what Pateman calls "sexual mastery" over women, they created the individual of the modern world that is not only born free and equal, but he is male by virtue of the fact that he has mastery over a population of women who don't have civil freedom and civil rights.

So, in the modern world women are subordinated to men as men and as a fraternity that she denominates "the modern fraternal patriarchy". Pateman's main thesis is well expressed by the author when she affirms that:

"The story of the sexual contract reveals that the patriarchal construction of the difference between masculinity and femininity is the political difference between freedom and subjection, and that sexual mastery is the major means through which men affirm their manhood." (207)

Pateman criticizes the contractual theory as it based on the "myth" that those who are in a subordinate position are there by choice. For the writer the "individual" is a patriarchal category (168) that derives

from institutionalized relations of oppression disguised as freedom. Moira Gatens interprets Pateman's critique to imply that "political, economic, social or conjugal" subordination are "historically, conceptually, and substantially interconnected" (2008:32) and she adds that "modern contractual societies, far from freeing us from hierarchy, have merely transformed the ways in which social relationships are constructed as relations of domination and subordination" (32).

Also for Pateman, as for Irigaray, sexual difference does not neutrally position two equal individuals different by sex but affirms the hierarchical construction of our symbolic, social, and political world on the basis of biological body differences. This analysis could not escape the attention of race theorists who are also concerned with the connection of body traits with inferiority and domination.

1.3. Race theory: Hortense Spillers and Lyndon Barrett

The relation between sexual difference and race has been debated by various scholars. Two of the most interesting are Hortense Spillers and Lyndon Barrett who consider sexual difference not just as the partitioning of all people into males and females but as a central ideological structure through which racialization occurs.

Hortense Spillers in her article "Mama's Baby, Papa's Maybe: An American Grammar Book," published in 1987, analyzes how Blackness and gender entangle. As one of the main scholars of Black studies, Spillers draws her analysis on scholarship related to the history of slavery and on Western thought.

Reflecting on the treatment of black slaves in the so-called Middle Passage, meaning both the ship trips from Africa to the New World and more generally slavery's afterlives, she affirms that in that period gender was stripped away from Blacks. This un-gendering on slave ships reminds us that the patriarchal norms of gender that seem natural in the white world are actually constructed and that the construction of Black femininity and masculinity deviates from the white norm.

This un-gendering is possible for Spillers if we distinguish the body from the flesh: while the body is ruled by cultural norms that also prescribe gender division, the flesh is an unformed body so the enslaved are not considered as subjects of ethics, not as humans but simply as objects. The slave ship is a site of "un-gendering" that reminds us of "a wild and unclaimed richness of possibility" (1987:80). This un-gendering is certainly an act of violence, but this same violence unleashes a disorder that can open to new possibilities. So, we realize that we could live otherwise, the body could be ordered otherwise. For Spillers, this is an opportunity that we all should embrace to do gender differently.

Also, Lyndon Barrett is interested in the issue of the racialization of African American in the United States but his approach is not concerned with gendering or un-gendering as in Spillers but concentrates on the concept of "value" and on "how in U.S. cultural logic the abstract entities "value" and "race" keenly reflect one another, even to a point at which they might be considered isomorphic" (1999: 1).

In his *Blackness and Value: Seeing double* (1999), he investigates the principle of "value" in relation to the concepts of racial blackness and whiteness in the United States. Barrett reflects on the link between value and race. Both value and race are read by Barrett as "configurations of privileges". Within this "isomorphic" relation, value is the abstract concept and race its "instantiation" (1) i.e., its real-world instance, its concrete example or representation. Barrett's main thesis is that whiteness becomes a positive value only if confronted with a negative resource, that is African Americans. The violence of value behind the Othering, however, is kept hidden:

Adres RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelise.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	Address RumeliSE Congress & Symposium Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelise.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616
--	---

“The binarism of the valued and the devalued as well as the positions in which they are fixed relative to one another remain more easily perceptible than the violences that produce that binarism as well as the relativity of the positions in which the elements of that binarism are fixed.” (31)

He affirms that within the racialized dynamics of the United States:

“Established value would have it appear that there is nothing white Americans do to secure their relatively superior, collective situation. Established value would have it seem, rather, that there is a boundary, visible and fixed in terms of complexion, that presents itself as and remains the unsolicited and unsolicitous arbiter of the issue; it proposes a boundary symbolized in terms of skin complexion as the immanent and singular issue.” (32)

Barret’s analysis of the differential value of Whiteness and Blackness within American history and culture is very similar to Irigaray’s construction of woman as Other to man. The Woman, as the Black, is invisible and excluded but at the same time is necessary to confirm the “value” of the One, of the dominant who recognizes his role by mirroring himself in the Other.

Barret and Spillers expose from different perspectives the constructed nature of engendering, that intersecting with race, shows new and enlightening dynamics. The withholding of masculinist characteristics from racialized men and the infliction of certain kinds of treatment that are not inflicted upon white women to racialized women is one of the methods through which racial difference is produced and kept.

After introducing some of the ways in which theorists have articulated the concept of sexual difference and explained it, we can now elaborate on the new developments of the thought of sexual difference within the social context.

2. Sexual difference within the social context

Through the critical work of Barret, Spillers, Pateman, and Irigaray we can already detect how these concepts help us to understand and describe the way social relations work broadly. The reasons why for instance women's bodies are objectified but women's health care is marginalized. Why female authority is dismissed or punished and why behavior or qualities that are thought of as feminine are seen as incompatible with power.

Traditionally this has been a question of accounting for the condition of women and the role of men in reproducing patriarchal power. But a lot of scholars recently are producing work that is contributing to thinking about sexual difference in a more accurate and fulsome way than in terms of just men and women. One of the most interesting directions is the disarticulation of sexual difference from cisness, as in the work of Emma Heaney, which I will discuss in the next section.

Before examining this disarticulation, it’s important to ground our discussion in a precise understanding and definition of the two terms: cisness and sexual difference.

Cisness is the biologizing ideology that social roles produced by sexual difference naturally adhere to sex, based on the appearance of genitals via prenatal imaging technologies before birth. This is such a naturalized link that it's difficult to see the difference between these hierarchized social categories and their imposition on infants and fetuses. In other words, this is the idea that those identified as girls at birth are naturally inducted into the social expectation that sexual difference sets for the feminine and likewise for boys with the masculine.

Sexual difference is an ideological construct that emerges from a material structure and the terms of this difference have been established by their differential relation to money and exchange. The categories feminine and female are the social expression of the valuelessness of reproductive labor as cooking, cleaning, caring for children, etc. So, we can affirm that sexual difference and cisness have not only a biological understanding but are both also ideological constructs.

One of the scholars who is trying to disarticulate sexual difference from cisness, is Emma Heaney whose work offers a new perspective on sexual difference.

2.1. The disarticulation of sexual difference from cisness: Emma Heaney

Emma Heaney is a comparative literature scholar, working on Queer theory and Trans studies. In her initial work, *The New Woman: Literary Modernism, Queer Theory and the Trans Feminine Allegory* (2017), she has worked on the medicalization of trans femininity and has started investigating the connection between assigned sex and experienced sexed experience. Her research focuses on the relation between sexual difference and the category 'woman'. She works on crafting iteration (repetition-reiteration) of sexual difference that accounts for the ways in which sexual difference both adheres to and exceeds this category. Her edited collection, *Feminism Against Cisness* (2023) aims to deconstruct the essentialized connection between biological sex and imposed gender expectations.

The originality of her approach consists in the fact that she does not think in terms of the categories sex-gender but in terms of cisness. This move does not change radically the previous discussion on sex and gender but as affirmed by Sullivan and Murray: "it is a way of drawing attention to the unmarked norm, against which trans is identified, in which a person feels that their gender identity matches their body/sex"(2009:17).

By naming the "unmarked norm" of heteronormativity as cisness, she concentrates her criticism on the constructed nature of sex and on the symbolic association that patriarchal cultures have between feminized body and vulnerability. But she notices that the association feminized body = vulnerability works also in the opposite sense as vulnerability = feminized body. This vulnerability is associated with the identification of vulnerable groups as properly feminized. Sexual violence is one of the practices through which that ideological association is affirmed.

According to Heaney, we need a theory of sexual difference without cisness and she tries to provide a systematic outlining of such an ontological nature of the bodies. She maintains that, whereas sexual difference has a material basis in the valuelessness of reproductive labor, cisness has no material basis of its own except for the one that attains via its entanglement with sexual difference.

In a webinar talk entitled "Soft , Hard; Penetrable and Capable of Penetration: Bodies Against Cisness" given on 26th April, 2022 and organized by The New School of Social Research, she affirms:

"Who says that bodies - as objects composed of organs, apertures, tissues, follicles, chemicals, liquids, flesh, "and sensation- are divided into the mutually exclusive categories man and woman? Many people say this, most people, but is it true? Let's say for the moment that it's not true. How then do we account for the relentlessness of the social division of people into these two categories? Further, if we concede that there is a binary of social categories, and that even the experiences of non-binary people are produced by the relentless need to determine on which side of that binary an individual fits, then how do we account for the long documented reality that what places you on one side or the other of the binary man/woman is not determined by assigned sex? "

During the same talk, explaining her theory, she asserts that in a more ideated form, the feminine, devalued materially, is anthologized as sexual penetrability. The availability of feminized people for degraded and degrading sexual penetration has no material basis of its own, only the one it attains via its imbrication with sexual difference. This may sound counterintuitive because the ideologies related to the physical structures of the body produce the impression of a real structural basis in the flesh, follicle, muscle, adipose deposit, and organs.

However, she adds, bodies without vaginas are disproportionately, communally, susceptible to rape. Trans women, racialized people, and gay men whose gender expression is interpreted as feminine and incarcerated people, enslaved people, children, sex workers, people experiencing homelessness, gender nonconforming, and trans masculine people are all categories of people whom sociological study demonstrates are disproportionately vulnerable to rape. So, she concludes, we have to think about constructing an account of sexual difference, an account of the operation of feminizing violence that accounts for all of this disproportionate vulnerability and harm.

She investigates the reasons behind this disproportionate vulnerability across these vastly disparate social categories and among people with all forms of genitals and combinations of secondary sexual characteristics. The answer she finds to this question is in the rapist's perception of their victim as actually properly or potentially socially positioned as powerless. This social positioning is then reinforced in its relation to the feminine through the use of the tactic of sexual assault with its historically produced relation to the feminine. So, she concludes, the production of disproportionate vulnerability to assault is the rapist's reinforcement and reproduction of the ideology of actual difference.

So, for Heaney, sexual difference is the partitioning of bodies into penetrators and penetrated in ideological ordering. This binary does not adhere consistently to any type of body. Our sex can change regularly to the extent that the same person can occupy the position of masculinist personhood during one period in one relation or even in one moment and then be positioned in the feminized as a feminized non-person excluded from being.

According to Heaney, this social positioning has defined the category of women historically, but its effects have never been limited to those assigned female at birth, those who identify as women or even those socially recognized as women. The qualities that position an individual in this structural relation to their dominant might have nothing to do with the science, sex, or even gender as the history of racialized gender violence in the United States explains. Enslaved person's vulnerability for instance was produced by an ideology of anti-blackness and the white supremacist legal cultural and political structures that allowed and administered it.

As affirmed previously by race theorists Barret and Spillers, also for Heaney sexual difference itself, can operate as a racializing tactic. This is not depriving us of any tools for talking about misogyny and patriarchy it's rather revealing in terms of the operation of these power structures historically and how they've had everything to do with cisness, race, and coloniality.

Disarticulating sexual difference from cisness not only helps to deconstruct the automatic, internalized link between female-femininity-vulnerability but also widens our understanding of vulnerability and so enlarges the web of possible solidarities. If femininity is not only related to female bodies but is recognized as an instrument of symbolic power on vulnerable entities, aiming to justify the

powerlessness of the ‘feminized’ inferiors, new solidarities are possible, not only limited to ‘female’ bodies.

3. How will sexual difference save the world?

This perspective can provide us with a clarification of solidarities that have already been in operation but have not reformed thought as much as they should have.

In the late 1990s, the scholar Kathy Cohen wrote an influential article called “Punks, bulldaggers and welfare Queens. The radical potential of queer politics?”. It's an article that takes stock of the tenor of queer radicalism in the early and mid-90s and notices that heterosexuality is a structure of minority rule and not actually a lived social norm for most people.

The essay springs from Cohen's resistance to the way in which white queer radicals in the early 1990s were drawing a political line between queers and straights or the “Breeders” in the misogynist parlance. Looking around her neighborhood, where she felt safe and seen, and at the people living there, Cohen noticed that there was no such an easy line between queer and straight black women and that there are all sorts of people who are denied the benefit of heterosexuality just as violently as any queer people. So, for example, women on welfare, poor and low-wage women, and single mothers, all of these forms of queerness that are relevant and present in the black community.

This means that the vast majority of people are excluded from the protections of heterosexuality and those are the lines of solidarity that could be amplified. There are all sorts of ways in which gender nonconforming and queer people and other people who are excluded from heterosexuality practiced and articulated those lines in different political projects.

The fact that there was no such easy antagonism between straight people of color and queers rather than dissipating the force of political resistance to heteropatriarchy for Cohen expands its force indicating that the material basis for a web of solidarity that reached the vast majority of people to adapt contrast essential formulations. She affirms:

“Difference, in and of itself--even that difference designated through named categories--is not the problem. Instead, it is the power invested in certain identity categories and the idea that bounded categories are not to be transgressed that serve as the basis of domination and control. The reconceptualization not only of the content of identity categories but the intersectional nature of identities themselves must become part of our political practice. » (481)

She notices that there was no such easy antagonistic line when race and class were taken out of the equation:

“In the same ways that we account for the varying privilege to be gained by a heterosexual identity, we must also pay attention to the privilege some queers receive from being white, male, and upper class. Only through recognizing the many manifestations of power, across and within categories, can we truly begin to build a movement based on one's politics and not exclusively on one's identity.» 479

This kind of thought, for Cohen, can identify and clarify solidarities of the feminized, among the many targets of patriarchal power, and also impune in new ways people who are called ‘women’ whom this analysis allows seeing as contributing and benefiting from, protected by masculinist priority. Moreover, it not only creates new lines of solidarities among racialized and classed communities but also throws light on the ways in which whiteness and cisness work together.

Viewing domination itself as encompassing intersecting oppressions of race, class, and gender expands its force, indicating the potential for a web of solidarities that can reach the vast majority of people and is not only limited to essentialized formulations of sexual identity.

Conclusion

The sex and gender experience of all of us is devilishly bound by the symbolic field of 'essentialized sexual difference'. Within this understanding, sexual difference is the ability to withhold power based on the perceived or enforced relation to the feminine, considered inferior.

By disarticulation sexual difference from cisness, we can overcome the fixed and naturalized connection of:

Female \longrightarrow Feminine \longrightarrow Passive \longrightarrow Powerless \longrightarrow Inferior

Moreover, sexual difference operates also as a racializing tactic. The allocation of a person on one side or another of the binary powerful/powerless is not a distinct biological essence but a symbolic dissociation/association with a devalued feminine:

Non-feminine	Feminine
man	woman
dominant	dominated
powerful	powerless

One sex is the total sum of all these machinations with the hierarchy of masculinity over femininity and the maintenance of masculine priority for those in positions of class and racial power as the stable social field in which these oscillations operate. Accounting for the reality of these operations and the lives they ensnare requires the clear theoretical disarticulation of sexual difference from cisness

We might ask who is on the outside of sexual difference. The answer would be none of us: cis or trans, non-binary people, women, men. Even those who are called sis or who call themselves sis for means of political reality in the present only own that title through the maintenance of a denial of the groups of people who are radically differentially socially positioned in relation to the universal analysis of bodies. Racialized working class, poor people, people with disabilities, and most overtly people who are called transgender or non-conforming, are the people that are made to bear the weight of the universal non-systems of bodies because they are made to represent it.

By disarticulating sexual difference from cisness, so de-essentializing and historicizing this connection between specific body organs and social inferiority can help us rethink the power structure that dominates our reality and our symbolic world. Through solidarity bonds, doing things together among and through these overlapping groups is the way in which history can move past the cut of sexual difference. Perhaps it will not save the world but can help to rethink the link between sexuality and power and create new webs of solidarity between overlapping oppressed groups.

References

Cohen K. (1997). "Punks, bulldaggers and welfare Queens. The radical potential of queer politics?". *Lesbian and Gay Studies*. Vol.3, Issue 4.

- Gatens M. (2008). "Paradoxes of Liberal Politics: Contracts, Rights, and Consent." In D. I. O'Neill, M. L. Shanley, & I. M. Young (Eds.), *Illusion of Consent: Engaging with Carole Pateman* (pp. 31-49). The Pennsylvania State University Press.
- Heaney, E. (2022, 26 April). *Soft, Hard; Penetrable and Capable of Penetration: Bodies Against Cisness*. https://www.youtube.com/watch?v=b_6Et18NqXs
- Heaney, E. (2023) *Feminism Against Cisness*. Duke University Press.
- Heaney, E. (2017). *The New Woman: Literary Modernism, Queer Theory, and the Trans Feminine Allegory*. Northwestern University Press.
- Irigaray, L. (1985). *Speculum. Of the other woman*. Cornell University Press, Ithaca, N.Y
- Lindon, B. (1999). *Blackness and Value: Seeing double*. Cambridge University Press
- Moi, T. (1985). *Sexual/Textual Politics: Feminist Literary Theory*. London; New York: Methuen.
- Pateman, C. (1988). *The Sexual Contract*. Cambridge: Polity Press and Stanford: Stanford University Press.
- Spillers, H. (1987). "Mama's Baby, Papa's Maybe: An American Grammar Book". *Diacritics*, Vol. 17, No. 2, The Johns Hopkins University Press. pp. 64-81
- Sullivan, N. and Murray, S. (2009). *Somatechnics: queering the technologisation of bodies*. Surrey, England: Ashgate Publishing.

6. The Factors of Self-Motivation in, ‘The Old Man and the Sea’ and ‘The Pearl’

Khawaja ZARIN ¹

Mian Shah BACHA ²

APA: Zarin, K. & Bacha, M. S. (2023). The Factors of Self-Motivation in, ‘The Old Man and the Sea’ and ‘The Pearl’. 5. *Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 54-76.

Abstract

This study's goal is to apply the "Self-Determination Theory" (Ryan and Deci 2000) to two novels: "The Old Man and the Sea" by Ernest Hemingway (1952) and "The Pearl" by John Steinbeck (1947) to examine the self-motivational elements in those works. The main focus of this theory is on the many motivational styles and the varied drivers that encourage people to work towards their objectives. Additionally, it focuses on the social contexts that allow individuals to integrate extrinsic motivation into their internalized regulation. Textual analyses of both novels have been conducted to investigate the main characters' sources of motivation. Both Kino, the main character in "The Pearl," and Santiago, the protagonist of "The Old Man and the Sea," share a number of desires, aspirations, and objectives. The societal factors that encourage both of these people to go on their endeavors in the face of numerous obstacles and sufferings are the main topic of this research study. It also discusses how, in the situations of Santiago and Kino, extrinsic motivation gave way to integrated regulation. The main character in "The Old Man and the Sea," Santiago, is self-motivated because he perseveres in his endeavors without mental conflict, and his actions and ideas are perfectly in sync throughout his battle. His character study reveals that his extrinsic motivation derives from his poverty, lack of resources, and unfair treatment of his fellow fisherman. However, the old man internalizes these causes through the process of integrated regulation, becoming a self-motivated individual. Similar to this, Kino, the main character in "The Pearl," is similarly self-motivated in accordance with "Self-Determination Theory" (Ryan and Deci, 2000), as he continues his efforts without experiencing any internal struggle. Extrinsic motivation is provided by the upper class of society's exploitation and oppression of Kino and his people, but because of his social environment, which supports the satisfaction of his fundamental psychological needs and aids in the internalization of these factors, Kino develops into a self-motivated character. Due to this internalization, both characters acquire specific desires and goals and follow them with steadfast will. Additionally, these aspirations and goals operate as sources of self-motivation for them.

Keywords: Internalization, factors, integrated regulation, relatedness, competence, autonomy, and self-motivation

1 Lect., Department of English, Shaheed Benazir Bhutto University, Dir Upper (Sindh, Pakistan) [Bölüm kayıt tarihi: 21.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023]

2 Dr. Mian Shah Bacha (Corresponding author), Head, Department of English, Shaheed Benazir Bhutto University, Sheringal, Dir Upper, KPK, Pakistan Emails: bachamsb@sbbu.edu.pk, bachamsb@gmail.com, ORCID ID: 0009-0006-9017-1656 (Sindh, Pakistan).

'Yaşlı Adam ve Deniz' ve 'İnci'de kendini motive etmenin faktörleri

Öz

Bu çalışmanın amacı, "Kendi Kaderini Belirleme Teorisi"ni (Ryan ve Deci 2000) Ernest Hemingway'in "Yaşlı Adam ve Deniz" (1952) ve John Steinbeck'in (1947) "İnci" adlı iki romanına uygulayarak bu eserlerdeki öz motivasyon unsurlarını incelemektir. Bu teorinin ana odak noktası, insanları hedeflerine doğru çalışmaya teşvik eden birçok motivasyon tarzı ve çeşitli itici güçlerdir. Ek olarak, bireylerin dışsal motivasyonu içselleştirilmiş düzenlemelerine entegre etmelerine izin veren sosyal bağlamlara odaklanır. Ana karakterlerin motivasyon kaynaklarını araştırmak için her iki romanın metin analizi yapılmıştır. Hem "İnci"nin ana karakteri Kino hem de "Yaşlı Adam ve Deniz"nin başkahramanı Santiago birçok arzuyu, özlemi ve hedefi paylaşır. Her iki insanı da sayısız engel ve acılar karşısında çabalarını sürdürmeye teşvik eden toplumsal faktörler bu araştırma çalışmasının ana konusunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Santiago ve Kino'nun durumunda, dışsal motivasyonun yerini nasıl entegre düzenlemeye bıraktığını da tartışıyor. "Yaşlı Adam ve Deniz"deki ana karakter Santiago kendi kendini motive eder çünkü çabalarında zihinsel bir çatışma olmadan sebat eder ve savaşı boyunca eylemleri ve fikirleri mükemmel bir uyum içindedir. Karakter çalışması, dışsal motivasyonunun yoksulluğundan, kaynak eksikliğinden ve balıkçı arkadaşlarına haksız muameleden kaynaklandığını ortaya koyuyor. Ancak yaşlı adam, entegre düzenleme süreciyle bu nedenleri içselleştirir ve kendi kendini motive eden bir birey olur. Aynı şekilde İnci'nin ana karakteri olan Kino da benzer şekilde "Self-Determination Theory" (Ryan ve Deci, 2000) uyarınca kendi kendini motive etmekte ve herhangi bir iç mücadele yaşamadan çabalarını sürdürmektedir. Dışsal motivasyon, toplumun üst tabakasının Kino ve halkını sömürmesi ve ezmesiyle sağlanırken, temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasını destekleyen ve bu faktörlerin içselleştirilmesine yardımcı olan sosyal çevresi nedeniyle Kino, kendi kendini motive eden bir karaktere dönüşür. Bu içselleştirme sayesinde, her iki karakter de belirli arzular ve hedefler edinir ve kararlı bir iradeyle bunları takip eder. Ek olarak, bu özelemler ve hedefler onlar için öz motivasyon kaynakları olarak işlev görür.

Anahtar kelimeler: İçselleştirme, faktörler, bütünlük düzenleme, ilgililik, yeterlilik, özerklik ve öz motivasyon

Background of the study

This research study aims at investigating and textually analyzing two novels "The Old Man and the Sea" (Ernest Hemingway, 1952) and "The Pearl" (John Steinbeck, 1947) through the application of "Self-Determination Theory (Ryan and Deci, 2000). This theory deals with human motivation as well as the external and internal factors which motivate people to behave or act in a certain way. The theory is applied to the major characters in both the novels and factors of their self-motivation are identified. The relationship between the social conditions and the factors of self-motivation is also established.

Self-motivation is chiefly an inner urge to carry out specific activities or pursue certain goals. It refers to the ability to fulfill an aspiration, aim or expectation without any external influence. People with self-motivation have a cause and drive to do a particular activity or a task without giving it up or needing others to support and encourage them. Motivation results from external as well as internal factors that kindle craving and vigor in people to be incessantly determined and dedicated to make efforts to achieve their goals and realize dreams.

According to “Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 2000) people are stimulated to act by various types of factors. They can be motivated because they have an inherent interest in a particular activity or task or there is some strong external cause. Most of the people are motivated by factors such as rewards, evaluations, threats or the opinions of other people. Similarly, they may also be motivated from within by interests, curiosity, and the inherent enjoyment of the activities being done. External factors cause extrinsic motivation, which refers to the willingness and eagerness of people to perform an activity with the intention to achieve some separable result. In the same way, internal factors stimulate intrinsic motivation, which refers to the inherent inclination or urge to perform an activity just for the sake of interest and enjoyment associated with the activity itself.

“Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000) also deals with the conversion of extrinsic motivation to intrinsic motivation which is known as internalization. The theory also focuses on introjection and integration which are the most important types of internalization. According to Deci and Ryan (2000), introjection is that type of internalization in which a person does an activity because he considers it important and necessary but at the same time does not accept its regulation as his own. There is no harmony between the mind and actions of the individual as this type of regulation involves the experience of tension and pressure. Whereas, integration is that type of internalization in which a person performs a particular activity quite willingly because of its utility or significance for his or her personal goals. Here the person does not experience any tension and conflict in his mind because his action and thoughts are in perfect harmony.

“Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 2000) also focuses on those social conditions which promote the internalization of extrinsic factors of motivation into integration. The theory suggests that internalization takes place when the basic psychological needs for competence, relatedness and autonomy are satisfied. Social conditions are said to be supportive when they allow people to satisfy their basic psychological needs. People become self-motivated when factors of extrinsic motivation are internalized and transformed into integrated regulation.

The plot of the novel “The Old Man and the Sea” (1952) is chiefly concerned with the self-motivated behaviour of the protagonist and his continuous efforts in the face of many difficulties. The novelist is of the opinion that the preservation of a man’s dignity does not depend on material victory but it lies in his firm determination to continue his struggle to the end of his life. It is self-motivation which keeps man struggling up to the very end even without attaining any material success.

The story of the novel is about the continuous struggle of man against the unfavorable conditions of the society to preserve man’s dignity and to demonstrate his nerve and invincibility. Santiago, the protagonist of the novel, suffers a great loss but his dignity and indomitable courage are preserved. That is why Hemingway believes that;

“Man is not made for defeat.....A man can be destroyed but not defeated”. (“The Old Man and the Sea” Ernest Hemingway, p. 29.)

John Steinbeck (1947), the author of “The Pearl”, also focuses on those social conditions which motivate Kino, the protagonist of the novel, to continue his struggle with firm determination till the death of his son. The novelist vividly highlights the differences between the upper and lower classes of the society. The plot of the novel is about the exploitation of the proletariat class of the society at the hands of the capitalists. It is mainly concerned with the factors which motivate Kino to continue his struggle with

firm determination and resolution in the face of many hardships and obstacles. In the present research study, those social conditions and circumstances are highlighted which make Kino self-motivated and determined enough to carry on his efforts throughout the plot of the novel.

Research problem

The primary research issue of this study is to evaluate the two novels, "The Old Man and the Sea" by Ernest Hemingway (1952) and "The Pearl" by John Steinbeck (1947), in light of the "Self-Determination Theory" of motivation, which was established and introduced by Edward Deci and Richard Ryan (2000).

Research objectives

The main research objectives of the current study are:

1. To examine the main characters' sources of motivation in "The Old Man and the Sea" by Ernest Hemingway (1952) and "The Pearl" by John Steinbeck (1947).
2. To identify the social and cultural elements in the novels that have an impact on the psychological health and wellbeing of the two major characters.
3. To learn how the main characters in both novels become motivated by themselves.

Research questions

1. What are the most common factors of self-motivation in the novels "The Old Man and the Sea" and "The Pearl"?
2. How do the social conditions affect the psychological strength and well-being of the major characters in the novels?
3. How do the major characters in both the novels get self-motivated?

Hypothesis

There are several instances of self-motivation in the novels "The Old Man and the Sea" (1952) by Hemingway and "The Pearl" (1947) by Steinbeck. Both of the main characters in the novels can be explained by the "Self-Determination Theory" (Ryan and Deci, 2000) of motivation.

Significance of the study

It will significantly advance our knowledge of the motivations and forces that steer human behaviour. By concentrating on the aspects and factors that inspire the novel's characters to press on in the face of numerous challenges and barriers, both academics and students will be able to view the novels with fresh eyes. The study's findings will be beneficial for people's wellbeing as well as the wellbeing of institutions in a variety of ways. Uninteresting activities and jobs can be made interesting by providing individuals with supportive social environments, which in turn promotes psychological well-being and productivity.

Delimitations of the study

This research study is primarily focused with the interpretation of the two novels using Ryan and Deci's (2000) "Self-Determination Theory" of motivation. It mostly focuses on the aspects and events that result in the self-motivation of the novels' main characters. Both novels were textually analyzed in order to investigate the characteristics of self-motivation in their main protagonists. The study is limited to the investigation of self-motivation variables and does not address any other fictional aspects of the novels such as plot, characters, language, and themes, among others.

Literature review of "self-determination theory"

"Self-Determination Theory" is a theory of human motivation which has been developed by two psychologists, Edward Deci and Richard Ryan (2000, p.68-78). It is mainly concerned with human motivation, personality development and welfare. It also focuses on different types of motivation. This theory states that people have three innate psychological needs: a need for autonomy, competence, and relatedness, which are considered as common necessities and the fulfillment of these basic needs, enhances motivation.

Ryan & Deci (2000, p.68) suggest that social conditions and individual differences that support fulfillment of the basic needs enhance natural development in human beings and vice versa. They also discuss intrinsic and extrinsic types of motivation. "Self-Determination Theory" deals mainly with self-motivated behavior and the social conditions that support such behavior.

Human beings can be practical and busy or inactive and alienated. Such diverse tendencies of human personality depend on the social conditions wherein they grow and function (Ryan and Deci, 2000, p.68). "Self-Determination Theory" focuses on those contextual conditions which either facilitate or thwart self-motivation and better psychological development (Ryan and Deci, 1985). This theory deals with motivation and its various forms as well as personality development. It emphasizes the significance of people's tendencies and resources for their psychological and social development (Ryan and Deci, 1997). The proponents of the theory state that "Self-Determination Theory" examines human's inherent tendencies and psychological needs. These needs are very essential for self-motivation and are closely connected with the social conditions that favor growth and development in human beings.

Ryan and Deci (2000, p.68-78) suggest that there are different kinds of factors which move people to act in different ways, resulting in highly diverse consequences. They can be moved to do a particular activity because they either value it or because it has some external significance for them. They can carry out actions as a result of an enduring interest. They can also act on account of their intention to excel or to avoid being observed and watched by others. These two distinct types of motivation are very common and familiar.

Intrinsic motivation

Intrinsic motivation is the natural tendency of individuals to look for innovation and challenges, to use one's abilities to investigate and to learn. Developmentalists find healthy children to be dynamic, interested, inquisitive and good-humored even without any specific reward (Harter, 1978). The concept of intrinsic motivation suggests that children have innate inclination to explore and gain new skills which are very necessary for their overall social and psychological development.

“Cognitive Evaluation Theory”, a sub theory within “Self-Determination Theory”, presented by Deci and Ryan (1985) has the object of specifying factors that elucidate variability in intrinsic motivation. This theory has been formulated with regard to those social factors which affect intrinsic motivation. “Cognitive Evaluation Theory” (Deci, 1975) mostly deals with the basic psychological needs of human beings such as competence and autonomy. This theory also focuses on the effects of rewards, feedback and other external events on intrinsic motivation. The theory suggests that social conditions that are conducive to the feelings of competence during an action can increase intrinsic motivation for that action.

Research on the effects of social conditions with respect to intrinsic motivation has revealed that threats, deadlines and imposed goals etc; reduce this type of motivation. In contrast, positive factors such as praise, recognition and rewards etc enhance intrinsic motivation because they help people to feel more autonomous and competent (Deci and Ryan, 1985).

“Cognitive Evaluation Theory” (Deci, 1975) suggests that intrinsic motivation depends on the social environments of the people which may sometimes facilitate the fulfillment of people’s inherent psychological needs such as competence, autonomy and relatedness and sometimes may thwart them. Intrinsic motivation largely depends on the satisfaction of the needs for autonomy, competence and relatedness. Social conditions which facilitate the fulfillment of the basic psychological needs enhance intrinsic motivation and vice versa.

Extrinsic motivation

According to Ryan and Connell (1989), extrinsic motivation is an inner urge to perform an action in order to achieve some separate result. It is quite different from intrinsic motivation which is the tendency to carry out an activity for the innate satisfaction of the activity itself. Ryan and Connell (1989) also state that extrinsic motivation depends largely on autonomy which refers to the feeling of determination and choice while doing an activity.

Deci and Ryan (1985) introduced a second sub theory within “Self-Determination Theory” known as “Organismic Integration Theory” (OIT). This theory deals with the different types of extrinsic motivation and the environmental factors such as threats, deadlines, and rewards etc. that either facilitate or thwart psychological development. The behaviors that are externally motivated and least autonomous are performed to fulfill some demand or get a reward. Individuals normally experience outwardly regulated behaviour as controlled and their actions depend on external causal factors. (DeCharms, 1968).

Psychological needs

Ryan and Deci, (Self-Determination Theory, 2000) state that the inherent human psychological needs for competence, relatedness and autonomy are related to the deep structure of the human mind. All these are natural inclinations toward achieving efficiency, connectedness, and consistency. The vitality and mental health of individuals depend on the social conditions that allow fulfillment of these basic needs. The need for competence concerns people’s inherent desire to be effective in dealing with the environment (White, 1959). The need for relatedness deals with the universal propensity to interact with, be connected to, and experience caring for other people (Baumeister & Leary,1995).The need for autonomy concerns people’s universal urge to experience volition, to act in accord with their integrated sense of self and to endorse their actions(DeCharm,1968).

According to “Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 2000) these psychological needs can be fulfilled while engaging in various types of behaviors. These behaviors are not the same and may differ among individuals and cultures. However, the satisfaction and fulfillment of these needs necessitate the development and welfare of all people irrespective of culture. Deci and Ryan (2000) think needs to be common, intrinsic and indispensable for the well-being of individuals. Their research (Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-Being) mainly deals with the relationship between the fulfillment of the basic psychological needs and the social contexts. They also focus on individual experiences which are basic to the satisfaction of the psychological needs in different social contexts. So their research makes use of the social environment and individual differences in order to predict the satisfaction of these needs.

Psychological needs and intrinsic motivation

According to “Self-Determination Theory” (Deci and Ryan 1985), intrinsically motivated activities (games and recreations etc) are interesting for individuals and have nothing to do with discrete outcomes. Cognitive Evaluation Theory (Deci 1975) suggests that intrinsically motivated behaviors depend on individual’s needs to feel competent and self-determined. Moreover, intrinsic motivation presupposes that human beings are naturally active and have innate inclinations for their proper healthy development and successful performance in the social set-up. In particular, intrinsic motivation is mainly concerned with those tasks that are interesting for people and which promote growth and development. However, this active engagement with interesting activities requires the fulfillment of the basic psychological needs. People become more interested in activities wherein they experience need satisfaction. Thus, the feelings of competence and autonomy are important for intrinsic motivation and interest.

Intrinsic motivation and competence

According to Ryan and Deci (2000) intrinsic motivation and the psychological need for competence are closely linked. Intrinsic motivation increases whenever the need for competence is satisfied. Thus competence plays a significant role in facilitating intrinsic motivation which in turn encourages people to perform freely those activities that they find fascinating and offer newness and challenge.

Intrinsic motivation and relatedness

Ryan and Deci (2000) state that competence; autonomy and relatedness play a very important role in the preservation and facilitation of intrinsic motivation. According to them “Self-Determination Theory” (2000) suggests that intrinsic motivation will increase in contexts wherein these basic psychological needs are fully satisfied.

The satisfaction of basic psychological needs and well-being

The crux of the research studies conducted by Deci and Ryan (2000) reveals that the fulfillment of the needs for autonomy; competence and relatedness are directly proportional to the well-being of the people. Moreover, “Self-Determination Theory” (2000) relates differences in needs satisfaction to differences in well-being. According to this theory the three basic psychological needs for autonomy, competence and relatedness are common and thus must be fulfilled in all cultures for the healthy development of the people. The theory also suggests that differences in need satisfaction also depend on culture.

Facilitation of internalization

“Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 1985) suggests that promoting autonomous regulation for extrinsically motivated behaviors is very crucial for functioning effectively in the social world. Although many people face the challenge of developing self-motivation for uninteresting activities but it can be achieved through internalization which refers to the process of taking in values, feelings or regulations and making them part of one’s personality. “Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000) uses the concepts of introjection and integration to explain two diverse types of internalization that result in different qualities of regulation. According to Self Determination Theory, introjection is the partial internalization which causes internally controlling regulation, and the term integration refers to optimal internalization which results in self-determined behavior. Ryan and Deci (2000) believe that introjection is that type of internalization wherein a person takes in a value or regulatory process but does not accept it as his or her own. In this type of regulation an individual experiences inner pressure and tension because the behavior is not intrinsically motivated. In integration regulation there is no inner conflict and a perfect harmony exists between the mind and behavior of the individual.

Koestner, Bernieri and Zuckerman, (1992) in their research work “Self-Determination and Consistency between Attitudes, Traits and Behaviors” state that integration is that type of internalization wherein a person identifies with the value of an activity and accepts full responsibility for doing it. The regulatory process is fully integrated and one’s behavior comes out of one’s self; it is self-determined. One does the behavior quite keenly because of its value or significance for one’s own purpose. With integrated regulation, the person does not experience the conflict and tension associated with introjection, and the behaviour of the person and his thoughts are in complete harmony. Self-Determination Theory (Deci and Ryan, 2000) suggests that people are naturally motivated to take on and integrate the regulation of activities that are useful for them.

Self-regulation of extrinsic motivation

Although intrinsic motivation is an important type of motivation but still it is not the only cause of self-determined behaviour (Deci and Ryan, 1985). Indeed, much of what people do are not prompted by intrinsic motivation. This is mainly true after early childhood when the liberty to be intrinsically motivated is more and more reduced by social pressure to do activities that are not interesting and to assume a variety of new responsibilities. (Ryan and La Guardia, in press). According to “Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000) the real question regarding non-intrinsically motivated activities is how individuals get the motivation to carry them out and how this motivation affects the willpower and happiness of individuals. Whenever a person attempts to promote certain behaviors in others, then their motivation for the behavior ranges from amotivation or reluctance to passive conformity or to active private commitment. These different forms of motivations reveal different degrees to which the worth and regulation of the requested behavior have been internalized and integrated.

“Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000) highlights the issues of the processes through which non-intrinsically motivated behaviors can become truly self-motivated and it also focuses on the ways in which the social surroundings affect those processes. The theory further suggests that extrinsic motivation varies greatly in its relative autonomy (Ryan and Connell, 1989). For example, students who do their homework because they think it indispensable for their selected career are extrinsically motivated, as are those who do the work because they intend only to obey their parents. In both examples

the students have separable results in their minds rather than the enjoyment of the work itself, yet the former case of extrinsic motivation involves personal approval and a feeling of option, whereas the latter case entails conformity with an external regulation. Both stand for intentional behavior (Haider, 1958), but they differ in their relative autonomy.

Within Self-Determination Theory, Deci and Ryan, (1985) have introduced a sub- theory, called “Organismic Integration Theory” to explain in detail the different types of extrinsic motivation and the contextual factors that either promote or thwart internalization for these behaviors. “Organismic Integration Theory” (Deci and Ryan, 1985), states that when people do not have the will to act, they are said to be amotivated and they either do not act at all or act without purpose. Amotivation results from not valuing an activity (Ryan, 1995), not feeling competent to do it (Bandura, 1986), or not expecting it to yield an expected result. (Seligman, 1975). This theory also finds intrinsic motivation extremely autonomous as compared to amotivation and represents the case of self-determination. The extrinsically motivated behaviors that are least autonomous are known as externally regulated. Such behaviors are performed to satisfy an external demand or reward contingency. Individuals usually experience externally regulated behaviors as controlled or alienated. According to “Organismic Integration Theory” a second type of extrinsic motivation is known as introjected regulation. Introjection means taking in a regulation but not fully accepting it as one’s own. It is a comparatively controlled type of regulation in which behaviors are performed to avoid remorse or anxiety or to achieve ego enhancements such as pride. A typical form of introjection is ego involvement (DeCharms, 1968). According to the theory a more autonomous or self-determined form of extrinsic motivation is regulation through identification. It reflects a conscious valuing of a behavioral goal or regulation, such that the action is accepted or owned as personally important. The most autonomous form of extrinsic motivation is integrated regulation. Integration takes place when identified regulations are fully assimilated to the self. Actions characterized by integrated motivation share many qualities with intrinsic motivation, although they are still considered extrinsic because they are done to achieve discrete results rather than for their natural satisfaction and enjoyment. (Deci and Ryan, 1985).

Research methodology

The analytical approach of investigation was used in the current study. It is also qualitative in character because qualitative data is required. The novels "The Old Man and the Sea" and "The Pearl" have been widely researched and textually analyzed. "Self-Determination Theory" (Ryan and Deci, 2000) was applied to both works to investigate and analyze self-motivation characteristics of the main characters. The textual analysis was meticulously carried out, and pertinent material was gathered for debate. This research study thoroughly investigates and interprets those elements and factors in the life of Santiago which motivate him to continue his struggle despite the apparent hopeless and futile efforts which he does every day. Santiago, throughout the novel, has been found to be self-motivated and self-determined because he has always been resolute and determined in his intentions and there is a perfect harmony between his mind and behavior throughout his struggle. Moreover, he has always relied on his own resources and his confidence in his own abilities. Santiago ‘determination to catch a big fish and his pride as competent fisherman are some of the factors of his self-motivation in the novel.

In the same way, the dreams and ambitions of Kino, the protagonist of “The Pearl” have been analyzed and interpreted in the light of” Self-Determination Theory” and the factors of his self-motivation have been pointed out. Kino is a satisfied, peace loving and contented fisherman at the beginning of the novel but as the action proceeds, he becomes more and more ambitious and once states that the pearl

has become his soul. All these changes in the life of a simple and satisfied man have been found to be the results of the cultural and traditional backwardness of the community to which Kino belongs. The materialism inherent in the colonial capitalism and its effects on the local community have thoroughly been investigated in this research study. Kino's ambition and dream to become a rich man to change the lot of his family is the most important factor of his self-motivated behavior. He wants to educate his son so that he may not be maltreated and exploited like his forefathers.

Data analysis and discussion

Plot overview

"The Old Man and the Sea" is the story of a grand struggle between an old and experienced fisherman and a gigantic fish which continues for three consecutive days. The old man, Santiago, goes fishing for eighty-four days but returns empty-handed every day. For forty consecutive days, a boy and apprentice, Manolin, accompanies him but after that his parents forces him to leave the old man and join another successful and prosperous boat. Although the boy obeys his parents but still continues to care for the old man because he is a great fan of him. He visits his shack each night upon his return from the sea. He also helps the old fisherman in carrying his things to his shack from the boat. He also brings food for him. This boy is the only person who discusses with him the latest developments in the game of baseball and especially the scores made by the old man's favorite baseball player and hero, Joe DiMaggio. Santiago is sure of his skills as an experienced and competent fisherman and is hopeful that his fruitless streak of bad luck will come to an end quite soon. So, he plans to go in his boat farther than usual the next day.

After his eighty four days unproductive struggle, the old man starts his great expedition and takes his small boat quite away from coast of the island into the Gulf Stream. He drops his lines into the sea. The same day at noon, a huge fish nibbles at the bait that Santiago has put one hundred fathoms below the surface of the water. Although the old man adeptly hooks the big fish but is unable to haul it because the fish is a creature of gigantic size and instead begins to pull the boat. For two consecutive days the old man struggles with the great marlin and stands the strain of the line patiently with his shoulders and hands. However, the fish keeps on pulling the skiff all the time. Luckily, on the third day of this epic struggle the fish gets exhausted and Santiago succeeds in pulling it and is in a position to hit it with his harpoon. Then, he fastens it to his skiff and starts his journey towards his shack. As Santiago carries the marlin, the fish's blood leaves a trail behind it in the water which lures sharks. The first shark which attacks the marlin is a huge one but Santiago succeeds in killing it with his harpoon. But unfortunately, the old man loses the harpoon in the struggle and becomes vulnerable to other such attacks. Although, the old fisherman kills many sharks but more and more appear which make his fight a useless and futile struggle. He arrives home before the day breaks with only the skeleton of the great fish.

The next morning, a mass of astonished fishermen and visitors gathers around the skeleton of the marlin and wonders at the tremendous size of the fish. Manolin starts weeping when he finds the old man sleeping in his bed because he has been anxious about his absence for three days. The boy fetches some coffee for Santiago. He also brings some old papers with the baseball scores. When Santiago wakes, he tells the boy that they will fish together in future once more. The old man then sleeps again and dreams about the lions in Africa.

Self-Determination Theory and Santiago

The proponents of “Self-Determination Theory” are of the opinion that extrinsically motivated behaviors can be changed into autonomous regulation through internalization. It takes place when the basic psychological needs for competence, relatedness and autonomy are satisfied. The most autonomous form of internalization is integration wherein an individual becomes self-motivated and does the activity without any conflict in his mind. According to “Organismic Integration Theory” (Deci and Ryan, 1985) factors of extrinsic motivation can be internalized and integrated when certain conditions are fulfilled. This theory also focuses on those social conditions which promote internalization of extrinsically motivated behaviors. Extrinsically motivated behaviors are not usually interesting but the feeling of relatedness prompts them. It means that the basic psychological need for relatedness is very significant for internalization. Similarly, the fulfillment of the basic psychological needs for competence and autonomy also facilitate internalization. Ryan and Deci, (2000) state that individuals get self-motivated when they feel competent while facing the challenges of the environment. In the same way, autonomy or the sense of free will also facilitates internalization which results in self-motivation.

Santiago is self-motivated because throughout the story he continues his struggle with firm determination and resolution without any conflict in his mind. From the analysis of his character, I find out that Santiago has a strong motivation and he wants to prove to the people around that he is a competent and experienced fisherman. He wants to be respected by the society as an expert and skilful fisherman. He is quite aware of his competence as an experienced fisherman and tells Manolin;

“I may not be as strong as I think, the old man said. But I know many tricks and I have resolution.”(p. 5)

Santiago’s love for DiMaggio and his attachment to his apprentice Manolin are clear indications of the fulfillment of his psychological need for relatedness. Throughout his epic struggle with the great marlin he misses Manolin too much and his hero Joe DiMaggio serves as a constant source of inspiration for him. He says;

“But I think the great DiMaggio would be proud of me today.”(p. 27)

This statement of the old man reveals that he is self-determined to satisfy his inner urge by proving himself as an expert fisherman. After killing the marlin the old man clearly reveals his intention and purpose behind killing the fish.

“You did not kill the fish only to keep alive and to sell for food, he thought. You killed for pride and because you are fisherman.”(p. 29)

Similarly, Santiago’s need for autonomy is also gets satisfied because throughout his long struggle his mind is ever clear and he feels no tension and conflict. He says;

“All I must do is to keep the head clear.” (p. 28)

Now it is quite clear that the old man’s determination to sail farther into the sea reveals the intensity of his pride. It also shows his firm resolution to change his fortune. His pride motivates and enables him to attain his most true self. It also helps the old man to earn the respect of the village fishermen and get back the friendship and companionship of his apprentice and friend Manolin.

The old man is quite willing to die in order to take the marlin safely to the shore and this conscious decision enables him to shun defeat. Although, he comes back to the village with just the skeleton of the marlin but he is sure that his struggle has enabled him to acquit himself splendidly and bravely.

From the analysis of the firm determination and circumstances of the old man it is found out that his poverty and lack of resources are factors of his extrinsic motivation. But the old man internalizes these factors of extrinsic motivation and becomes self-motivated through integrated regulation. His dream of a big catch, his pride as a competent fisherman and his love for Manolin and DiMaggio become factors of his self-motivated behavior. Santiago himself says that he has not killed the marlin to sell it but he has hit it for pride. This statement of the old man clearly reveals that he has got the integrated regulation and his pride is the main factor which motivates him to continue his struggle till the end of the novel. Moreover, throughout his struggle with the marlin and the huge sharks Santiago feels no tension and conflict and his action and thoughts are in complete harmony. The protagonist is ever hopeful and never gets fed up with his struggle at the sea. He tries his best to console himself even in apparently hopeless situations. His aspiration to prove himself once again a competent and expert fisherman is the chief factor of his self-motivation because his failure is an open insult to his pride as a skilled fisherman. He wants to be accepted in society as a competent and experienced fisherman. Santiago's basic psychological needs are satisfied which are very necessary for self-motivated behaviors.

All these evidences, as per "Self-Determination Theory" (Deci and Ryan, 2000) reveal that Santiago is self-motivated in his struggle against the marlin and the sharks because he never loses his courage and carries on his struggle with firm determination and resolution. His pride is the chief factor of his self-motivation. He wants to show to the world his skill as a great fisherman because his honor as an experienced fisherman has been hurt.

Plot Overview

Kino belongs to a poor family and lives in a small hut with his wife Juana and son Coyotito. He is a fisherman by profession. One morning a scorpion stings his son Coyotito. He and his wife take him for treatment to a doctor in the town. When they reach the doctor's house, they are refused treatment because they are unable to pay the fee for the treatment of their child. After facing this humiliation at the hands of the doctor, Kino and Juana take their small family boat to the sea in search of pearls. Juana prepares a poultice of weeds for Coyotito's wound, while Kino starts searching the sea bed for pearls. Luckily, the same day Kino finds a great pearl. As the news of the pearl reaches the town, all the people suddenly start taking interest in Kino and visit his hut. The doctor also pays a visit to Kino's hut to treat his son. Kino hopes to get a lot of money by selling the pearl in the market. He intends to marry formally in the church and educate his son.

During the night somebody enters into his hut and tries to steal the pearl. Kino attacks him with his knife. In the struggle Kino is also wounded. Juana proposes him to get rid of the pearl by throwing it back into the sea but he is not willing to do so. Next day in the morning Kino and Juana set out for the town to sell their pearl there at a high price. His brother advises him to beware of cheats in the town. Indeed, all of the dealers conspire to offer too low a price for the pearl. Kino realizes that the dealers are cheats, so he refuses to sell his pearl to them and declares that he will take his pearl to the capital. In evening Juana again repeats her wish to destroy the pearl but Kino is not ready to part with it. However, in the middle of the night, Juana takes the pearl and goes towards the sea to throw it. Kino sees her and follows her quietly. She is about to throw the pearl when Kino catches her hand and snatches it from

her. He beats her violently and leaves her there. As he returns to the brush house, he is attacked. Kino gets into fight with the attackers, killing one and forcing the rest to flee. In the fight the pearl falls from his hand and lies hidden behind a rock.

Juana, while coming back, finds the pearl and picks it up. She also sees Kino just beyond on the ground, close to the dead body of the attacker. When Kino comes to his senses, he expresses his sorrow at the loss of the pearl but Juana presents it to him. However, when they realize the seriousness of the occasion, they decide to leave the village at once. Kino quickly goes back to the shore while Juana returns home to take Coyotito. Kino is greatly shocked when he finds that his canoe has been broken. When he looks back at his hut, he comes to know that it has also been burnt. There is no other way of escape except to take shelter in the house of his brother Juan Thomas during the day. At the end of the day, Kino and Juana along with Coyotito leave for the capital. All the night they continue their journey and, in the morning, take refuge by the roadside. There they take nap during the day but when they are preparing to start their journey again, Kino discovers that three trackers are following them. Kino and Juana gather their luggage and hurry towards the mountains. There they find a spring of water, drink some water and take shelter in a nearby cave. The trackers also come to the spring and stay there. Two of the trackers sleep while the third one watches over them. Kino decides to attack the man with the rifle before the late moon appears. When Kino is about to attack, Coyotito gives a cry. The watchman stands up and aims his gun in the direction of the cry. The bullet hits the baby and is killed. Kino, in a violent fury attacks and kills the trackers one by one. The next day, Kino and Juana go back to their village with the dead body of their son. They go straight to the beach where Kino looks at his pearl and then finally throws it back into the sea with all his might.

Social Conditions of Kino

As per “Self-Determination Theory” (2000) the social conditions of people may either enhance or decrease their motivations for their respective activities. Thus the study of the social conditions of the people is quite necessary for understanding the nature of their motivation. The circumstances of Kino, the protagonist of the novel, serve as factors of his extrinsic motivation. Here is a brief account of the conditions of the society in which Kino is having his life.

Kino, the central character of “The Pearl” is a poor and simple man motivated by the basic drives of life. His love for his family and his people and the oppressive behavior of the European colonizers motivate him to act the way he does throughout the novel. From the very beginning of the story it is quite clear that Kino is a poor fisherman. He owns a small brush house where he lives with his wife Juana and son Coyotito. He leads a simple life and eats simple food as is evident from the following lines from the text.

“Kino squatted by the fire pit and rolled a hot corn-cake and dipped it in sauce and ate it. And he drank a little pulque and that was breakfast. That was the only breakfast he had ever known outside of feast days.”(p. 3)

Kino is actually motivated to search for the pearl because of the uncooperative behavior of the Spanish doctor. The European colonizers, who dominate and exploit Kino and his race, are mainly responsible for the destruction of the native society’s innocence. When the scorpion bites Coyotito and Juana asks Kino to fetch the doctor, he replies.

“The doctor would not come.”(p. 7)

The neighbors also express their surprise when Juana asks for the doctor. They repeat among themselves the words spoken by Juana;

“Juana wants the doctor”

“He would not come, the people in the yard said.”

“He would not come, the people in the door said.”(p. 7)

However, then they decide to go to the doctor and all the neighbors accompany them to the doctor’s house in the form of a procession. When they reach there, Kino hesitates a moment because the doctor belongs to an upper social class. The doctor’s race has exploited Kino’s race for centuries. That is why when Kino meets any one of this race, he gets angry and afraid at the same time. He cannot talk to the doctor because the doctor’s entire race treats Kino and his people as if they are simple animals.

When the servant tells the doctor that a little Indian baby has been stung by a scorpion, he gets angry and says,

“Have I nothing better to do than cure insect bites for little Indians? I am a doctor, not a veterinary.”(p. 11)

Kino is overcome by embarrassment when the doctor refuses to cure his son and stands in front of the gate for a long time with Juana. Then he starts striking the gate with his fist until blood flows down between his fingers.

Luckily, the same day Kino finds a precious pearl and all the people suddenly take interest in him. The doctor also visits his brush house and pretends to treat Coyotito. Here again the doctor exploits Kino’s ignorance. Although the baby is feeling quite well now but the doctor says that the poison will harm the baby. Then he gives the baby some white powder in the form of a capsule. After some time the child becomes sick and the doctor comes back immediately. He gives the child three drops of ammonia in a cup of water and tells Kino that it is lucky that he knows about the poison of the scorpion and its treatment. When the baby relaxes a little, the doctor asks for fee and Kino tells him that he will pay him when the pearl is sold. The doctor pretends that he has not heard about his pearl and then leaves for home. The same night someone enters into Kino’s hut and tries to steal the pearl but Kino attacks him and makes him flee from the hut. In the struggle Kino’s forehead gets injured.

The plot of the novel shows that Kino is being exploited everywhere. When he takes his pearl to the market for selling it, the pearl dealers also try their best to exploit Kino’s simplicity and ignorance. When Kino tells the first dealer that he has a pearl and wants to sell it, the dealer says,

“You have a pearl, the dealer said; sometimes a man brings in a dozen. Well, let us see your pearl, we will value it and give you the best price.”(p. 48)

Then after examining the pearl, he tells Kino that he is sorry. When Kino tells him that it is a pearl of great worth, the dealer replies,

“You have heard of fool’s gold. It is too large. Who would buy it? There is no market for such things. It is a curiosity only. I am sorry. You thought it was a thing of great value and it is only curiosity.”(p.49)

When Kino cries and says that it is a precious and invaluable pearl, the dealer replies

“On the contrary, it is large and clumsy. As a curiosity it has interest; some museum might perhaps take it to place in a collection of seashells. I can give you, say, a thousand pesos.”(p. 49)

Kino becomes angry and dangerous when he hears the dealer’s offer and tells him;

“It is worth fifty thousand. You know it. You want to cheat me.”(p. 49)

In the same way the other pearl dealers also try to cheat Kino by telling him that the pearl is valueless. But Kino realizes their treachery and at once takes the pearl from them and puts it inside his shirt. Then he cries fiercely and says that he is cheated and he is not going to sell his pearl here. He declares that he will take his pearl to the capital and sell it there.

The behaviors of the pearl dealers reveal that they have hatched a scheme to deceive and exploit Kino. This treatment of the pearl dealers is a clear evidence and instance of the exploitation of the proletariat class of the society. It also shows that the rich class of society does not want the poor people to get rich and lead a life of happiness and prosperity. Kino and his people are exploited everywhere by everyone.

One night Juana furtively takes the pearl to the sea and is about to fling it but Kino catches her arm and snatches the pearl from her. When Kino returns to his hut, he is attacked by someone. In the struggle, Kino kills the man and loses his pearl. However, Juana tells him that she has found the pearl and they must go away because he has killed a man. Then Kino asks Juana to fetch Coyotito, and he will drag the canoe into the water and will leave the village. When Kino reaches the shore, he realizes that his boat has been broken. From there he can see that his house is on fire. Then they leave for a safer place and are followed by three trackers. They come back to their village only when Coyotito is killed by the trackers. Kino throws the pearl back into the sea only when his son is killed.

The plot of the novel shows that Kino and his people are exploited in so many ways. Since Kino and the rest of the villagers are not educated, the upper class of the society feels that they can be dominated and controlled quite easily. That is why the pearl buyers try their best to compel Kino to sell his pearl at too low a price. Similarly, when Kino is poor; he is not allowed to marry formally in the church, even his son Coyotito has not been baptized by the priest. The doctor also refuses to treat his son because Kino has no money and is unable to pay the doctor’s fee.

But when Kino finds a precious pearl all the people including the very doctor and the priest grow interested in him. The priest also pays a visit to his hut and tells Kino to remember God and offer thanks for his good luck. The same night the doctor also visits Kino’s hut and pretends to treat the baby. Although the baby is quite well now but the doctor exploits Kino’s and Juana’s ignorance and tells them that the baby is at risk. The doctor does not actually treat the baby but gives him a medicine which causes the scorpion poison to strike again. Just after an hour the child gets very sick but this time the very medicine of the doctor makes him ill. The doctor comes again, treats the baby and asks for the fee and pretends that he does not know about the pearl of Kino.

The plot of the novel reveals that the oppression of the natives at the hands of the European colonialists is the main factor which gives rise to aspirations and dreams in Kino. It is not just the pearl which motivates him to go ahead with his plan to change his life. Actually the European Colonizers, who govern Kino and his people, are responsible for this change in the behaviors of the natives. Kino’s dreams and

hopes are entirely justifiable because he never longs for a life of luxury but he hopes for social justice for his son and his people. He is neither greedy nor he does anything dishonorable because everything he does is for the good of his son and his family.

When Kino finds the pearl, his brother Juan Thomas asks him;

“What will you do now that you have become a rich man?”(p.23)

Kino looks into his pearl and sees the pictures of those things which have always been impossible for him. Then he speaks softly;

“We will be married in the church.”(p. 24)

Steinbeck (1947) describes the dreams of Kino in these words;

“In the pearl he saw how they were dressed – Juana in a shawl stiff with newness and a new skirt, and from under the long skirt Kino could see that she wore shoes. He himself was dressed in new white clothes and carried a new hat. Coyotito wore a blue sailor’s suit from the United States. All of these things Kino saw in the lucent pearl.”(p. 24)

Kino then tells his brother Juan Thomas;

“We will have new clothes.”(p. 24)

“My son will read and open the books, and my son will write and will know writing. And my son will make us free because he will know and through him we will know.”(p. 25)

Kino knows that only the pearl can realize his dreams and longings and says;

“This is what the pearl will do.”(p. 25)

All these statements made by Kino show that he is quite aware of the cruel treatment and oppression of the colonizers and he is sure that the pearl will make them free. Kino is extrinsically motivated by his social conditions and he knows that the pearl is the only ray of hope and will help him change his life.

Kino’s wife Juana loses interest in the pearl when one night someone enters into Kino’s hut and tries to steal the pearl and Kino’s forehead is injured in the struggle. She asks Kino;

“This thing is evil. This pearl is like a sin – it will destroy us. Throw it away Kino – let us break it between stones – let us bury it and forget the place. Let us throw it back into the sea. It has brought evil. Kino, my husband, it will destroy us.”(p.38)

In response to her entreaty Kino says,

“This is our one chance. Our son must go to school. He must break out of the pot that holds us in.”(p. 38)

This response of Kino indicates the depth of his awareness of the oppression and exploitation of the natives at the hands of the upper class of the society. He knows that the pearl can bring better days for

them by making an end to this oppression and exploitation. He is determined to educate his son so that the priest and doctor may not exploit their ignorance in future.

A critical analysis of Kino's behavior throughout the novel reveals that he is self-motivated and resolute in going ahead with his plan. He is determined to sell the pearl at a price so that he may become a rich man and change the lot of his family. He tells his brother that after selling the pearl he will buy new clothes and a rifle. He will also educate his son when he becomes rich enough to afford his educational expenses. He is determined to give proper education to his son so that the doctor and his race may not take advantage of their ignorance and may not exploit them in future.

“My son will read and open the books and my son will write and will know writing. And my son will make numbers, and these things will make us free because he will know and through him we will know.”(p. 25)

Kino's dreams and aspirations are the reflections of the social injustice prevalent in the society and are also the factors of his motivation. All the statements made by Kino clearly reveal that he is resolute in his struggle for changing his life. The recent treatment and behavior of the doctor has motivated him to change the social status of his family by getting wealth and educating his son. However, Juana is insistent on getting rid of the pearl and wants to compel her husband to destroy the pearl. She tells Kino;

“It will destroy us all. Even our son” (p. 38)

Kino gets angry and warns her not to speak anymore. He then consoles her and tells her that the pearl is their only chance for realizing their dreams.

John Steinbeck (1947) has described the pearl of Kino in these words,

“So lovely it was, so soft, and its own music came from it-its music of promise and delight, its guarantee of the future, of comfort, of security. Its warm luccence promised a poultice against illness and a wall against insult. It closed a door on hunger.”(p. 39)

The author's description of the pearl clearly shows the importance of the pearl and also the hopes and aspirations which Kino has attached to it. This pearl is a guarantee against oppression and exploitation. It will provide Kino with the comfort and security of life. It will be a poultice against illness for Kino and his family. He will be rich enough to pay for the doctor's treatment. It will provide Kino with food and other basic necessities of life.

All these exploitations of Kino and his family at the hands of the upper class of the society serve as extrinsic factors of motivation but Kino internalizes them through integrated regulation and thus becomes self-motivated and determined. His dreams and aspirations to become a rich man and to educate his son are the factors of his self-motivation. He is of the view that education is the only way which will enable his son to lead a happy life. When Juan Tomas visits him at his hut at night after he returns from the market and discusses with him the developments of the day at the pearl market. He tells Kino that he has challenged not only the pearl buyers but the entire structure and he is afraid for him. But Kino is still as determined as ever and asks his brother;

“What have I to fear but starvation?”(p. 53)

He adds that he will soon take his pearl to the capital and will sell it there and then he cries and says;

“My son must have a chance.”(p. 53)

When Juan Tomas leaves the hut, Kino sits for a long time on his sleeping-mat and then walks to the doorway. He sees somebody there in the darkness of the night, attacks him and gets badly wounded in the struggle. Juana once again repeats her entreaty;

“Kino this pearl is evil. Let us destroy it before it destroys us. Let us crush it between two stones. Let us-let us throw it back in the sea, where it belongs. Kino it is evil, it is evil.”(p. 55)

But Kino is self-determined and the entreaty of Juana has no effect on him and says,

“No, I will fight this thing. I will win over it. We will have our chance. No one shall take our good fortune from us.”(p. 56)

Then he puts his hand on Juana’s shoulders and consoles her,

“Believe me, I am a man. In the morning we will take our canoe and will go over the sea and over the mountains to the capital, you and I. We will not be cheated. I am a man.”(p. 56)

But when Juana again repeats her insistent request, Kino gets angry and silences her. When Juana fails to persuade her husband to throw the pearl back into the sea, she one night secretly takes the pearl and is about to throw it when Kino reaches there and snatches the pearl from her hands. However, on his way back home, he is once again attacked and gets wounded. In the struggle Kino kills the man and loses his pearl. He lies unconscious on the ground for some time and as soon as he comes to senses, he moans.

“They have taken the pearl. I have lost it. Now it is over. The pearl is gone.”(p.61)

But when Juana tells him that he has killed a man and the pearl is not lost but he has found it, he tells her;

“Go to our house and bring Coyotito and bring all the corn we have. I will drag the canoe into the water and we will go.”(p. 61)

When Kino reaches the seashore he comes to know that his boat has been broken. From there he also sees that his hut is on fire. When they are about to leave the village, Juan Tomas asks Kino;

“Do you still have the pearl?”(p. 66)

Here again Kino reiterates his determination and says

“I have it. And I will keep it. I might have given it as a gift but now it is my misfortune and my life and I will keep it.”(p. 66)

Then Juan Tomas embraces Kino and kisses him on both cheeks and asks him.

“You will not give up the pearl?”(p. 66)

Kino replies;

“This pearl has become my soul. If I give it up I shall lose my soul.”(p. 67)

Then Kino and Juana, along with Coyotito leave for an unknown destination. When Juana asks Kino whether the people will follow them, Kino replies;

“They will try. Whoever finds us will take the pearl. Oh, they will try.”(p. 70)

And when Juana tells him that perhaps the dealers are right in their assessment of the pearl. Kino reaches into his clothes, brings out the pearl and says;

“They would not have tried to steal it if it had been valueless.”(p. 70)

Then he says;

“When we will sell it at last, we will have a rifle. We will be married in a great church. Our son must learn to read.”(p. 71)

Kino continues his struggle with firm determination but when his son dies only then he loses his keen interest in the pearl and throws it back into the sea. Actually he does all these things for the better future of his son and as his child dies the pearl also loses its value and becomes meaningless. He would never have got rid of the pearl if Coyotito had not been killed.

Self-Determination Theory and Kino

A careful and thorough study of “The Pearl” reveals that Kino is self-motivated as per “Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 2000) because he continues his struggle quite willingly without any conflict in his mind. He is very intimately attached to his family and is very much anxious about the future of his son. His basic psychological need for relatedness is fully satisfied because he loves his family and concentrates all his efforts on the better future of his son. Although Kino leads a life of misery and poverty but he is determined to change the life of his son. Throughout the novel he reiterates his intention to educate his son so that he may not be maltreated and exploited like his family. By analyzing many statements made by Kino, it is found out that the oppression and exploitation of Kino and his race at the hands of the rich class of the society is the main factor which motivates him to carry on his struggle till the death of his son. Moreover, his poverty is still another factor of his extrinsic motivation but Kino has become self-motivated because he has internalized all the factors of extrinsic motivation as he feels no tension and conflict in his mind during this entire struggle. There is a complete harmony and consistency between his actions and thoughts which is a prerequisite for the integration of extrinsic motivation.

The social circumstances of Kino support his psychological needs for competence, relatedness and autonomy as the satisfaction of these needs makes him a self-motivated character. His love for his family serves as a source of motivation throughout his persistent struggle. He is intimately attached to his family and is ever worried about the future of his son. This attachment of Kino to his family helps him to internalize his extrinsic factors of motivation and become a self-motivated individual. Similarly, the fulfillment of his need for autonomy enables him to face many challenges willingly because his mind is ever clear and he feels no tension and conflict. His firm determination and resolution throughout his

struggle clearly reveal that his basic psychological need for autonomy is satisfied and results in his self-motivated behaviour. Kino is also a competent man because he faces all the challenges effectively and efficiently.

Kino's dreams about the better future of his family are the factors of his self-motivation. The fulfillment of his basic psychological needs has helped him in internalizing the extrinsic factors of motivation and thus becoming a self-motivated individual. Kino's pride is another key factor which results in his self-motivation. His exploitation by the society has not affected and destroyed his pride and self-respect. He seeks the doctor's assistance for the sake of his son only and also feels deep humiliation when the doctor expresses his unwillingness to treat his child because he is poor and cannot pay the doctor's fee. He knocks at the doctor's gate so violently that his knuckles start bleeding. Kino's pride is manifested again in his encounter with the pearl dealers. When Kino realizes that all of the dealers are cheats, he refuses to sell his pearl to them and openly declares that he will go to the capital to sell it there at a high price. Similarly, whenever Juana expresses her fear for Kino and Coyotito and requests him to get rid of the pearl, he often tells her that he is a man.

All these evidences suggest that Kino is self-motivated and his pride is the key factor which motivates him to go ahead with his plan. Moreover, throughout his struggle he is very much clear and experiences no tension and conflict in his mind. Kino's dream to educate his son and secure his family against the oppression and exploitation of the upper class is still another factor of his self-motivated behavior. Throughout the plot of the novel Kino aspires to become a rich man by selling his pearl at a price and this aspiration also serves as a factor of self-motivation.

"Self-Determination Theory" (Ryan and Deci, 2000) suggests that a self-determined individual does an activity because he considers it necessary for his social and psychological development and well-being. The same is the case with Kino because he is determined to sell his pearl at a high price so that he may realize the dreams which he has entertained since long. He wants to seek comfort and security for his family. He longs for the bright and secure future of his son. He intends to educate his son and make him free from the bondages of oppression, exploitation and injustice experienced by his family. All these dreams and aspirations of Kino are the results of the social suppression experienced by him and are also factors of his self-motivation throughout the plot of the novel.

Summary and conclusion

"The Old Man and the Sea" (Ernest Hemingway, 1952) and "The Pearl" (John Steinbeck, 1947) are notable for their emphasis on the ability of men to carry out remarkable things and the world as a field where heroic deeds can be performed. Moreover, both the novels also deal with the factors of self-motivation of the major characters. All the dreams, aspirations, goals and aims entertained by Kino and Santiago are the factors of self-motivation which are the result of their cultural subordination, poverty, lack of education and maltreatment at the hands of the wealthy people in their respective societies. These elements are also a compensation for the lack of true need satisfaction. Santiago's social conditions i.e. his lack of resources, poverty and his humiliation at the hands of the other fishermen, are factors of his extrinsic motivation but through the process of internalization all these factors get converted into integrated regulation and results in his self-motivation. This integrated regulation enables him to go too far into the sea and struggle against a giant marlin and big sharks for three consecutive days. He is self-motivated in his struggle because he continues his efforts without any tension and conflict in his mind which is a prerequisite for self-motivated behaviour. He is a competent fisherman but unfortunately, he

has not been successful to catch even a single fish for eighty-four consecutive days. His fellow fishermen mock at him because he returns empty-handed from the sea for many days. The parents of his apprentice and only friend, Manolin, have forbidden their son to accompany the old man anymore and have told him to join another boat because Santiago is now old and is unable to catch any fish. All these things work as an open insult to his pride as a competent fisherman and make him self-motivated in his struggle against the marlin and the sharks at the sea. It is his self-motivation which keeps him struggling up to the very end. The application of “Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000), to the character of Santiago reveals that his social conditions are conducive to the fulfillment of his basic psychological needs and promote his self-motivation. Santiago’s attachment to his apprentice, Manolin, and his love for DiMaggio and the care he receives from his only friend satisfy his psychological need for relatedness and results in his self-motivation. The old man misses his apprentice too much throughout his expedition at the sea. He starts his grand expedition in search of a big fish chiefly to get back the companionship of his caring apprentice. The old man’s psychological need for competence is also satisfied because he is an experienced and competent fisherman and can face all challenges effectively and competently during his stay at the sea. His need for autonomy is also fulfilled because throughout his struggle there is perfect harmony between his actions and his mind. The satisfaction of all these needs promotes self-motivation in the protagonist of the novel. Santiago’s aim is to catch a big fish to show to the world around that he is still as competent as ever and to satisfy his pride as an experienced and competent fisherman. He also intends to get back the companionship of his apprentice and only friend. This aim and intention of the old man serves as factor of his self-motivation.

Similarly, the exploitation and oppression of Kino and his people are the factors of external motivation which result in the alienation of the proletariat class of the society. These people are exploited unconsciously and they have accepted it as a tradition without being aware of it. Moreover, their ignorance and poverty make them vulnerable to this exploitation and oppression at the hands of the capitalists. Anyone who tries to resist this maltreatment and injustice is subjugated by force. Kino is the representative of the proletariat class of the society. The social conditions of the community, serve as the factors of extrinsic motivation but Kino internalizes and integrates these factors into self-regulation and thus becomes self-motivated. Throughout his struggle against the unfavorable circumstances and cultural traditions, his behavior reveals that Kino is self-motivated because he feels no tension and conflict in his mind and there is a complete consistency between his thoughts and behaviors. As per “Self-Determination Theory” (Deci and Ryan, 2000) the psychological needs of Kino are fulfilled and thus result in his self-motivation. His intimate attachment to his family satisfies his need for relatedness and enhances his self-motivation. He continues his struggle with firm determination just for the sake of son and makes an end to it the moment his son dies. Kino can face all challenges effectively and competently and this quality of his character satisfies his psychological need for competence and thus enhances his self-motivation. Similarly, his need for autonomy also gets satisfied because throughout the plot of the novel he carries on his efforts with determination and there is no conflict in his mind regarding his actions. Thus the fulfillment of all these psychological needs results in the self-motivation of Kino. He has got certain dreams and aspirations which serve as factors of his self-motivation. He realizes that education is indispensable to avoid and overcome the subjugation which he and his people are facing. That is why he is determined in his struggle to educate his son so that he may not be treated the way his parents are treated. He fights bravely till the death of his son. He gives up his struggle only when his child is killed because he does all these things for the better future of his son only. Thus the dreams of Kino about the better future of his family are the factors of his self-motivation.

The major findings of this research study can be summarized as under;

Adres	Address
<i>RumeliSE Congress & Symposium</i>	<i>RumeliSE Congress & Symposium</i>
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8	Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714	Kadıköy - İSTANBUL / TURKEY 34714
e-posta: editor@rumelise.com	e-mail: editor@rumelise.com,
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

1. The dreams and aspirations of the major characters in both the novels are the factors of their self-motivation. Kino aspires to become a rich man by selling his pearl at a price and to educate his son so that he may not be exploited like his parents. This great dream motivates him to carry on his struggle despite many challenges and hardships. Similarly, Santiago also entertains the dream of a big catch so that his reputation as a competent fisherman may be restored. This aspiration of the old man motivates him to continue his struggle for three consecutive days with firm determination.
2. “Self-Determination Theory” (Ryan and Deci, 2000) states that factors of self-motivation enable individuals to continue their efforts without any conflict in their minds. This facet of the theory is quite applicable to the major characters of both the novels. Kino and Santiago carry on their respective efforts without any conflict in their minds. Both of them are ever determined and resolute during their persistent struggles.
3. As per “Self-Determination Theory” environment and social conditions greatly affect the psychological health and motivation of the individuals. The proponents of the theory state that social conditions which are conducive to the fulfillment of the basic psychological needs for competence, relatedness and autonomy enhance motivation and vice versa. The social conditions of both the characters are quite conducive to the satisfaction of their basic psychological needs and thus help them getting self-motivated.
4. Kino and Santiago continue their efforts throughout the plots of the novels with firm determination and resolution without any conflict in their minds because both of them are self-motivated. The fulfillment of their basic psychological needs have enabled them to get self-motivated.
5. Both the characters are self-motivated because they have internalized factors of their extrinsic motivation through the psychological process of internalization as per “Self-Determination Theory”.

References

- Baker, C. (1961). *Hemingway and His critics: An International Anthology*. New York: Hill and Wang Inc.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice–Hall.
- Baumeister, R., & Leary, M.R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation, *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.
- DeCharms, R. (1968). *Personal causation. The internal affective determinants of behaviour*. New York: Academic Press.
- Deci, E. L. (1975). *Intrinsic motivation*. New York: Plenum.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behaviour*, New York: Plenum.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for true self-esteem. In M. Kernis (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* (pp.31-49). New York: Plenum.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11 (4), 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.

- Gurko, L. (1968). Ernest Hemingway and the Pursuit of Heroism. New York: Crowell.
- Gurko, L. (1955). The Old Man and the Sea. *College English* , 17 (1), 11-15.
- Harter, S. (1978). Effectance motivation reconsidered: Toward a developmental model. *Human Development* , 1, 661-669.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Hemmingway, E. (1952). *The Old Man and the Sea*. Cuba: Charles Scribner's Sons.
- Huang, L. (2010). Man is Invincible -- about Hemingway's Humanism. *English Language Teaching* , 3 (2), 115-118.
- Jeloud, B. N. (2008). The Meaning Making Binarism: A Structuralist Approach to Hemingway's The Old Man and the Sea. *Journal of Al-Qadisiya University* , 11 (4), 2-9.
- Kartini, S. Z. (2013). An analysis of Kino's Motivation in saving the pearl in "The Pearl" novel by John Steinbeck .University of Muhammadiyah, Malang.
- Koestner, R., Bernieri, F., & Zuckerman, M. (1992). Self-determination and consistency between attitudes, traits, and behaviors. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 52-59.
- Kohn, A. (1990). *The bright side of human nature*. New York: Basic Books.
- Malik, A. A., & Karuna, B. (2015). The wounded Hero in Hemingway's The Sun also Rises and The Old Man and The Sea. *International Journal of Advanced Reserach* , 3 (8), 237-245.
- Marakova, L. (2011). *The interpretation of Hemingway's The Old Man and the Sea (Literary-psychological analysis)*. Brno.
- McDaniel, B. A. (1964, May). *Alienation and Reconciliation in the Novels of John Steinbeck* . Texas, USA.
- Momtazi, S. (2017) Destroyed but not defeated: Hemingway's "The Old Man and the Sea": A psychotherapeutic story. Zanzan Medical University Zanzan Iran.
- Muthanna, M. (2011). Individuality in Earnest Hemingway's"The Old Man and the Sea". *Journal of Kerbala University* , 9 (1), 3-10.
- Nixon, C. L. (1970, August). *John Steinbeck's People*. Texas, USA.
- Ryan, R. M., & Connell, J. P. (1989). Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 749-761.
- Ryan, M. R., & La Guardia, G. J. (In press). What is being optimized over development? Dialogue on Psychology and Aging . Washington DC: American Psychological Association.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and NewDirections. *Contemporary Educational Psychology* , 25, 54-67.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist* , 55 (1), 68-78.
- Ryan, R. (2009). *Self-Determination theory and Wellbeing*. University of Bath.
- Seligman, M. (1975). *Helplessness: On depression, development, and death*. San Francisco: W. H. Freeman.
- Ullah, R., Khan, K., & Shah, T. S. (2012). Steinbeck's The Pearl as Marxist Critique of Capitalism. *International Journal of Humanities and Social Science* , 2 (4), 273-278.
- White, R. W. (1959). Motivation reconsidered. The concept of competence. *Psychological Review*, 66, 297-333.

Adres	Address
<i>RumeliSE Congress & Symposium</i>	<i>RumeliSE Congress & Symposium</i>
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8	Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714	Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-posta: editor@rumelise.com	e-mail: editor@rumelise.com,
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616